

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GLOSTRUP BOLIGSELSKAB 1943-1993

Glostrup Boligselskab

1943 – 1993

Glostrup Boligselskab 1943 – 1993

af

Egon Funch

Glostrup 1993

Udgivet af Glostrup Boligselskab i anledning af 50 års jubilæet.

Udsendes som gavebog til medlemmerne af Historisk Selskab for Glostrup, Brøndby, Albertslund og Vallensbæk.

Omslag og farvefotografier: Eric Klitgaard.

De øvrige fotografier er udført eller stillet til rådighed af:

V. E. Christensen, Folkebladet for Glostrup, Brøndby og Vallensbæk, Glostrup Boligselskab, Glostrup lokalhistoriske Arkiv,
Glostrup Rådhus, Allan René Hygom, Bo Jarner, Sylvest Jensen, Eric Klitgaard, Ole Kristensen, Hans Strømsvik m. fl.

Tryk: Forstædernes Bogtrykkeri, tlf. 43 96 14 84.

Oplag: 1.500 eksemplarer.

ISBN 87-984634-0-3.

På omslagets forside:

Motiv fra Stenager. Indsat: Gyvelvej først i 1950'erne.

Over for titelbladet:

Fra Avedøre Stationsby: den såkaldte »bymur« set indefra. Foto 1993.

Indhold

Forord af borgmester Gunner Larsen	7
Selskabets stiftelse	9
<i>Politisk modstand 10. Barnet fødes 12.</i>	
Baggrunden for initiativet	13
<i>Verdens navle 13. Glostrup frem for alt 15.</i>	
Den første bestyrelse	16
<i>Vald. Hansen – en stor mand på egnen 16. J. N. Johannesson – bjæffen under skrivebordet 17. N. G. Sortsø – borgmester uden sparekniv 18.</i>	
Den første ejendom	19
<i>Vanskelighederne overvindes 20. Rejsegilde og indflytning 20.</i>	
Skærmydsler i lokalpressen	21
<i>S. M. Thomsen angribes 22.</i>	
Ndr. Ringvej/Vestervej – livlig byggeaktivitet	23
<i>Forstærket indsats 24. Arkitekt og ingeniør 24.</i>	
Brøndbyvestervej – initiativet var privat	25
Administration og personale	27
<i>Chris Bagge – en perfekt administrator 27. Kaj Roholte – kolde nætter på Hegnet 28. Staben vokser 29.</i>	
Ved Hovedvejen	30
Beboerdemokrati før og nu	32
<i>»Globo« ser dagens lys 32. Volmar Andersen – ind i varmen 33. På vej mod målet 35. Selskabets nuværende bestyrelse 36.</i>	
Stadionkvarteret – en harmonisk bydel	37
<i>Det store palads 37. Monarker på besøg 38. Hidtil største projekt 38. Skole, men ingen biograf 40. Glostrup Butikstorv 42.</i>	
Fra »Globo«s hverdag	44
<i>Menneskets bedste ven 44. Uønsket dyreliv 45. Mjav, mjav! 46. Hærværk og anden bedrøvelighed 47. Al den ufred! 47. Legepladser, blomster og juletræer 47.</i>	
Status på halvvejen	48

De senere formænd	49
<i>Et dramatisk borgmestervalg 49. Et dramatisk formandsvalg 49.</i>	
<i>Martin Nielsen – den store overraskelse 50. Gunner Larsen – en lykkens pamphilius 51.</i>	
Rødkælkevej – haveby og problembarn	53
<i>Angrebene begynder 54. »Nu skal journalisterne skiftes ud« 56. Fredelig afslutning 57.</i>	
<i>Nye problemer 57.</i>	
Avedøre – en kæmpeopgave	58
<i>Fæstningsbyen 59. Tordenen ruller 60. Slaget om Avedøre 60.</i>	
Store Hus og andet byggeri	62
<i>Hjælp, vi vælter! 62. Hjælp, vi går fallit! 64. Bekymrede lejere 64. Skyerne spredes 64.</i>	
<i>Fejlslagen filosofi? 65. Solen bryder frem 65. Løsningen 65. Store Hus præmieres 65.</i>	
<i>Frydenhøjparken 66. Avedøre Nord 68. Succes eller fiasko? 68.</i>	
Hvissingeplanen – bebyggelsen i skovbrynet	72
<i>Hvor bjerg kun er bakke 72. Kursus i spekulation 73. Store beslutninger 73.</i>	
<i>Programerklæring: forandring fryder 74. Stenager 74. Granskoven 76. Gadager 76.</i>	
<i>Lindeskoven 78. Birkeskoven/Bøgeskoven 80. Egeskoven 80. Det dynamiske Hvissinge 82.</i>	
<i>Eftertidens dom 84.</i>	
Fremtiden	86
Kilder	87
Register	87

Forord

Da Glostrup Sogneråd den 14. december 1943 for første gang vedtog at yde støtte til Glostrup Boligselskab, kunne ingen vide, at den nyfødte ville vokse sig så stor og trives så frodigt, som tilfældet blev. Meget betydelige opgaver har selskabet løst, og vi har derfor fundet det naturligt at markere selskabets jubilæum med dette festskrift.

Arkitekturen er tidens spejl, har man sagt. I hvert fald afspejles en væsentlig del af Glostrup Kommunes udvikling siden krigen på de følgende sider, der foruden at skildre selskabets virke i snævreste forstand også bringer en del baggrundsstof af lokalhistorisk interesse.

Selskabet har haft succes på mange områder, men uden modstand og problemer er de halvtreds år ikke forløbet. Der har derfor været rigeligt stof til denne bog, men da det ikke har været tanken at skabe et værk af murstensformat, har meget måttet udelades.

Jeg føler mig overbevist om, at alle, der har forbindelse med Glostrup Boligselskab, kan enes i håbet om, at selskabet må gå en virksom og resultatrig fremtid i møde.

Gunner Larsen

borgmester

formand for Glostrup Boligselskab

Selskabets stiftelse

Verden stod i flammer for halvtreds år siden, da Glostrup Boligselskab blev stiftet. Anden verdenskrig havde passeret sit vendepunkt. Stalingrad var generobret af russerne, der under marskal Sjukov trængte sejrrigt frem på Østfronten. Mussolini var styrtet, Afrika rensat for tyskere, og de undertrykte folkeslag var begyndt at håbe på snarlig befrielse.

I Danmark var samarbejdspolitikken brudt sammen, og landet var uden regering. Modstandsbevægelsen mod tyskerne øgede stadig sin indsats og blev – omend modstræbende – efterhånden accepteret af politikerne.

Fredag den 3. december 1943 var det samtalestof, at tyngdepunktet i krigen i Rusland nu lå omkring Smolensk, hvor russerne uophørligt kastede friske tropper ind i slaget. Herhjemme havde falske bombealarmer på Hovedbanegården og Godthåbsvejens Station skabt trafik kaos. En glædelig nyhed var, at laksen ved Bornholm stod i så tætte stimer, at selv gamle, garvede fiskere ikke mindedes at have oplevet noget tilsvarende.

Disse nyheder og meget andet kunne sognerådsformand Vald. Hansen denne kølige vintermorgen læse i sit partis hovedorgan, Social-Demokraten, som han naturligvis abonnerede på. Samme aften skulle han til et møde om det sociale boligselskab, hvis stiftelse han gennem flere år målbevidst havde arbejdet henimod.

Året i forvejen havde en føler været fremme i sognerådet, idet konsulent H. P. Christiansen havde fremsendt nogle oplysninger om den først påtænkte bebyggelse, men henvendelsen var ikke kommet til realitetsbehandling, og noget boligselskab eksisterede endnu ikke, selv om det lå i luften, at det snart ville komme til verden.

Nu var tiden inde. Vald. Hansen, der så længe havde gået svanger med planen, håbede på en snarlig fødsel uden komplikationer.

På rådhuset – den gamle bryggervilla, som kommunen havde erhvervet i 1927 – mødtes han kl. 20 med nogle mænd, han gentagne gange havde drøftet sagen med, nemlig sognefoged J. N. Johannesson og overassistent N. G. Sortsø, der

Glostrup Boligselskab kom til verden midt under krigen, hvor varemangel og utallige restriktioner gjorde hverdagen besværlig. Togforbindelsen til København var stærkt indskrænket, hvorfor der på privat initiativ indsattes hestebusser som disse mellem Glostrup og Aalholm Plads.

begge var gode partifæller, samt arkitekt V. K. Jensen og landsretssagfører Frode Viltoft. Selv om boligselskabet endnu ikke var en realitet, var man langt fremme med forberedelserne til den første bebyggelse, idet V. K. Jensen havde projekteret en etageejendom med 24 lejligheder ved Ndr. Ringvej og indhentet håndværkertilbud på arbejdet. For at få sagen fremmet enedes man om at nedsætte et forberedende udvalg bestående af Vald. Hansen, Johannesson og Sortsø suppleret med maler Henry Christiansen og farvehandler N. A. Christensen. Det aftaltes, at landsretssagfører Viltoft snarest skulle rette henvendelse til sognerådet og spørge, om dette var villig til at afhænde det fornødne areal til bebyggelsen og at yde garanti for det størst mulige statslån.

Veltilfreds kunne Vald. Hansen begive sig til sit hjem på Solvangsvej 15 og lægge hovedet på puden. Det havde været en god dag.

Næste morgen kunne han i Social-Demokraten læse, at tyskerne havde henrettet fem danske mænd som sabotører.

Så uhyggelige var tilstandene i Danmark i Glostrup Boligselskabs stiftelsesår.

Vald. Hansen var hans officielle navn, men alle kendte ham som »Kong Valdemar«, Glostrups ubestridte førstemand fra 1929 til 1961. De første 23 år havde han titel af sognerådsformand, men i 1952 blev han Glostrups første borgmester. Glostrup Boligselskab var hans hjertebarn. Han holdt det over døben i 1943 og var dets formand helt frem til 1966. I forbindelse med sit 50 års jubilæum afslører Glostrup Boligselskab en mindesten over sin stifter og mangeårige formand.

Politisk modstand

Få dage efter – den 7. december 1943 – sendte Viltoft sognerådet en skrivelse med det aftalte indhold.

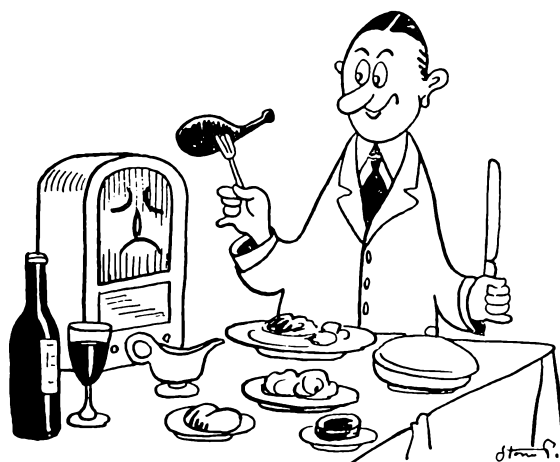
Anskaffelsessummen var anslået til 433.324 kr., og man regnede med et statslån på 280.000 kr.

Hovedbestemmelsen i den boliglovgivning, der muliggjorde selskabets virke, var, at der kunne tilstås statslån, som i forbindelse med kredit- og hypotekforeningslån kunne udgøre indtil 97% af anskaffelsessummen. Det var en forudsætning, at kommunen garanterede for den del af statslånet, der fik pantesikkerhed efter 85% af anskaffelsessummen. De 97% kunne selskabet altså låne, medens lejerne selv måtte dække de resterende 3% gennem deres indskud (om fornødent kunne kommunen træde til med indskudslån).

I det foreliggende tilfælde betød det ansøgte statslån på 280.000 kr., at den samlede belåning ville andrage 96,9%, altså praktisk talt lovens maksimum.

Henvendelsen kom til behandling i sognerådet den 14. december. Bladene skrev bagefter, at behandlingen skete uden for dagsordenen, men dette var en misforståelse. Sagen var blevet optaget på dagsordenen for det lukkede møde, men blev af Vald. Hansen overført til drøftelse for åbne døre, idet der jo ikke var nogen grund til hemmelighedskræmmeri. Det ville i øvrigt have lignet

I kraft af sine flittigt aflyttede radioforedrag om »Næste uges mad« var sognerådsmedlem Elisabeth Ludvigsen den bedst kendte glostrupper under krigen. Denne vittighedstegning er fra Blæksprutten 1940.

2/9. Naar Fru Ludvigsens Opskrifter i Radioen kaldes Næste Uges Mad, er det, fordi ingen finder paa at spise den i denne.

Vald. Hansen dårligt at lade en så vigtig sag behandle uden for dagsordenen og derved fravige den almindelige procedure, der navnlig indebar, at sagen skulle forelægges både teknisk udvalg og kasse- og regnskabsudvalget, inden den kom i sognerådet. Dette var da også sket, og begge udvalg havde anbefalet andragendet, kasse- og regnskabsudvalget dog kun med tre stemmer mod to.

Om udfaldet af den debat, der måtte forudses, var der ikke den ringeste tvivl. Vald. Hansen var en af de forsigtigste lokalpolitikere, dette land har fostret, og naturligvis har han haft sit bagland i orden. Han ville ikke have drømt om at engagere både arkitekt og advokat, hvis han ikke var sten-sikker på, at flertallet ville bakke ham op.

Diskussionen på mødet bragte ingen overraskelser, i hvert fald ikke for Vald. Hansen, der til trivialitet var klar over, at visse borgerlige kredse betragtede sociale boligselskaber med skepsis.

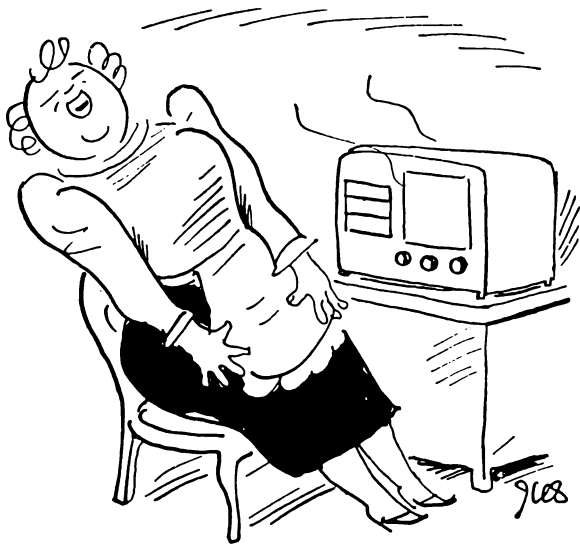
Landsretssagfører Axel Graff, der var talsmand for de tre konservative medlemmer og var kendt som en elegant og højt begavet debattør, udtalte, at det forberedende udvalg efter hans mening var sammensat efter forkerte principper, og at han og hans gruppe derfor ikke kunne støtte andragendet. »I øvrigt er sognerådsformanden,« udtalte Graff, »bekendt med mit standpunkt over for socialt byggeri.«

Bag den sidste bemærkning lå det faktum, at Graff personligt var interesseret i etablering af et lokalt boligselskab og for længst havde været i kontakt med Vald. Hansen derom. Ja, Graff havde ligefrem udarbejdet udkast til vedtægter, som han havde gennemgået med de ministerielle myndigheder. Han havde imidlertid forestillet sig en upolitisk bestyrelse valgt efter rent saglige kriterier og blev skuffet, da han nu kunne se, at selskabet ville få klar socialdemokratisk dominans. Derfor måtte han slå bak, men dette gjorde intet skår i det fortrinlige samarbejde, han i øvrigt havde med Vald. Hansen.

J. N. Johannesson, der ikke for ingenting var formand for det sociale udvalg, anbefalede andragendet ved at slå på de sociale strenge. Kommunen måtte rødme af skam, hvis den undslog sig for at række børnerige familier en hjælpende hånd. Selv ægtepar, der kun havde et enkelt barn, havde uhyre vanskeligt ved at finde et sted at bo. Problemet var stort, og det måtte løses.

En ivrigt engageret deltager i debatten var Edv. Hansen, der konsekvent kaldte sig »fhv. kommunelærer«, selv om han i en lang årrække udelukkende ernærede sig som ejendomshandler i stort format. Han, der som den eneste var valgt på Borgerlisten, lagde ikke skjul på, at han ikke kunne fordrage socialt byggeri. Han måtte bestride, at boligmangelen var så alvorlig som af Johan-

Også denne tegning er fra Blæksprutten 1940.

11/9. Der er almindelig Glæde over »Fru Ludvigsens Mad« i Radioen. Navnlige hendes Forslag om at købe Oksefilet til 70 Øre Kiloet morer Lytterne.

nesson hævdet. Der var meget byggeri i gang – heriblandt desværre også byggeri af en kaliber, der måtte betegnes som absolut uønsket. Den økonomiske risiko, som socialdemokraterne ønskede at udsætte kommunen for, var betænkelig. Kommunekaution op til 80% måtte være det maksimale. I øvrigt havde sociale boligselskaber andetsteds de allerstørste problemer med at skaffe kvalificerede – altså børnerige – lejere i tilstrækkeligt omfang.

Det var Graff og Edv. Hansen, der havde stemt imod ansøgningen i kasse- og regnskabsudvalget.

Vald. Hansen standsede debatten ved at sætte sagen under afstemning. Resultatet blev, at henvendelsen blev imødekommet af de seks socialdemokrater: Vald. Hansen, Johannesson, arbejdsmand Karl Krontoft, tromlefører Søren P. Andersen, terrazzoarbejder Johs. Brandt og tømrer Georg Slot. Hertil sluttede det radikale medlem, murermester S. M. Thomsen, sig, hvorimod de fire borgerlige medlemmer: Graff, Edv. Hansen, malmester Th. Jensen og fru Elisabeth Ludvigsen stemte imod.

På landsplan var Elisabeth Ludvigsen den bedst kendte af disse kommunalpolitikere, idet hendes radioforedrag under fællestitlen »Næste uges mad« blev flittigt aflyttet. På baggrund af varemangelen under krigen anbefalede hun lytterne at lave sund, vitaminrig *sparemad*, og det

var ikke særlig populært i vort madglade fædreland, så hun var et oplagt offer i sommerrevyer og vittighedsblade.

Ved afstemningen var der givet grønt lys for stiftelsen af Glostrup Boligselskab.

Barnet fødes

Nu reagerede man hurtigt. Allerede torsdag den 16. december afholdt det forberedende udvalg et nyt møde på rådhuset, og her vedtoges det i fuld enighed at stifte selskabet, der blev døbt »Glostrup Boligselskab (socialt Byggeri)« og derved blev, hvad man kalder en juridisk person. Bestyrelsen, der blev identisk med det nedsatte udvalg, konstituerede sig med Vald. Hansen som formand og J. N. Johannesson som næstformand.

Dengang som nu skulle selskabets hovedformål være så billigt som muligt at tilvejebringe og administrere gode boliger, der kunne tilgodese behovet hos den mindrebemidlede del af befolkningen, fortrinsvis de børnerige familier.

Der var næppe nogen af de tilstedeværende, der gjorde sig forestillinger om de meget betydelige opgaver, selskabet med tiden ville komme til at løse.

Baggrunden for initiativet

Trods alle vanskeligheder lykkedes det i krigsårene at gennemføre et ret betydeligt boligbyggeri. I Glostrup Boligselskabs stiftelsesår, 1943, blev der således opført 3.363 lejligheder i de tre hovedstadskommuner og 1.818 i omegnskommunerne.

De mange børn, der blev født under krigen (man talte om de store årgange), måtte i forbindelse med omfattende saneringer i de københavnske slumkvarterer og en række andre forhold nødvendiggøre, at der tilvejebragtes et stort antal boliger i omegnskommunerne, hvis byggeri hurtigt ville blive langt større end det københavnske. Det kunne med fuld sikkerhed forudses, at Glostrup med sin praktiske beliggenhed ville få en væsentlig andel af denne byggevirksomhed.

Hvis man i Glostrup nu havde lagt hænderne i skødet, var der ingen tvivl om, hvordan udviklingen ville have formet sig. De store københavnske boligselskaber ville sætte sig på byggeriet, ikke mindst det i 1920 stiftede Københavns almindelige Boligselskab (KAB), hvis erklærede formål var »i samfundsmæssigt øjemed at arbejde for et tidssvarende og økonomisk boligbyggeri i København og omegn«. For længst havde KAB sikret sig store arealer i Glostrup.

Verdens navle

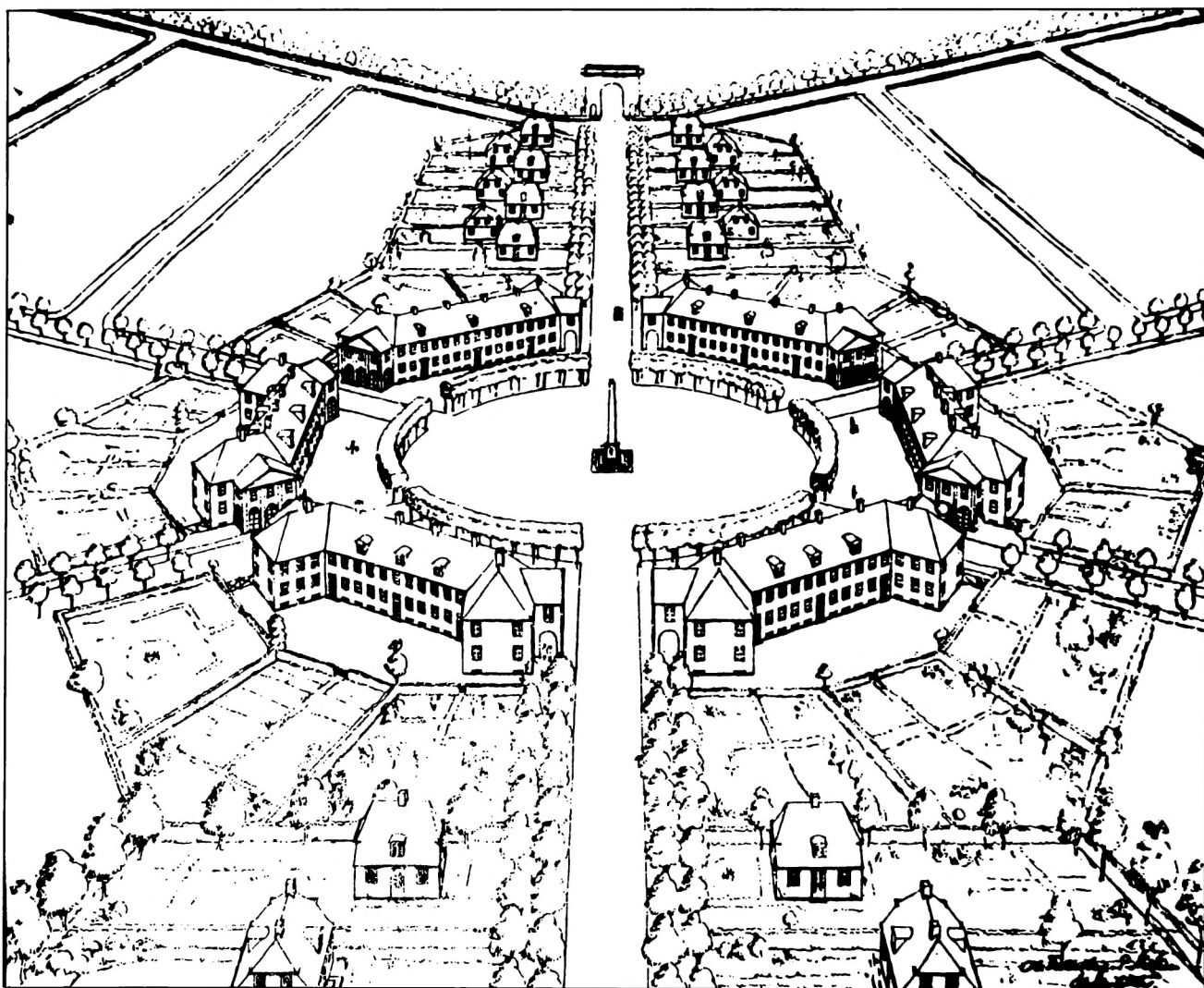
Foranledningen til denne arealerhvervelse er ganske spændende. Vi skal tilbage til året 1922, da der blev åbnet en motorvæddeløbsbane i Glostrup på det areal, hvor bl.a. nu Nordvangskolen ligger. Bag projektet stod A/S Kjøbenhavns Motorvæddeløbsbane, der var stiftet af den kendte motorsportsmand, ingeniør N. T. Beier, og ba-

nens placering i Glostrup skete i hård konkurrence med byer som Holte og Ballerup. Ifølge B.T. havde der været talt om denne bane Europa over, så der er intet at sige til, at Glostrup følte sig som verdens navle. Det var fortrinsvis motorcykler, der kørte væddeløb på banen, og skal man tro Folkebladet, kunne der være henvend 20.000 tilskuere ved et stævne, hvis det var særlig spændende.

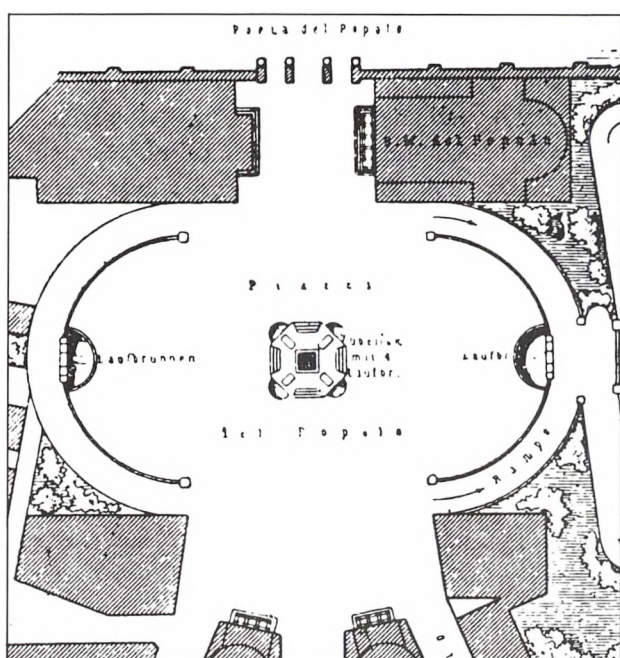
At banen få år efter gik fallit, skal vi ikke komme nærmere ind på her.

I denne tid, hvor alle regnede med, at den københavnske motorvæddeløbsbane ville blive et permanent trækplaster, der bragte Glostrups navn ud til klodens fjerneste egne, købte KAB et stort areal syd for motorbanen, omkring Nørre Allé. Arkitekterne Ole Falkentorp og Peter Nielsen udarbejdede en imponerende bebyggelsesplan, hvis centrum var et sekskantet torv på størrelse med Amalienborg Slotsplads. Midt på torvet knejsede en obelisk ligesom på Piazza del Popolo i Rom, og om det så var den byport eller triumfbue, hvorigennem man nordfra kommer ind på den romerske plads, så manglede den ikke. Den var blot forskubbet lidt mod nord, idet den var identisk med den pompøse indgang til motorbanen. Gennem den romerske portal drog den svenske eksdronning Christina den 23. december 1655 ind i den evige stad for at slå sig ned, gennem portalen i Glostrup drog Christian X's lillebror, prins Gustav, den 16. august 1925 ind på motorbanen for at fungere som overdommer og overrække præmier. Ganske enkelte lighedspunkter var der altså!

Den fornemme bebyggelsesplan nåede aldrig længere end til tegnebordet. De store aspirationer brast ligesom drømmen om Glostrup som den

Efter at KAB først i 1920'erne havde erhvervet betydelige arealer syd for motorbanen, lod selskabet denne bebyggelsesplan udarbejde. Den brede vej, der deler billedet, er Nørre Allé. Torvet i midten er omtrent på størrelse med Amalienborg Slotsplads. Obeliskens antyder, at planlæggerne har haft den romerske Piazza del Popolo i tankerne. Motorbanen gik imidlertid snart fallit, og dermed faldt også KAB's højtflyvende byggeplaner.

Plan over Piazza del Popolo i Rom. Ligheden med den gløstrupske efterligning i KAB's bebyggelsesplan er iøjnefaldende.

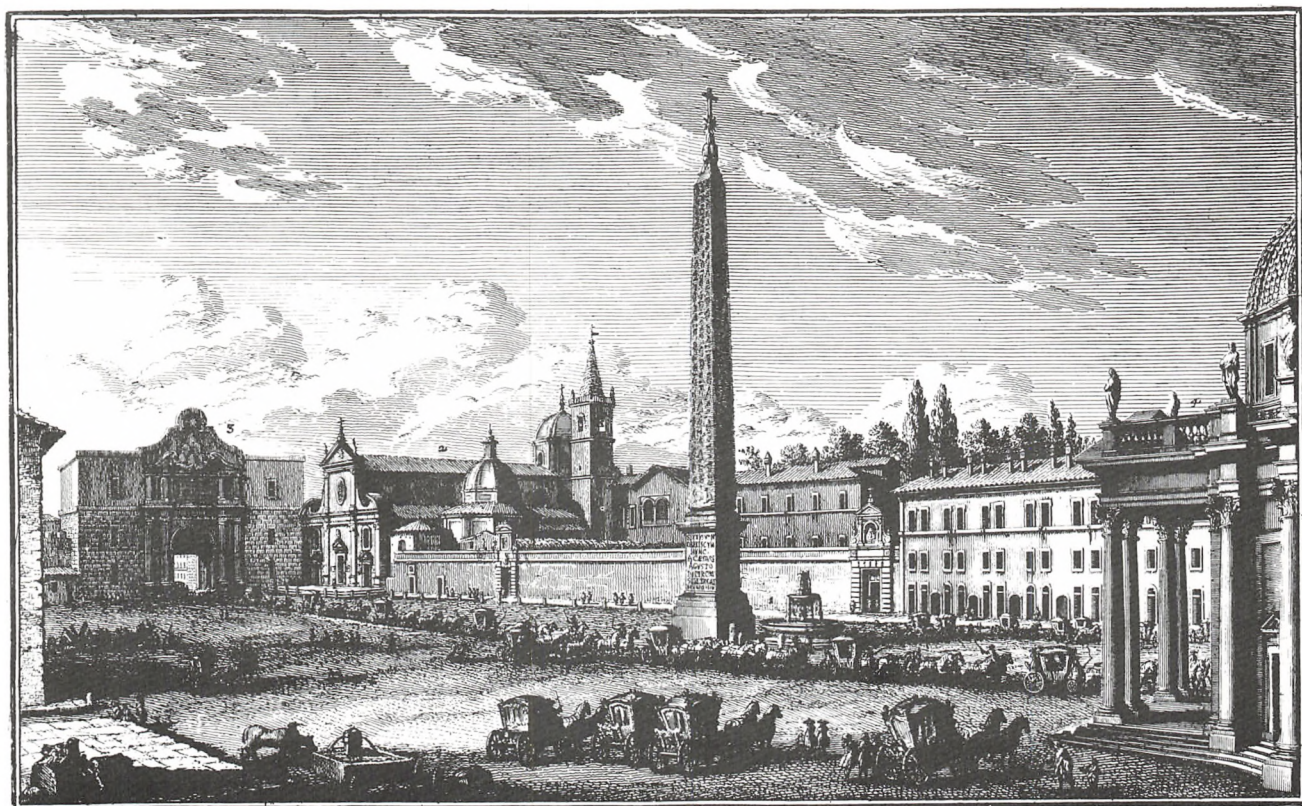
navnkundige motorby. KAB solgte en del grunde og byggede nogle villaer for private købere. En væsentlig del af det store areal beholdt man dog, og mellem Mellemtoftevej og Sofielundsvej opførte selskabet i årene 1953-55 en større bebyggelse, som af kommunen blev døbt Engbrydeparcken (selv om KAB havde ønsket at kalde den Fuglevangen).

Glostrup frem for alt

KAB's planer var naturligvis velkendte for Vald. Hansen. Han så i ånden, at KAB ville bygge

tusindvis af boliger i kommunen, hvis der ikke kom konkurrence, og han var så meget lokalpatriot, at han fandt det indlysende, at lokale kræfter burde have hovedindflydelsen på det kommende byggeris placering og udformning. Her ved sikredes det også, at stedlige håndværksmestre og lokal arbejdskraft i videst muligt omfang fik chancen for at være med til at løse de store opgaver, der ventede.

Dette var baggrunden for, at Vald. Hansen – hvis motto naturligvis var »Glostrup frem for alt« – tog initiativet til dannelsen af et lokalt boligselskab. Det var en god idé.

Piazza del Popolo
1. Obelisco, 2. Fontana, 3. Chiesa e Convento di S. Maria del Popolo, 4. Porta Flaminia, oggi detta del Popolo, 5. Portico della Chiesa di S. Maria de Miracoli.

Motor køretøjerne på banen nord for »den glostrupske Piazza del Popolo« vakte interesse videnom, men så flotte som disse kareter på den romerske plads var de nu ikke. Til gengæld kørte de hurtigere.

Dette stik af Giuseppe Vasi (1710-82) er udført, inden Piazza del Popolo fik sin nuværende udformning. De fire løver omkring obeliskens blev opsat i 1823.

Den første bestyrelse

Det vil være naturligt at fortælle lidt om de mest markante medlemmer af den første bestyrelse, først og fremmest naturligvis selskabets stifter og mangeårige formand.

Vald. Hansen *– en stor mand på egnen*

Da han var kommet til verden i Herstedvester den 1. juli 1886, tænkte hans forældre sig, at han skulle gå gennem livet under det ikke ualmindelige navn Hans Hansen. I hvert fald lod de ham døbe Hans Jens Valdemar. Efterhånden fandt det lovende unge menneske dog ud af, at det kunne have visse fordele at gøre navnet en anelse mere særpræget, og derfor sprang han over både Hans og Jens og blev kendt – *meget* kendt – som Vald. Hansen (forkortet på denne måde).

I første omgang blev murerstilladset hans arbejdsplads. Svendeprovve bestod han i 1907, og senere frekventerede han Rødkilde Håndværkerhøjskole og forskellige kurser på Teknologisk Institut. Hurtigt kom han ind i det faglige arbejde, og som så mange andre socialdemokrater førtes han derigennem ind i kommunalpolitik. Medlem af Glostrup Sogneråd blev han i 1921, og da hans parti fik flertal i 1929, kunne han tage plads i formandsstolen. Dengang var titlen sognerådsformand, men da kommunen i 1952 fik en anden styreform, den såkaldte Gentofte-status, blev han kommunens første borgmester, og der blev set op til ham som den kyndige kommunalpolitiker, han var. Helt frem til 1961 beklædte han borgmesterposten, og herudover havde han utallige andre tillidshverv. Alle kendte ham som »Kong Valdemar«.

Af særlig betydning blev det, at han i mange år var medlem af Københavns Amtsråd og dettes sygehusudvalg. Utvivlsomt var det ham, der havde hovedæren for, at det nye amtssygehus, der skulle aflaste hospitalet i Gentofte, netop blev placeret i Glostrup. Allerede i 1937 erhvervede kommunen byggegrunden hertil. Lidet tænkte han vel dengang på, at den store bebyggelse, der skulle vokse op syd for sygehuset, skulle blive gennemført som en af hans personlige mærkesager.

Sit gamle fag glemte han ikke, og længe var han formand for Murerforbundets lokale afdeling og medlem af hovedbestyrelsen. Ved en jubilæumsfest i afdelingen i 1952 sang man:

*De flittige formænd, vor afdeling fik,
har visselig styrket kreditten.
Bestyrelsen er overordentlig kvik.
Den fører en listig og snu politik
med Kong Valdes moustache i midten.*

Ja, et lille, koket overskæg var det mest karakteristiske træk ved hans ydre, og i en tid, hvor kun få mænd havde hår i ansigtet, blev der gjort grin med det i sange og revyer. På ældre fotografier er overskægget ret fremtrædende, men siden svandt det så meget ind, at det nærmest blev en morsomhed. Enhver lighed med Chaplin var absolut utilsigtet. Der var ikke noget komisk ved Vald. Hansen. Sprudlende var han bestemt ikke (var der nogen, der sagde: »Død murer«?), men ved forhandlingsbordet var han i sit rette element. Han var en smidig taktiker, en besindig de-

battør – og en mand, der aldrig slap sit mål af sigte.

Under besættelsen oplevede han at blive angrebet af de stedlige nazister, men angrebet var meningsløst, og han fik fuld opbakning i sognerådet. Hans nationale holdning var ulastelig, hans skjold uoplettet. For at afrunde billedet bør det dog nævnes, at han var en svoren tilhænger af forhandlingspolitikken, og da personalet på de kommunale arbejdspladser nedlagde arbejdet under den store folkestrejke i 1944, reagerede han skarpt derimod. Selv i denne ekstraordinære situation var overenskomststridige arbejdsnedlæggelser ikke en kop te, han syntes om.

Hvervet som formand for Glostrup Boligselskab bevarede han fem år efter, at han var trådt tilbage som borgmester. Det var en retrætepost, der passede ham. Ved en afskedsfest, da han trådte tilbage som borgmester, sang man:

*Vor sindige ven har dog langt fra forladt
hver eneste tronstol, han sad i.
Nej, boliger bygger han hurtigt og glat,
og mørtel og kalk ta'r han bad i.
Støt rejser hans selskab kompleks på kompleks,
og formanden sidder og udsteder checks.
Han skriver sit velkendte VALDEMAR REX;
for øvelsen har han jo stadig.*

Vald. Hansen døde den 28. august 1972, 86 år gammel. Hans eftermæle er det bedste. Han var en af dem, folkestyret bygger på, en af dem, der følger de demokratiske spilleregler, men alligevel i kraft af deres erfaring og deres personligheds styrke kan præge udviklingen og lede den i positiv retning.

Alle, der kendte og respekterede Vald. Hansen, må beklage, at hans gravsted på Glostrup gamle kirkegård er blevet sløjfet. På denne baggrund har bestyrelsen for Glostrup Boligselskab imidlertid vedtaget at rejse en mindesten for selskabets stifter. Afsløringen påregnes at ville finde sted i forbindelse med markeringen af 50 års jubilæet.

J. N. Johannesson var populær både som sognefoged og næstformand i sognerådet. Mange lykkelige par viede han i sin bolig på Gasværksvej, og her betalte man hundeskat. På det kommunale felt indlagde han sig fortjeneste som mangeårig formand for socialudvalget. Han var næstformand for boligselskabet i en årrække.

J. N. Johannesson – bjæffen under skrivebordet

Sognerådets og boligselskabets næstformand, J. N. Johannesson, var født den 1. april 1883 i København.

I en alder af ca. 40 år flyttede han til Glostrup som »nybygger« i Søndervangskvarteret. Efter at han var udnævnt til sognefoged, blev hans hus, Gasværksvej 35, en kendt adresse i byen. Her kunne man f.eks. blive gift, og ved sådanne lejligheder optrådte han som giftefoged i stiveste puds. En af sognefogedens pligter var opkrævning af hundeskat. Længe var hovedreglen, at der skulle betales 10 kr. årlig for hunde under 42 cm, men 20 kr., hvis Trofast var større. Tommestok var unødvendig, for Johannesson havde indrettet sig så praktisk, at hvis hunden kunne løbe ind under hans skrivebord, var det mindste-taksten, der gjaldt.

I sognerådet blev han indvalgt i 1933, og på mange poster gjorde Socialdemokratiet brug af hans evner. Ikke mindst som formand for socialudvalget ydede han en behjertet indsats. Hans friske og usnobbete væsen gjorde ham afholdt i

vide kredse, og gik en forhandling lidt trægt, var han mand for at servere en vits eller anekdote, der løste op for smilet.

Som formand for julehjælpskomiteen var han en kær gæst, når han ringede på i en mængde småkårs hjem for at overbringe en kontant hilsen, der kunne gøre juleaften lidt festligere.

Af uddannelse var Johannesson snedker, men i mange år klarede han sig stort set for, hvad han oppebar som socialudvalgsformand og sognefoged. Det var derfor en alvorlig sag for ham, da han ved kommunevalget den 12. marts 1946 var blevet placeret så langt nede på sit partis liste, at hans chancer for genvalg var meget små. Grunden til den dårlige placering var navnlig, at han havde været forhindret i at deltage i opstillingsmødet. En kreds af venner startede imidlertid en aktion for at få vælgerne til at stemme personligt på Johannesson, og selv om navnene dengang ikke var trykt på stemmesedlen, så en vælger selv skulle skrive kandidatens navn, hvis han ville stemme personligt, lykkedes det at få ham genvalgt. Han opnåede 567 personlige stemmer, hvilket var fint (Socialdemokratiet fik i alt 1.930 stemmer). Derved rykkede han fra 7. pladsen op på 5. pladsen, og da hans parti netop fik fem mandater, var det altså lige nok.

J. N. Johannesson udtrådte af sognerådet og boligselskabets bestyrelse den 31. marts 1954 og afgik ved døden den 4. november 1957.

N. G. Sortsø – borgmester uden sparekniv

Det tredje af de toneangivende medlemmer af selskabets første bestyrelse var N. G. Sortsø.

Han var født den 25. september 1897 på Falster, hvor hans fader var landmand. I landsbyskolen i Torkildstrup var han klassens lyse hoved, men der var ikke råd til at lade ham læse videre, hvorfor han straks efter konfirmationen kom ud at tjene. I 1919 tog han til København, hvor han blev bud ved telegrafvæsenet. I sin fritid tog han i 1922 præliminæreksamen, og med denne boglige baggrund opnåede han at blive ansat som telegrafassistent. Ved sammenslutningen i 1927 af

N. G. Sortsø deltog - ligesom Vald. Hansen og J. N. Johannesson - i forberedelserne til stiftelsen af Glostrup Boligselskab og var bestyrelsesmedlem fra første færd.

I 1939 blev han ansat på Glostrup Postkontor, hvor han blev en afholdt mand bag skranken. I 1961 efterfulgte han Vald. Hansen som borgmester. Han var formand for boligselskabet fra 1966 til 1970.

post- og telegrafvæsenet valgte han at blive postassistent. For længst var han blevet interesseret i organisationsarbejdet og havde et par år været næstformand i Dansk Telegrafforbund, men nu måtte han holde lav profil i det politiske og faglige arbejde, fordi hele hans fritid gik med at tage de eksaminer, der var nødvendige for at kunne avancere i etaten. I 1939 blev han udnævnt til overassistent ved Glostrup Postkontor, hvor hans rolige og behagelige væsen gjorde ham afholdt hos både kolleger og publikum. I 1949 blev han postkontrolør (sådan – altså med ét l – stavede postvæsenet ordet dengang).

I det offentlige liv deltog han med levende interesse. I en lang årrække – fra 1945 til 1961 – var han således kasserer for Socialdemokratisk Forening, og fra 1946 til 1960 var han formand for Glostrup Brugsforening, hvor han rigtigt var i sit es, når der ind under jul blev udbetalt dividende, så han fik lejlighed til at trykke medlemmerne på næven. Også som formand for børnehjælpsdagen høstede han laurbær.

I 1946 indvalgte han i sognerådet og blev betroet ansvarsfulde poster. Længe var han således viceborgmester og medlem af magistrat og teknisk udvalg. Formand for ligningskommissionen var han i årene 1952-60. I nogle år var han medlem af Københavns Amtsråd.

Da Vald. Hansen trådte tilbage i 1961, efterfulgte Sortsø ham som borgmester. Formand for boligselskabets bestyrelse blev han i 1966. Som borgmester trådte han tilbage i 1968, medens han fortsatte som formand for boligselskabet til 1970.

Hans borgmestertid faldt i en periode, hvor det offentlige aktivitet voksede og sociallovgivningen forbedredes, uden at det i særlig grad var

nødvendigt at svinge sparekniven. Det faldt derfor i hans lod at indvie flere større anlæg, ikke mindst det udmærkede friluftsbad, der desværre senere blev en så følelig belastning for kommunens økonomi, at det måtte nedlægges.

I 1967 blev han malet af H. C. Bärenholdt – et ganske vellykket billede. Da maleriet blev afsløret på rådhuset dagen før Sortsø's 70 års fødselsdag, var han så rørt, at han fældede sine modige tårer.

N. G. Sortsø var meget musikalsk og spillede selv violin. Han var en ivrig oddfellowbroder.

Efter længere tids sygdom afgik han ved døden den 20. september 1976.

Den første ejendom

Fem dage efter selskabets stiftelse holdt bestyrelsesmedlemmerne en pause i juleindkøbene for den 21. december 1943 at forhandle med de håndværksmestre, der havde afgivet tilbud på bygearbejderne, nemlig murermester S. M. Thomsen, tømrermester Aage Olsen, malermester Th. Jensen, installatør M. Adellund og blikkenslagermester J. T. Haagerup, alle kendte navne i byen. Snakken gik sikkert livligt, for der var almindelig glæde over udsigten til, at byggeriet måske snart kunne komme i gang. Beskæftigelsessituationen i kommunen var ganske god, men dette skyldtes dog ikke mindst, at mange arbejdsløse havde fået arbejde for tyskerne, enten ved befæstningsanlæg her i landet eller ved rustningsindustrien i Tyskland (i løbet af krigen drog ikke mindre end 60.000 danske arbejdere derned). Det var magtpåliggende at skabe danske arbejdspladser, så ikke endnu flere danske mænd blev fristet til at få noget i lønningsposen via tyskerne. Dertil kom, at en vis boligmangel begyndte at gøre sig gældende, selv om den ikke var nær så stor, som det senere blev tilfældet.

Hensigten med mødet var at konstatere, om håndværksmestrene ville vedstå de tidligere afgivne tilbud, hvilket de bekræftede, idet de dog tog forbehold for pris- og lønstigninger.

Ja, så kunne man altså gå i gang med at bygge, vil en nutidig læser måske sige, men så nemt gik det visselig ikke.

Et moderne boligselskab kan have problemer nok at tumle med – problemer med beboerrepræsentation, byggesjusk, flyttefrekvens, forurening, fællesantenner, grafitti, hunde, hærværk, indbrud, legepladser, lejerestancer, miljø, nabostridigheder, rotter, sodgener, trapperengøring, varmtvandsmålere, vaskemaskiner og vedligeholdelse – for nu at nævne de almindeligste i alfabetisk rækkefølge.

Et sådant opbud af problemer havde man slet ikke dengang, men til gengæld havde man et problem, der ofte var næsten uløseligt, nemlig materialemangelen, der var særlig stor, fordi tyskerne brugte løs af alle de materialer, de kunne få fingre i. Hertil kom de vanskelige og bekostelige transportforhold, der herskede under krigen.

Altså måtte håndværksmestrene nu lægge sig i selen for at prøve at skaffe materialer. De røde mursten var ikke så vanskelige at skaffe, men tømmeret var, så humøret steg nogle grader, da Aage Olsen den 15. april 1944 kunne oplyse, at han vistnok kunne købe noget tømmer i Tarm langt ovre i det jyske. Men dette håb brast, og så måtte man prøve at finde andre materialer, f.eks. røslerdæk til etageadskillelserne. Erstatningsmaterialer var et tilbagevendende træk i det meste byggeri dengang.

Sideløbende hermed blev der arbejdet med at få økonomien i orden. Håndværksmestrene måtte være indstillet på at kautionere for det bygge-lån, der skulle fremskaffe de penge, de selv skulle have udbetalt. Dette var en lidt utraditionel ordning, men selskabet var nu engang begyndt på bar bund uden en øre i kassen.

Vanskelighederne overvindes

Alt dette tog naturligvis sin tid, men selv om der var mange, mange vanskeligheder at overvinde, faldt brikkerne efterhånden på plads, og den 1. september 1944 – på femårsdagen for krigs-udbruddet – var der grundstensnedlæggelse på selskabets første ejendom, Nordre Ringvej 16-22, der som nævnt skulle indeholde 24 lejligheder. For Vald. Hansen var det en stor dag, hvilket han ikke lagde skjul på i sin tale. Foruden grundstensdokumentet blev der nedlagt nogle kornaks samt tidens gangbare mønter, sikkert også nogle af de rædsomme zinkmønter, man havde under krigen. Hvis de ikke er forvitret til støv, inden de engang graves op, kan de fortælle eftertiden, hvor nøjsom metalmangelen havde gjort Den kongelige Mønt.

Da den gamle murer Vald. Hansen murede den første sten, blev det helt sikkert gjort med professionelt håndlag. De øvrige sten blev muret af provst Ch. Nedermark og J. N. Johannesson.

I tillid til, at byggeriet ville skride planmæssigt frem, indrykkede bestyrelsen den 5. oktober 1944 i Folkebladet en annonce af følgende ordlyd:

Ledige lejligheder:

Ansøgere, der ønsker at komme i betragtning til de lejligheder, der opføres af Glostrup Boligselskab (socialt Boligbyggeri) i dettes ejendom på Nordre Ringvej, bedes henvende sig til landsretssagfører Frode Viltofts kontor inden 15. oktober 1944.

For børnerige familier (3 børn eller flere) kan opnås lejetilskud.

Glostrup, den 30. september 1944.

P. B. V.

Vald. Hansen

Rejsegilde og indflytning

Bestyrelsens optimisme var velbegrundet. Der var ingen større forsinkelser i byggeriet, og allerede den 9. december var der rejsegilde. På øverste platform samledes bestyrelsen med håndværkerne, og traktementet stod på kransekage og vin. Bageren har nok været leveringsdygtig, men man kan have sin tvivl om kvaliteten af den vin, der under den herskende varemangel kunne hældes i glassene. Antagelig har det været frugtvin af den lidet charmerende type, der i folkemunde hed »pullimut«. Hvad der derimod ikke var mangel på, var rosende og ildnende ord i de taler, der blev holdt.

Unægtelig havde pengene dengang en større købekraft end nu, så det var bestemt ingen morsomhed, at bestyrelsen vedtog at lade stuelejlighederne være 1 kr. billigere pr. måned end lejlighederne på 1. og 2. sal. Stuelejligheder uden altan fik en yderligere dekort på 2 kr. om måneden. Der var altså lejere, der slap hele 3 kr. billigere end de andre, og det kunne skam mærkes på husholdningsbudgettet. Den normale månedsleje for en 2½ værelses lejlighed lå i øvrigt på 80 kr. svarende til godt 14 kr. årlig pr. kvadratmeter. I dag ligger lejen i ejendommen på 342 kr. årlig pr. kvadratmeter.

Da der her var tale om byggeri for mindrebe- midlede, skulle de boligsøgende, selskabet ønskede at udleje til, godkendes af indenrigsmini-

Boligselskabets første ejendom, Nordre Ringvej 16-22, blev påbegyndt under krigen, men blev først færdig til indflytning, efter at Danmark igen var blevet frit. Sammenlignet med meget privat byggeri fra perioden var bygningen aldeles udmærket. Dette foto er fra midten af 1960'erne.

steriet. De fleste blev uden videre accepteret, men enkelte fik afslag, fordi de ikke kunne betragtes som mindrebemidlede, og andre, fordi de var mindrebemidlede i så høj grad, at de næppe ville kunne betale huslejen. Ministeriet prøvede virkelig at dele sol og vind lige!

I sommeren 1945 – altså efter befrielsen – flyttede lejerne ind, og det skete med tilfredse miner. Der var både centralvarme og bad i lejlighederne, hvilket ikke var almindeligt dengang. I de fleste private byggerier måtte man fyre i kakkelovne, og badeværelser var en sjælden luksus.

Skærmydsler i lokalpressen

Befrielsen kom, og i lange kolonner traskede de slagne tyske soldater gennem Glostrup på vej mod deres sønderbombede hjemstavn.

Freden sænkede sig over Danmark, men den havde vanskeligt ved at sænke sig over Glostrup Boligselskabs byggevirkosomhed, der nu engang var en torn i øjet på visse borgerlige kredse.

Den ulmende misfornøjelse kom til udbrud i september 1945, da Edv. Hansen i Glostrup Borgerforenings blad »By og Borger« havde skrevet en artikel, hvis sigte var en generel kritik af socialt boligbyggeri, men som konkret rettede skytset mod den nu fuldførte ejendom på Ndr. Ringvej, hvis fremstillingspris hævdedes at være for høj, og som derfor påførte kommunen en betydelig økonomisk risiko. Han blev imødegået af N. G. Sortsø, der i et længere indlæg i Folkebladet bl.a. anførte, at lejen for en 2 værelses lejlighed i privat byggeri uden centralvarme, badeværelse og altan androg 73-75 kr. pr. måned, medens en 2½ værelses lejlighed i ejendommen på Ndr. Ringvej med alle disse faciliteter kun kostede 80 kr. månedlig.

Edv. Hansen blev ikke svar skyldig, og i de kommende uger bølgede diskussionen frem og tilbage. På en bemærkning fra Sortsø om, at arkitekt og bestyrelse havde søgt at opfylde lovens kvalitetskrav på bedste måde, svarede Edv. Hansen: »Er det ikke en lille overvurdering af bestyrelsens indsats? Skal vi ikke hellere indrømme, at sognerådsflertallet havde gennemført dette projekt mod mindretallets protest, inden der overhovedet eksisterede et boligselskab?«

Da meningsudvekslingen sluttede, var parterne naturligvis ikke kommet hinanden nærmere. Karakteristisk er denne salut fra Edv. Hansen: »Det byggeri, De har gjort Dem til talsmand for, har intet andet med socialt at gøre end navnet. Man har bygget en ejendom til en halv million, og har indrettet seks små lejligheder til børnerige familier og installeret 26 børn i een opgang. Det kunne ikke være gjort dårligere.«

Debatten er nok blevet fulgt med interesse af lejerne i den nye ejendom. De var nemlig glade for at bo der, og i sammenligning med tidens øvri-

ge byggeri var ejendommen ganske udmærket. Hvis lejerne skulle bryde ud i et talekor, ville de nok revidere Edv. Hansens sætning lidt og juble: »Det kunne vanskeligt gøres bedre!«

S. M. Thomsen angribes

Det var imidlertid ikke kun socialdemokraterne, der blev angrebet for at støtte det sociale byggeri. Også det radikale medlem, muremester S. M. Thomsen, måtte stå for skud.

Da han på mødet den 14. december 1943 stemte sammen med socialdemokraterne, var han medlem af den borgerlige gruppe, som han altså i denne sag distancerede sig fra. Det kan næppe overraske, at han i oktober 1944 brød med gruppen, og siden blev han omtalt og kritiseret i næsten alle numre af »By og Borger«. Nu var der formentlig ikke særlig mange, der læste dette blad, men blev kritikken imødegået i Folkebladet, blev læserkredsen mange gange større. Kort før kommunevalget den 12. marts 1946 havde »By og Borger«s redaktør, ingeniør Poul Høyer, rettet et særligt skarpt angreb på S. M. Thomsen, der svarede i Folkebladet. Han skrev bl.a.: »Mit standpunkt til socialt boligbyggeri har altid været det samme og i nøje overensstemmelse med det radikale partis program...« Lidt senere hed det hen-

vendt til Poul Høyer: »Når De nu skriver, at socialt boligbyggeri i Glostrup kun har til opgave at opsamle de lejere, som af Københavns Kommune er blevet fortrængt ved nedrivning af Adelgade og Borbergade, og denne »opfejning«, som De tillader Dem at kalde disse mennesker for, bliver modtaget med åbne arme her, ja, så synes jeg, man må tage sig til hovedet...«

I sit svar hævdede Høyer, at Thomsen gentagne gange havde taget ét standpunkt i gruppen og det stik modsatte i sognerådsmødet, hvilket havde umuliggjort hans forbliven i gruppen. Ret barske var følgende retoriske spørgsmål: »Stemte De ikke selv for det sociale byggeri – et byggeri, for hvilket kommunen yder 97% garanti – og fik De ikke selv arbejdet herpå uden licitation? Der er ingen, der er forbavset over, at De gerne ser denne linie fortsat i samarbejde med socialiseringspartiet.«

Dette var vist en lidt besk pille at sluge for den politiske muremester, men både Edv. Hansen og Poul Høyer var nok allerede dengang på det rene med, at Glostrup Boligselskab var kommet for at blive.

Når man tænker på, i hvilken enighed mellem partierne socialt boligbyggeri nu almindeligvis gennemføres, må man glæde sig over, at meningsudvekslinger som disse hører fortiden til.

Lige siden Folkebladet blev grundlagt i april 1911, er det blevet flittigt studeret. I denne nu nedrevne ejendom på Jernbanevej havde bladet domicil fra 1916 til 1968.

Ndr. Ringvej/Vestervej - livlig byggeaktivitet

Bestyrelsen havde fået blod på tanden. Aldrig så snart var grundstenen til den første bebyggelse blevet nedlagt, før man var i gang med at projektere den næste. Den skulle rumme tre opgange med 18 lejligheder og opføres i forlængelse af den første ejendom. Adressen blev Ndr. Ringvej 24-28.

Med kommunen havde man ingen vanskeligheder. Sognerådet – dog kun dettes flertal – gav tilsagn om at afhænde det fornødne areal til formålet. En ansøgning om beredskabsprojektering af ejendommen blev anbefalet af kommunen og videresendt til ministeriet. Også kommunegaranti blev der givet tilsagn om.

Disse tre ejendomme – Nordre Ringvej 16-34 – ligger, som man ser, ved en praktisk talt ubefærdet vej. Billedet er fra først i 1950'erne. Unægtelig er trafikken taget til siden.

I løbet af sommeren 1945 kom arbejdet på blok 2 i gang. Selv om krigen var forbi, forsvandt materialemangelen ikke som ved et trylleslag. Tværtimod måtte man mange år endnu kæmpe bravt for at stampe materialer op af jorden, og i dette tilfælde havde det f.eks. næsten ikke været til at opdrive vinduesglas.

Derfor måtte det smerte bestyrelsen dobbelt, at man i august gjorde den opdagelse, at man ud over materialemangelen havde en uventet fjende at bekæmpe, nemlig kvarterets børn. En nat var de gået så voldsomt til værks, at der var tale om regulært hærværk – noget, man ikke havde været ude for, da man byggede den første ejendom. Aftræksrør og drænrør var slået i stykker ved at blive smidt ned i kælderen, og vandledningen var ødelagt. Når de kunne se deres snit dertil, fandt ungerne det morsomt at stille facadesten op og bruge dem som skydeskiver for stenkast, hvorved mange blev slået i stykker. I Folkebladet tilrådede bestyrelsen forældrene at holde deres afkom væk fra byggepladsen, så det kunne undgås at blande politiet ind i sagen. Dengang var hærværk langt fra så almindeligt som nu, så notitsen i Folkebladet er nok blevet diskuteret livligt.

Trods alle problemer lykkedes det på rimelig tid at få også denne bygning op at stå. Rejsegilde afholdtes den 28. september 1945, og omkring 1. april 1946 kunne lejerne flytte ind.

Forstærket indsats

Kun sjældent så man Vald. Hansen trække på smilebåndet. Det havde han ellers god grund til i disse år, hvor det gik selskabet så godt.

Efterhånden var det nærmest en rutinesag at fortsætte med at bygge. Den omstændighed, at selskabets formand var identisk med kommunalbestyrelsens ditto, sikrede et nært og frugtbart samarbejde med kommunen, og i årene 1946-50 fortsattes byggevirksomheden ved Ndr. Ringvej og videreførtes ved Vestervej. På Ndr. Ringvej opførtes 3 opgange med 18 lejligheder (nr. 30-34) og på Vestervej 9 opgange med 54 lejligheder (nr. 27-31, 33-37 og 39-43).

De nyopførte lejligheder blev revet væk, for selv om både Glostrup Boligselskab og andre

byggede så meget, som den stadig anstrengte materialesituation muliggjorde, dalede antallet af boligsøgende ikke. I en nytårsudtalelse i januar 1948 nævnte Vald. Hansen, at hovedårsagen var den store skare tilflyttere, især fra København, som tog ophold hos venner og bekendte og straks meldte sig som boligsøgende. »Mange arbejdere fra København er vi kun soveplads for,« betonedede han.

Der var altså behov for en forstærket indsats fra selskabets side.

Anskaffelsessummen for de hidtil opførte 114 lejligheder androg 2.948.495 kr. En sådan beløbsangivelse siger naturligvis ikke en nutidig læser meget. Den stadige inflation har som bekendt forringet pengenes værdi drastisk.

Arkitekt og ingeniør

De ejendomme, vi hidtil har nævnt, var projekteret af den lokale arkitekt V. K. Jensen, der var flittigt på færde mange steder i Glostrup, hvor han ikke mindst satte sit præg på skolebyggeriet. Både Nordvangskolen, Søndervangskolen, Avedøre Skole og Vestervangskolen er opført af ham. Det var også V. K. Jensen, der opførte Glostrup tekniske Skole (nu ungdomsskole). Som et af sine bedste arbejder betragtede han selv Restaurant Byparken.

Ingeniørassistancen ved selskabets første bebyggelser blev ydet af Glostrups mangeårige kommuneingeniør (fra 1956 stadsingeniør) Helge Petersen, en kyndig tekniker, der efter sin pensionering fra kommunen i 1966 blev Avedøre Kloakværks første direktør.

Brøndbyvestervej - initiativet var privat

Fra første færd var arkitekt V. K. Jensen så nært knyttet til selskabet, at det ved første blik må virke forbavsende, at det ikke blev ham, men arkitekt H. Emborg, der projekterede det næste byggeri, forretnings- og beboelsejendommen Brøndbyvestervej 21-29.

Forklaringen var, at et privat håndværkerkonsortium havde ladet byggeriet projektere, men at Glostrup Boligselskab trådte ind som bygherre, inden spaden blev sat i jorden.

I sin tid havde arealet tilhørt brygger Axel Hansen, der blev kendt som en af landets første automobilpionerer. I 1899 overtog en anden kendt glostrupper, gårdejer Anders Christiansen (sognerådsformand 1901-06) ejendommen, som han senere solgte videre, og jorden var nu i hænderne på blikkenslagermester J. T. Haagerup og murermester Eli Kjær Knudsen.

En overgang havde området haft en særlig position i byen, idet det havde været benyttet af den i 1932 stiftede Arbejdernes Idræts Klub som den

nes første boldbane. Velbesøgte stævner havde været afholdt her.

Længe havde arealet henligget som velplaceret byggegrund, medens ejendommene på den nærliggende Magnoliavej rejste sig. Nu skulle der ske noget, mente de to ejere, der allierede sig med tømrermester Henry Pedersen for at få en præsentabel bygning opført.

Et andragende fra konsortiet om statslån blev behandlet i sognerådets møde den 17. januar 1950. Nogen større begejstring for henvendelsen var der åbenbart ikke. Sagen overgik til 2. behandling, idet man forinden ønskede at forhandle med arkitekten – »om visse detailspørgsmål« som det hed.

I sit næste møde bekendte sognerådet kulør. Man var slet ikke interesseret i et privat byggeri på dette sted. I stedet vedtoges det at anbefale andragendet og at påtage sig garanti for statslån op til 97% på betingelse af, at byggeriet overgik til Glostrup Boligselskab.

Det areal, hvorpå denne ejendom, Brøndbyvestervej 21-29, blev opført, havde i sin tid tilhørt brygger Axel Hansen, der i århundredets begyndelse var landskendt som automobilpioner. Ejendommen på Brøndbyvestervej var projekteret af et privat konsortium, men sognerådet foranledigede, at boligselskabet realiserede planerne. Foto 1993.

Et motiv fra bebyggelsen ved Gyvelvej. Et konsortium med den kendte murermester Chr. Brandt i centrum havde planlagt dette byggeri, som imidlertid efter venskabelig overenskomst overgik i boligselskabets regi. Foto fra først i 1950'erne.

Ved at træffe denne beslutning regnede sognerådet med at billiggøre lejen, idet et privat konsortium ikke kunne få så meget i statslån som et socialt boligforetagende.

Konsortiet måtte tage vedtagelsen til efterretning, og senere på året fik boligselskabet skøde på ejendommen.

Arkitekt H. Emborg, der nu pludselig arbejdede for en anden bygherre end den, der havde engageret ham, var en anset lokal arkitekt. I sine unge dage havde han været medarbejder ved en række broarbejder i ind- og udland. Senere blev han ekspert i opførelse af industrihaller og banker, herunder Forstædernes Banks tidligere hovedsæde ved Hovedvejen i Glostrup. For Glostrup Boligselskab kom han i årenes løb til at opføre halvtredje hundrede lejligheder.

Bebyggelsen på den gamle boldbane omfattede 22 lejligheder og 10 butikker. Blandt de mere markante butiksejere kan nævnes bagermester

Jørgen A. Pedersen, der blev populær i boligselskabet, fordi han leverede nogle eminente lagkager til lejerforeningen »Globo«s juletræsfester.

Selskabets næste bebyggelse lå også ved Brøndbyvestervej, nemlig tæt ved kommunegrænsen til Brøndby. Byggegrund var det tidligere gartneri Kirkebrohus, der var nabo til det senere nedlagte kommunale rensningsanlæg, som strakte sig lidt ind i Brøndby Kommune.

Også i dette tilfælde havde et privat konsortium – murermester Chr. Brandt m.fl. – taget initiativet til byggeriet, men ved forhandling opnåedes der enighed om, at boligselskabet blev bygherre. Selskabet kom derved til at samarbejde med den københavnske arkitekt E. Breth Hansen, der havde udarbejdet tegningerne med Aug. Teytaud som ingeniør.

Bebyggelsen Brøndbyvestervej 26-28 og Gyvelvej 2-12 og 3-7 opførtes i 1953/54 og indeholdt 66 lejligheder.

Administration og personale

Boligselskabet var begyndt helt på bar bund – uden startkapital, uden personale, uden lokaler – og længe var man derfor henvist til at søge advokatbistand for at få de administrative opgaver løst. I begyndelsen fungerede landsretssagfører Frode Viltøft som forretningsfører, senere også landsretssagfører Axel Graff.

En ordning, hvor to advokater fungerede som administratorer, kunne imidlertid ikke fortsætte. Selskabet, hvis virke voksede eksplosivt, måtte have sin egen administration. Det første skridt i denne retning blev taget den 1. januar 1953, da Chris Bagge blev ansat som forretningsfører. Vald. Hansen havde tilbudt ham ansættelse på fuld tid, men da Bagge foreløbig ikke mente at have tilstrækkeligt kendskab til boligforhold til at kunne klare alting, foretrak han ansættelse på deltidsbasis. Selskabet havde derfor en tid en udenbys advokat som juridisk rådgiver, men han blev snart fyret, hvorefter Bagge, der i mellemtiden var kommet vældig godt ind i sagerne, fik fuldtidsansættelse.

Chris Bagge – en perfekt administrator

Chris (eller som der stod på hans dåbsattest: Christian Emil) Bagge stammede fra Slagelse og var født den 16. juni 1916. Som ganske lille gik han i en privat såkaldt »pogeskole« samtidig med, at lejerforeningen »Globo«s senere formand Volmar Andersen gik i en anden klasse i den samme lille privatskole. Efter i 1932 at have bestået realeksamen arbejdede Bagge som kontormand hos et par erhvervsvirksomheder i Slagelse. En tid

Chris Bagge blev den 1. januar 1953 ansat som den første forretningsfører for selskabet. Ved dettes 25 års jubilæum i 1968 blev han udnævnt til direktør. Han var en kompetent og smidig administrator.

var han regnskabsfører i hæren, hvor han var reserveintendant, og i 1942-43 var han kontorist på Holbæk Dommerkontor. Den 1. januar 1944 blev han ansat som kontorist ved Glostrup Kommune, hvor han efterhånden avancerede til fuldmægtig.

Boligselskabet kom aldrig til at fortryde valget af denne værdifulde medarbejder. I forbindelse med selskabets 25 års jubilæum i 1968 blev han udnævnt til direktør.

I enhver henseende var Chris Bagge den perfekte administrator. Som en fisk i vandet boltrede han sig i den komplicerede boliglovgivning og reagerede hurtigt og smidigt på de utallige lovændringer, der bestandig var noget af et mareridt for alle landets boligselskaber.

Bagge forenede et roligt, afslappet og elskværdigt væsen med betydelige lederevner, og han forstod at skabe arbejdsglæde hos det stadig voksende personale.

Han var den ideelle familiefader, men i hjemmet måtte man ofte savne ham, når han var til aftenmøder, der undertiden sluttede så sent, at han måtte sove længe næste dag. – »Vil I se, hvordan en natteravn ser ud?« spurgte fru Ethly Bagge en sådan morgen deres to små sønner. Børnene blev fyr og flamme efter at stifte bekendtskab med en sådan zoologisk mærkværdighed, hvorefter fruene forsigtigt lindede på soveværelsesdøren. Sådan!

I sit ydre var Chris Bagge sirlig og soigneret som få, og hans smagfulde garderobe var ganske omfangsrig. »Glostrups mest velklædte mand« blev han kaldt.

Han tog sin afsked pr. 1. april 1983, men hans otium blev kort, idet han døde allerede den 13. november 1986.

Kaj Roholte *– kolde nætter på Hegnet*

En funktionær, der gennem årene udviklede sig til noget af en institution, var Kaj Roholte, selskabets mangeårige inspektør. Han er født i Nakskov og uddannet smed. 31 år gammel blev han i 1951 ansat som deltidsbeskæftiget varmemester på Brøndbyvestervej. Efterhånden udvidedes hans arbejdsområde, i 1953 blev han heltidsansat varmemester og i 1961 tilsynsformand. I 1971 fulgte udnævnelsen til inspektør, i hvilken egenskab han fik den overordnede ledelse af de daværende afdelinger.

Han var aldrig bange for at spytte i næverne. Da den første ejendom på Hegnet var under opførelse, var det nødvendigt at påbegynde udtørringen af lejlighederne, endnu før der var sat vindu-

Med baggrund i en smedeuddannelse udviklede Kaj Roholte sig til en uundværlig ejendomsfunktionær. Allerede i 1951 blev han tilknyttet selskabet, og fra 1971 til 1985 var han inspektør.

er i. Det var vinter og bitterligt koldt. Det barske vejr fik varme anlægget til at gå i stå, så brandvæsenet måtte dænge varmt vand på de frosne ledninger. I flere døgn overnattede Roholte i den halvfærdige bygning, hvor den isnende vind peb ind gennem de tomme vinduesåbninger. Men udtørringen gik sin gang!

Beboerne var altid velkomne med deres problemer hos Roholte, der nok skulle klare sagerne.

Bestandig havde Roholte et fortræffeligt samarbejde med Vald. Hansen, der jævnligt aflagde besøg på kontoret på Hegnet, hvor han lagde sin bløde hat på bordet og altid indledte med spørgsmålet: – »Hvordan har din moder det?« Der vankede ofte en bajer til folkene på Vald. Hansens regning.

Roholte betegner selv sit job i boligselskabet som en ønskestilling.

Efter veludført gerning tog han sin afsked i 1985, og nu hører han til de aktive pensionister.

Han er stadig ivrig jæger og elsker at fortælle om alt det vildt, han har nedlagt. Sin anden hovedinteresse – motorcykelløb – har han lagt på hylden, men han tænker gerne tilbage på de glade tider, da han som arrangør af de såkaldte »guldbarre-løb« fik en vis stråleglans omkring sig.

Staben vokser

I takt med selskabets vækst er staben af medarbejdere naturligvis vokset. Her i jubilæumsåret er der til varetagelse af den daglige administration og drift ansat i alt 67 personer, der fordeler sig således:

I administrationen på hovedkontoret og de tre administrationskontorer i Glostrup, Hvissinge og Avedøre . . . . . i alt 20 personer

Ved den daglige drift:

3 driftsledere, 3 driftsassistenten, 7 varmemestre og 34 gårdmænd . . . . . i alt 47 personer

Da boligselskabet havde trådt sine barnesko, stod det klart, at selskabet burde have et logo, og da det såkaldte »højhus« på Diget var opført, havde man fået et dekorativt motiv. Logoet stammer fra begyndelsen af 1960'erne.

Selskabets bebyggelse ved Hovedvejen, fotograferet fra en brandstige. I forgrunden til venstre Glostrup Bio. Ved siden af Glostrup Møbellager (hvor der på billedet står »Tæpper«) har selskabet nu ekspeditionskontor. Foto o. 1960.

Ved Hovedvejen

På hjørnet af Bryggergårdsvej og Hovedvejen begyndte en gravko i september 1953 at æde sig ned i jorden. Med lysende øjne fulgte en gruppe børn med i, hvad der foregik. Det ene læs jord ef-

ter det andet blev kørt bort, og på et par dage var der skabt et stort krater, der – ih, hvor spændende! – straks delvis fyldtes med vand. En lille sø var skabt. Man var nær ved den gamle bykilde!

Efter istidens ophør dækkede en stor sø længe det centrale Glostrup. Her færdedes stenalderens jægere og fiskere. I nærheden af det sted, hvor Glostrup Boligselskab årtusinder senere opførte sine ejendomme ved Hovedvejen, har scener som denne utvivlsomt udspillet sig: en urokse nedlægges. Tegning af Karl Jensen.

Ringvejskrydset 1986. I baggrunden ses boligselskabets ejendomme Hovedvejen 121-135. Hovedvejen passeres daglig af ca. 32.000 biler, og trafikken på Ringvejen er også meget betydelig. Inden der i sin tid kom lysregulering, var det en yndet folkeforlystelse søndag aften at tage opstilling i krydset for at overvære de uundgåelige harmonikasammenstød.

Engang – for 3-400 generationer siden – var der en langt større sø her. Den opstod, da isen trak sig tilbage, og dækkede en stor del af det nuværende Glostrup.

Tæt ved hvor gravkøen nu arbejdede, lå en lille halvø, hvor Glostrup Kirke langt senere blev bygget. På søens bredder voksede græs, stenbræk, rypelyng og andre vækster, måske også dværgbirk og polarpil. Flokke af hjorte, urokser og rensdyr kom jævnligt ned til vandkanten for at slukke tørsten. Undertiden blev de overrasket og nedlagt af omstrefjende jægere. De første glostrupperere!

Det var dengang. Nu drønedes trafikken forbi, medens ejendommen Hovedvejen 121-131 rejste sig. Det blev en smuk beboelses- og forretnings-

ejendom, der pynter i bybilledet her i Glostrups hjerte. Foran Glostrup Bio opstod et lille torv. I den del af bygningen, der vender ud mod dette, har boligselskabet kontorer. Bygningen kom til at rumme 46 lejligheder og 11 butikker samt nogle kontorer.

Da Glostrup Møbellager den 31. marts 1955 med passende festivitas rykkede ind i den store hjørnebutik, skrev Folkebladet, at butikkens placering måske var den bedste i hele Glostrup. Her kunne bilisterne stille køretøjet lige uden for vinduerne!

I 1964/65 udvidedes bygningen mod vest med endnu to opgange indeholdende 18 lejligheder og 3 butikker. For begge byggeafsnit var V. K. Jensen arkitekt og Helge Petersen ingeniør.

Beboerdemokrati før og nu

Reglerne for bestyrelsens sammensætning har gennem årene været ændret adskillige gange. Et hovedspørgsmål var, i hvor høj grad lejerne skulle være repræsenteret i den.

Som det vil erindres, var selskabets første bestyrelse nærmest selvbestaltet, og det var både betydningsfuldt for selskabet og foreskrevet i lovgivningen, at der indførtes faste regler for bestyrelsens sammensætning og selskabets virke i det hele taget. Et udkast til vedtægter blev derfor forelagt indenrigsministeriet. Dette ønskede imidlertid nogle ændringer, og på sit møde den 4. marts 1945 vedtog bestyrelsen nye vedtægter i overensstemmelse med de ministerielle krav. Ifølge disse vedtægter skulle bestyrelsen have fem medlemmer, hvoraf to skulle vælges af sognerådet (der havde valgt Vald. Hansen og Johannesson) og de tre øvrige af det i december 1943 nedsatte forberedende udvalg.

Da selskabet den 7. marts 1945 fremsendte de ændrede vedtægter til sognerådet, havde kun fire bestyrelsesmedlemmer underskrevet dem. Det femte medlem – farvehandler N. A. Christensen – var forhindret i at underskrive, idet han sad i tysk fængsel!

I starten var bestyrelsen et rent socialdemokratisk foretagende, idet sognerådets borgerlige gruppe var uinteressert i dens sammensætning. Da farvehandler N. A. Christensen således i maj 1945 udtrådte af bestyrelsen på grund af fraflytning fra kommunen, tilbød Vald. Hansen at lade den borgerlige gruppe udpege et nyt bestyrelsesmedlem, men tilbuddet blev ikke modtaget. I stedet valgte bestyrelsen selv herreekviperingshandler Poul Andersen og fik valget godkendt i sognerådet. Som tilsynsførende beskikkede sognerådet den 13. juni 1945 postmester K. Arvig.

Efterhånden mildnedes den borgerlige holdning til selskabet, og i 1950 kom det første konservative medlem ind i bestyrelsen, nemlig fhv. overbetjent H. P. Rømming. I 1954 blev selveste Edv. Hansen indvalgt. Nu var selskabet fuldt anerkendt fra politisk side, men lejerrepræsentanter var der ikke noget, der hed.

»Globo« ser dagens lys

På initiativ af en gruppe lejere i selskabets ejendomme på Ndr. Ringvej og Vestervej stiftedes den 8. oktober 1957 en forening med det lidt tunge navn: »Foreningen af Lejere under Glostrup Boligselskab«, i daglig tale forkortet til »Globo«. Langt størstedelen af lejerne var medlemmer fra starten. Den første formand var ingeniør Erling K. Markussen.

»Globo«s første og vigtigste opgave var at prøve at blive repræsenteret i selskabets bestyrelse. Man henvendte sig til Vald. Hansen herom, og sagen kom i kommunalbestyrelsen, hvor der blæste lune vinde, idet det vedtoges at søge antallet af bestyrelsesmedlemmer i selskabet forøget fra fem til syv. Af disse skulle to være lejere i boligselskabets ejendomme, og den ene af dem skulle vælges efter indstilling fra »Globo«.

Ministeriet godkendte denne vedtægtsændring, og i maj 1958 foretoges det første valg efter denne bestemmelse. Den ene af lejerrepræsentanterne blev tobakshandler Chr. Schaub, medens manufakturhandler P. Bruun Christensen valgtes efter indstilling fra lejerforeningen, af hvis bestyrelse han var medlem. »Globo« var lidt ked af, at formanden, E. Markussen, ikke var blevet valgt, men det var der ikke noget at gøre ved,

og dette problem forsvandt som dug for solen, da Bruun Christensen i 1960 afløste Markussen som foreningsformand. Indtil videre var alting i den bedste gænge.

I mellemtiden skete der det, at boligministeriet i et cirkulære af 25. marts 1959 bestemte, at hver afdeling i almennyttige boligselskaber skulle indkalde til beboermøder for at vælge repræsentanter, der af boligselskaberne skulle tages med på råd i større sager. Med sædvanlig loydlighed afholdt Glostrup Boligselskab sådanne beboermøder, men de blev nærmest en parodi, for der kom næsten ingen. Åbenbart var lejerne godt tilfredse med de lejerrepræsentanter, der sad i bestyrelsen. Der var ingen grund til at vælge flere.

Volmar Andersen

– ind i varmen

På »Globo«s generalforsamling den 5. marts 1963 udtrådte P. Bruun Christensen af bestyrelsen på grund af svigtende helbred og blev afløst som formand af assurandør Volmar Andersen. Til selskabsbestyrelsen indstillede generalforsamlingen som sædvanlig tre kandidater, heriblandt naturligvis Volmar Andersen. Kommunalbestyrelsen valgte imidlertid ikke ham, men kommunelærer K. E. Larsen. For Volmar Andersen var dette selvsagt ikke særlig tilfredsstillende, men da K. E. Larsen var et aktivt medlem af lejerforeningens bestyrelse, affandt Volmar Andersen sig med det passede, så meget mere som han havde et udmærket samarbejde med K. E. Larsen.

I 1965 løb situationen imidlertid op i en spids. På dette tidspunkt var K. E. Larsen udtrådt af »Globo«s bestyrelse, og på generalforsamlingen den 2. marts indstilledes (i den anførte rækkefølge) Volmar Andersen, bager Jørgen Kristiansen og viceskoleinspektør Carl Granhøj som kandidater til selskabsbestyrelsen.

Uanset at Volmar Andersen således var indstillet som nr. 1, blev han ikke valgt. Forholdet var det, at socialdemokraterne havde valgt den lejerrepræsentant, der frit kunne vælges blandt lejerne (nemlig Chr. Schaub), og overladt det til den

Assurandør Volmar Andersen var i en årrække en initiativrig formand for lejerforeningen »Globo«. Han havde visse problemer med at blive indvalgt i boligselskabets bestyrelse.

borgerlige gruppe at vælge det medlem, der skulle udpeges efter indstilling fra »Globo«. Blandt de indstillede valgte mindretalsgruppen naturligvis et medlem af borgerlig observans, nemlig Carl Granhøj. Det var nemlig ingen hemmelighed, at både Volmar Andersen og Jørgen Kristiansen var socialdemokrater.

Volmar Andersen stod tilbage med en underlig smag i munden. For første gang stod »Globo« i den situation, at hverken formanden eller noget andet bestyrelsesmedlem havde sæde i selskabsbestyrelsen, idet Carl Granhøj ikke var bestyrelsesmedlem i »Globo«, hvad K. E. Larsen jo havde været. Det bør nævnes, at Bruun Christensen af den borgerlige gruppe var blevet genvalgt til selskabsbestyrelsen, men nu naturligvis ikke som lejerrepræsentant.

I »Globo«s medlemsblad lod Volmar Andersen sin misstemning komme til udtryk. I et indlæg under overskriften »Demokrati eller diktatur« svarede Bruun Christensen ham, idet han selv-

Selskabets bestyrelse ved 25 års jubilæet i 1968.

Siddende fra venstre: kontorchef E. Skarup (repræsenterede boligministeriet), fhv. borgmester N. G. Sortsø (formand), borgmester F. A. Elmerkjær og forbundsformand Bjarne Jensen.

Stående fra venstre: viceskoleinspektør C. Granhøj, direktør Chris Bagge, assurandør Volmar Andersen, arkitekt Rudolf Dencker (ansat i selskabet), manufakturhandler P. Bruun Christensen og fru Karen Rasmussen.

sagt støttede sine partifællers ret til at vælge Granhøj. Indlægget bragtes imidlertid ikke i medlemsbladet, men i Folkebladet, hvor Volmar Andersen måtte komme med sit gensvar, og så var diskussionen gående. »Til skade for lejerforeningens arbejde,« skrev Volmar Andersen, »har det desværre vist sig, at ifølge den hidtidige praksis vælges man kun til denne post, hvis man er medlem af Det konservative Folkeparti.«

Sagen blev af byretsfuldmægtig F. A. Elmerkjær optaget til debat i kommunalbestyrelsen, idet han ønskede borgmester Sortsøs bekræftelse af, at den borgerlige gruppe frit kunne vælge blandt de indstillede og ikke var bundet til at vælge »Globo«s formand, og en sådan bekræftelse fik han. De lokale blade skrev en hel del om den stakels »Globo«-formand, der stod og frøs ude i kulden, selv om alle fornuftige folk måtte kunne indse, at han for længst burde være inviteret ind i

varmen. »Hjælp dog den formand,« sagde Elmerkjær henvendt til den socialdemokratiske gruppe. »I kan jo selv vælge ham. Det kan næppe være vor opgave.«

Det varede kun et år, inden Volmar Andersen nåede sine ønskers mål. Efter kommunevalget i 1966 indvalgte socialdemokraterne ham i selskabsbestyrelsen i stedet for Chr. Schaub. For så vidt var det ret paradoksalt, at »Globo«s formand ikke blev valgt efter indstilling fra »Globo«, men blev valgt som den lejerrepræsentant, der frit kunne vælges blandt lejerne. Som vedtægterne var affattet, var dette imidlertid den eneste mulige løsning.

I selskabsbestyrelsen blev Volmar Andersen siddende til den 1. april 1971, da han afløstes af »Globo«s nye formand, Jørgen Kristiansen.

Selskabets bestyrelse ved 50 års jubilæet i 1993.

Siddende fra venstre: ingeniør Henrik Bjørn-Larsen, ingeniør Kaj Stauning, borgmester Gunner Larsen (formand), administrator Johs. Grau og værktøjsmager Roland Bratgjerd.

Stående fra venstre: selskabets økonomichef Else Kristensen, lagerekspedient Ole Christiansen, efterlønsmodtager Svend Kristensen, pædagog Frank Sørensen, bygningsnedker Bent Wolff, bogholder Connie Lindenskov, socialrådgiver Jørgen Bruun Christensen og direktør Martin Nielsen.

På vej mod målet

Rent personligt kunne Volmar Andersen nu være tilfreds med, hvad han havde nået, men principielt ønskede han som foreningsformand udvidet lejerrepræsentation – i sidste instans lejerflertal i selskabsbestyrelsen – det, vi i dag kalder fuldt beboerdemokrati. Dette var et begreb, der dengang begyndte at dukke op i den offentlige debat.

Kommunalbestyrelsen kunne følge ham et godt stykke hen ad vejen. I 1970 vedtoges det at udvide selskabets bestyrelse fra syv til ni medlemmer, hvoraf de fire skulle vælges efter indstilling fra »Globo«, hvis formand skulle være blandt de valgte.

På »Globo«s generalforsamling beklagede Volmar Andersen, at han ikke havde vundet gehør for sin kongstanke om fuldt beboerdemokrati, men han glædede sig over, at det var en betydelig indrømmelse, der var opnået.

En lovændring i 1970 skabte basis for egentligt beboerdemokrati i de almennyttige boligselskaber. I begyndelsen var reglerne ikke obligatoriske, men i forståelse med »Globo« gik Glostrup Boligselskab straks i gang med at frugtbar gøre bestemmelserne ved at skabe en ny struktur for selskabet. Ejendommene blev opdelt i afdelinger, hver med sin bestyrelse, og de mange problemer, ændringerne medførte, blev løst.

Glostrup Boligselskab lægger vægt på den bedst mulige uddannelse både af bestyrelsesmedlemmer og funktionærer. På Dansk Postforbunds kursusejendom i Rørvig afholdtes dette kursus for afdelingsbestyrelser i 1984. Forrest ses Martin Nielsen og Gunner Larsen. Til højre for borgmesteren ses kommunalbestyrelsesmedlemmerne Johs. Grau, Connie Lindenskov og Bent Wolff.

Da nyordningen gav lejerne en meget vidtgående indflydelse på deres afdelingers forhold, begyndte »Globo« at blegne. Dens opgaver blev i alt væsentligt overtaget af afdelingsbestyrelserne, og i 1976 blev lejerforeningen opløst.

I 1984 blev der indført fuldt og uindskrænket beboerdemokrati i selskabet. En lov af 6. juni bestemte, at afdelingsbestyrelserne i fællesskab kunne vælge flertallet af bestyrelsens medlemmer. Der var dog den undtagelse, at kommunalbestyrelsen kunne beslutte, at afdelingsbestyrelserne kun kunne vælge et under flertallet af bestyrelsesmedlemmerne, såfremt andre end afdelingsbestyrelserne og kommunalbestyrelsen havde ret til at vælge bestyrelsesmedlemmer. Da sagen kom til behandling i kommunalbestyrelsen den 13. november 1984, foreslog borgmester Gunner Larsen, at bestyrelsen blev udvidet fra ni til elleve medlemmer, hvoraf kommunalbestyrelsen skulle vælge fem, beboerne ligeledes fem og selskabets medarbejdere et medlem. Efter en livlig debat frafaldt den socialdemokratiske gruppe dog dette forslag, og resultatet blev, at beboerne nu vælger seks og kommunalbestyrelsen fem medlemmer. Den ændrede ledelsesstruktur har for så vidt intet ændret i selskabets daglige arbejde, hvor samarbejde og enighed hele tiden har siddet i højsædet, men den rent praktiske udøvel-

se af beboerdemokratiet er ikke nogen nem og ukompliceret affære. Det kan således nævnes, at Børge Høilunds vejledning i beboerdemokrati fra 1987 er en bog på 390 sider!

Loven af 6. juni 1984 fik i øvrigt stor betydning for selskabet, hvilket vil blive omtalt i afsnittet om Store Hus i Avedøre.

Selskabets nuværende bestyrelse

der er valgt indtil udgangen af 1993, består af følgende:

Valgt af kommunalbestyrelsen:

Borgmester Gunner Larsen, formand.
Bygningssnedker Bent Wolff.
Administrator Johs. Grau.
Bogholder Connie Lindenskov.
Socialrådgiver Jørgen Bruun Christensen.

Valgt af beboerne:

Pædagog Frank Sørensen.
Ingeniør Kaj Stauning, næstformand.
Ingeniør Henrik Bjørn-Larsen.
Lagerekspedient Ole Christiansen.
Værktøjsmager Roland Bratgjerd.
Efterlønsmodtager Svend Kristensen.

Stadionkvarteret - en harmonisk bydel

En meget væsentlig del af æren for Glostrups forvandling fra en landlig stationsby til en levende del af Storkøbenhavn tilkommer Glostrup Boligselskab, men i takt med, at nye boligkvarterer skød op, svandt landsbyidyllen naturligvis ind. Alligevel kunne Heidi Nielsen så sent som den 31. juli 1958 i et causeri i Folkebladet blandt meget andet skrive:

»Glostrup er en by på godt og ondt som alle byer. Men mest på godt. Det er måske bare kun os, der bor herude, der véd det. For før man flytter til Glostrup, siger folk: – Hvad *vil* I dog dér, så langt ude? – Nå, i Glostrup, ude i den yderste kartoffelrække, siger andre sarkastisk. – Nå, dér hvor man rigtig *glor*, siger de fleste.

Men jeg er lige glad. Jeg kan nemlig godt li' Glostrup, selv om jeg er ærkekøbenhavnner, indtil for et års tid siden. Glostrup har nemlig charme. - - - Bag ruderne titter høje, røde pelargonier bag blondergardiner. Der er buksbom, blå ridderspore og lavendelhæk i de gammeldags, pyntelige haver. - - - Men kartofler og kartoffelrækker ser man ikke så mange af. Glostrup ligger nemlig ikke mere i yderste kartoffelrække; den er et smukt appendiks til storbyen, en lille bremseklods på fartdjævelen, en by, der har solid rod i det gamle danske, men blikket vendt frem mod nye tider.«

En måneds tid efter, at Heidi Nielsen skrev disse velformede linier, blev amtssygehuset indviet.

Grundstensnedlæggelsen til amtssygehuset fandt sted den 17. november 1953. De første to sten blev indmuret af stiftamtmand Ove Larsen og sygehusudvalgets formand, administrationschef Poul Stockholm.

Her lægger borgmester Vald. Hansen med professionelt håndlag den tredje sten.

Det store palads

I løbet af en nat byggede de tjenstvillige ånder Aladdins palads derovre i det fjerne Persien. Så hurtigt gik det ikke med amtssygehuset i Glostrup, selv om Vald. Hansen havde været med til at gnide på lampen. Det første spadestik blev taget den 31. marts 1953, og den 2. september 1958

kunne indvielsen finde sted. Fem år var en kort byggeperiode for et så omfattende byggeri.

Vald. Hansen kunne måske godt føle sig hensat til en orientalsk eventyrverden, da han sammen med stiftamtmanden og andre notabiliteter stod foran sygehuset og ventede på kongeparret. Hans dristigste forventninger var gået i opfyldelse. Et af verdens fornemste hospitaler var blevet bygget af finske arkitekter i hans egen by. Et palads var det blevet til – med rene linier og praktisk beliggenhed.

Naturligvis skulle kong Frederik og dronning Ingrid se sygehuset, og Vald. Hansen fulgte troligt med. Da de stod på udsigtsterrassen øverst oppe, sagde Glostrup-borgmesteren – hvis man skal tro anekdoten – henvendt til kongen: – »Ja, er det ikke et dejligt sygehus?«

Måske var der et eller andet, der havde irriteret monarken. I hvert fald må det have chokeret Vald. Hansen en smule, at svaret lød: – »Jo, men Glostrup er der sgu ikke noget ved!«

Og disse kongeorde blev sagt til Glostrup Boligselskabs formand, medens majestæten stod og kiggede ud over det område, hvor selskabet var i gang med at opføre Stadionkvarter-bebyggelsen.

Monarker på besøg

I sin tidligste blomstringstid var Socialdemokratiet langt fra begejstret for monarkiet, og om det har frydet den gamle partifælle Vald. Hansen særlig meget at modtage kongelige gæster, er nok tvivlsomt, men når den røde løber blev rullet ud, måtte stedets borgmester naturligvis møde op. Nogle dage efter sygehusets indvielse kom kong Olav V af Norge på besøg, og et par år efter drak dronning Sirikit – en flot pige fra Thailand – te på sygehuset sammen med dronning Ingrid og prinsesse Margrethe. To dronninger, en vordende dronning – og så »Kong Valde« ... det var da monarki, så det baskede!

Hidtil største projekt

Det store område lige syd for amtssygehuset, som kong Frederiks øjne hvilede på, medens han

fremkom med sin usminkede vurdering af »Kong Valde«s rige, var skueplads for boligselskabets hidtil største projekt, der samtidig var det mest omfattende samlede byggeri, som Glostrup nogensinde havde set. Opførelsen af amtssygehuset og det statshospital, der placeredes lige nord for dette, havde gjort det påtrængende at fremme boligbyggeriet i området mest muligt, idet en betydelig del af personalet ved de to hospitaler gerne skulle bo i Glostrup.

Byggeriet kom til at omfatte ca. 1.200 lejligheder samt et antal erhvervslokaler. Projekteringen var overdraget en hel vifte af arkitekter, hvoraf vi nævner de lokale H. Emborg, Børge Hvidkjær, V. K. Jensen og E. Krog Knudsen. De første lejligheder stod klar til indflytning i efteråret 1956, de sidste i 1965.

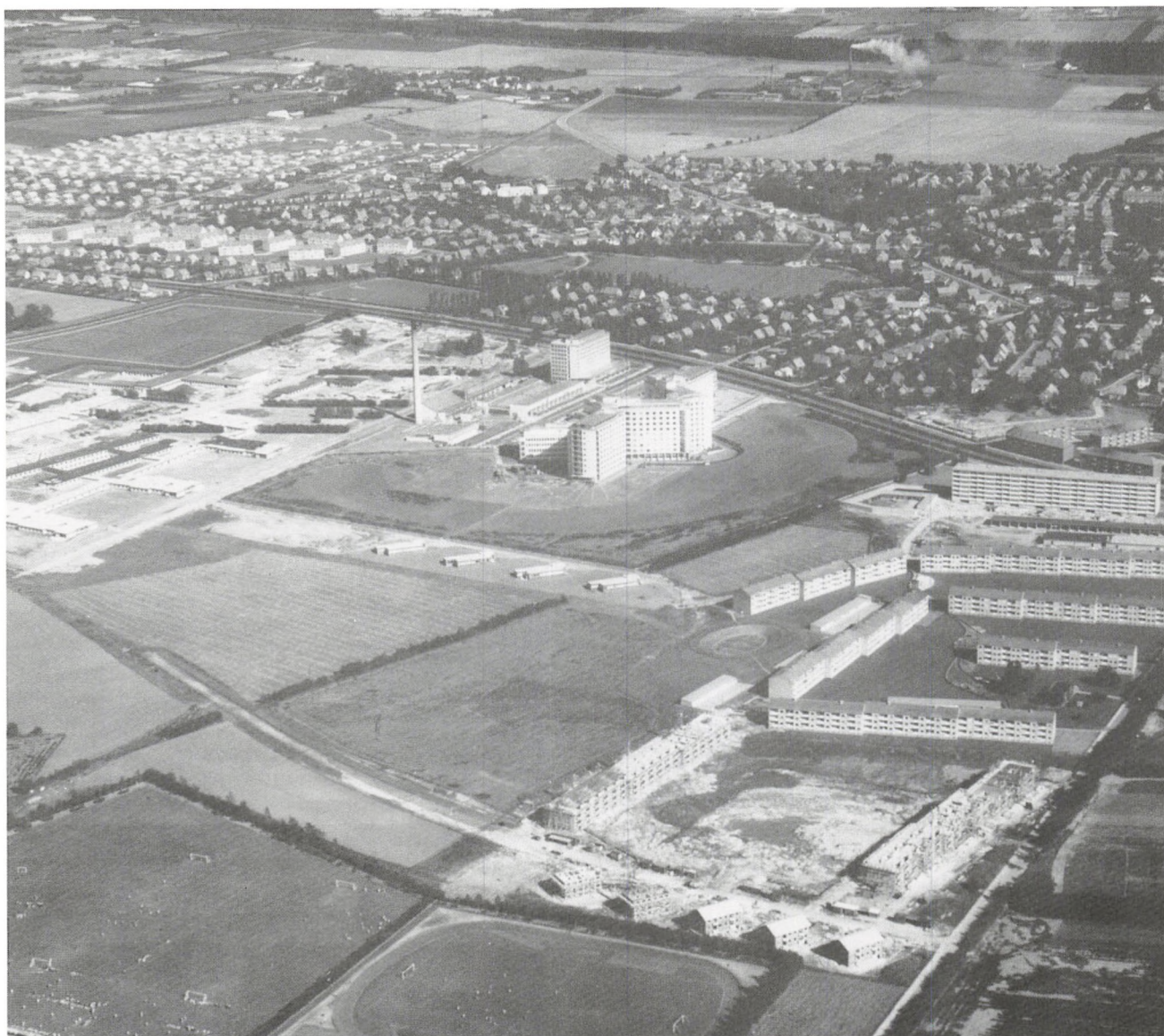
Størstedelen af bygningerne var på tre etager, men for at sygehuset ikke skulle få storhedsvanvid ved at være den eneste bygning, der kunne byde på en ordentlig udsigt, havde man også projekteret et såkaldt »højhus« tæt ved Nordre Ringvej. Nogen ligefrem skyskraber var der ikke tale om, idet seks etager ikke syner meget i en større sammenhæng, men efter glostrupske forhold var bygningen stor.

»Højhuset« blev taget i brug kort efter sygehuset. I alt indeholdt det 144 lejligheder. De mindre af disse (på 1 og 1½ værelse) var reserveret hospitalspersonale, medens 48 2½ værelses lejligheder udlejedes til andre boligsøgende. Behovet for yderligere lejligheder til sygehusansatte opfyldte selskabet ved senere at opføre Sportsvej 60-62 med 132 tjenesteboliger og Diget 80 med 36 tjenesteboliger.

I hele den lange byggeperiode skred arbejdet rask fra hånden, og man lod sig helst ikke forsinke af sne og frost. Vinterbyggeri kræver særlige foranstaltninger, og hertil måtte optages ekstra lån, men kommunen ydede beredvilligt den fornødne garanti.

Store, grønne områder skabte luft mellem bygningerne, og af legepladser var der rigeligt. De var udstyret med en overdådighed af sandkasser, gynger, karruseller, klatrestativer og små træhuse med borde og bænke i »børnestørrelse«. Ja, der blev sågar anlagt en rund legeplads med en asfalteret bund omgivet af amfiteatraliske skråninger.

En del af Stadionkvarteret set fra luften i 1958. I billedets midte ses amtssygehuset. De lave bygninger til venstre derfor er sygehuse-sets psykiatriske afdelinger (oprindeligt Statshospitalet Nordvang).

Boligselskabets bebyggelser ses til højre. »Højhuset« samt ejendommene ved Diget, Hegnet og Gærdet er fuldført, medens bygningerne ved Skellet, Stubben og Brinken er under opførelse.

Det var tanken, at børnene kunne løbe på rulle-skøjter på den asfalterede flade, og at denne i frostperioder skulle overrisles til en isskøjtebane. Når der undtagelsesvis var sne nok, ville den ydre skråning være en ideel kælkebakke. Det er lidt synd for poderne, at den planlagte overrisling har måttet opgives på grund af tekniske problemer. Til gengæld har »Den Runde« vist sig velegnet til opvisning af folkedans og anden underholdning.

Fra første færd indgik indretningen af de fornødne børneinstitutioner som et naturligt led i byggeplanerne, og allerede i 1961/62 opførtes børneinstitutionen Vestervang på Diget 78. Den indeholdt både vuggestue, børnehave og fritids-

hjem og blev drevet af Glostrup Asylforening indtil 1976, da kommunen overtog asylforeningens institutioner.

Ja, der var tænkt på både voksne og børn. Sammenlignet med selskabets første, langt mere indeklemte komplekser lige på den anden side af Nordre Ringvej var fremskridtene formidable.

Et kvikt hoved havde fundet på særprægede navne til de veje, kommunen i takt med bebyggelsen anlagde i området: Diget, Hegnet, Gærdet, Skellet, Brinken og Leddet. I disse navngivelser lå der bestemt ingen spådom om, at beboerne nok ville komme op at toppes. Hvis der er noget, der kan skabe nabostridigheder, er det ellers netop

Byggeriet i Stadionkvarteret var det største samlede projekt, der hidtil var gennemført i Glostrup. Området præges af store, grønne områder, så der er god plads mellem bygningerne. Midt i dette billede ses den runde legeplads. I baggrunden amtssygehuset. Foto 1993.

hegn, gærder og omstridte beplantninger i skel. Spørg blot de lokale hegnsynsmænd! Men naturligvis – den slags kontroverser trives frodigst i villa- og erhvervskvarterer og slet ikke, hvor Glostrup Boligselskab bygger!

Skole, men ingen biograf

Naturligvis var det ikke boligselskabets opgave at fremskaffe skoler. Dette påhvilede kommunen, men takket være den allestedsnærværende Vald. Hansen udformedes den nærmestliggende skole på en måde, som selskabet helt kunne acceptere. Skolen var projekteret af arkitekt V. K. Jensen og blev placeret mellem KAB's byggeri Glostrup Vestergård og Glostrup Boligselskabs vestligste ejendomme. Vestervangskolen blev den døbt, og grundstenen blev nedlagt i juni 1961. Ligesom da boligselskabet påbegyndte sin første ejendom, nedlagdes et sæt klingende mønter,

men kornaksene havde man strøget. Glostrups saga som landbrugsområde var ved at være afsluttet. Til gengæld indmurede man et meget vigtigt dokument, nemlig det nyeste eksemplar af Glostrup og Omegns Folkeblad – et organ, hvis mange bind fremtidens lokalhistorikere vil få megen fornøjelse af. Kan man gætte, hvem der indmurede den første sten? Ja, det kan man! Naturligvis »Kong Valdemar«.

Som kuriosum kan nævnes, at man i disse glade år, hvor der var fremgang på alle fronter, også syslede med tanken om at skaffe kvarteret sin egen biograf. Optimistisk regnede man med, at den sagtens kunne klare sig uden at slå den eksisterende Glostrup Bio ihjel. Modsat det meste af, hvad Vald. Hansen ellers beskæftigede sig med, savnede disse biografplaner lidt jordforbindelse, og de forsvandt da også ud i den blå luft. Konkurrencen fra fjernsynet havde man ikke regnet med.

»Det grønne er godt for øjnene,« siger den gamle and i H. C. Andersens »Den grimme ælling«. Som det fremgår af disse glimt fra Stadionkvarteret, er Glostrup Boligselskab af akkurat samme opfattelse. Fotos 1993.

I Stadionkvarteret er der i forbindelse med nogle påkrævede betonrenoveringer i årene 1991-93 skabt nogle nydelige karnapper ved »at inddække altanerne«, som det hedder i fagsproget - en foranstaltning, der videreføres i de kommende år. Dette billede er fra Hegnet. Den runde legeplads ses foran bygningen. Foto 1993.

Glostrup Butikstov

Omtrent lige så betydningsfuldt som tilvejebringelse af boliger, skole og børneinstitutioner var det at etablere et butikscenter, hvor beboerne kunne købe de almindelige dagligvarer. Centret blev placeret foran »højhuset« og bestod af to parallelle bygninger med en gågade imellem. Langs butiksfacaderne løb en baldakin, så kunderne i regnvejrr kunne komme tørskoet fra butik til butik.

Butikscentret blev opført i to tempi, nemlig 20 butikker i årene 1957/59 og 2 butikker i årene 1965/66. Glostrup Butikstov blev det døbt, og i 1966 – medens anden byggefasen foregik – opsattes store neonskilte på »højhuset«s sydlige gavl, så ingen kunne være i tvivl om, hvor man kunne handle, og heller ikke om, hvor man kunne parkere.

Da butikstovet blev taget i brug, holdt Glostrup Brugsforening flyttedag. Den lokale brugs blev på socialdemokratisk initiativ stiftet i 1908

og havde i mange år til huse på Kildevej 3. Omkring 1940 flyttede den til Hovedvejen 85, hvor den var i så god gænge, at den trængte til udvidelse. N. G. Sortsø, der som nævnt både var formand for brugsforeningen og bestyrelsesmedlem i boligselskabet, greb derfor chancen og foranledigede, at torvets største butik blev udlejet til Brugsen. I en årrække gik handelen livligt på dette sted, men de tider skulle ikke vare evigt.

Da Glostrup Butikstov blev taget i brug i april 1959, tegnede alting sig ellers lyst og festligt. Det var landets første åbne butikscenter, og de handlende har lige siden gjort meget for at holde dampen oppe. Ikke mindst ved juletid har torvet stået i lidt af et eventyrskær, navnlig hvis vejrguderne pudrede det med lidt sne.

For at holde trit med detailhandelens stærke udvikling ofrede Brugsen i 1976 en halv million på en ombygning, der skulle gøre butikken yderligere kundefrem. For 1985 kunne butikken no-

Glostrup Butikstorv var det første åbne butikcenter i landet. I baggrunden ses amtssygehuset og til højre det såkaldte »højhus«, der med sine seks etager ikke ligefrem er himmelstræbende. Men alting er som bekendt relativt.

tere et pænt overskud, som formanden, Jørgen Kristiansen, dog havde en særpræget forklaring på. Overskuddet skyldtes nemlig, at en pyroman havde sat ild på konkurrenten Trippendalscentret. I sin beretning udstødte Kristiansen et hertesuk over konkurrencen fra storebror Kvickly på Hovedvejen, der på grund af sin større omsætning kunne holde lavere priser end Brugsen på Diget. I Glostrup lå brugsforeningsbevægelsen altså i strid med sig selv.

Trods alle forsøg på at holde optimismen ved lige kunne det ikke skjules, at det gik ned ad bakke med Brugsen, og i 1990 lukkede den helt. Senere måtte også andre butiksljere dreje nøglen om, og ifølge Folkebladet begyndte torvet at antage karakter af en spøgelsesby.

Boligselskabets bestyrelse var klar over, at situationen var kritisk, og at en meget omfattende modernisering var nødvendig, hvis butikkerne skulle kunne hævde sig i konkurrencen. Imidler-

tid må et almennyttigt boligselskab ikke investere i en modernisering af denne art, og selskabet måtte tage konsekvensen og sælge torvet til et privat konsortium.

Det har siden ikke skortet på planer til en udvikelse og ansigtsløftning, og på grundlag af et tiltalende projekt har kommunalbestyrelsen vedtaget en lokalplan for området. Butikslejerne glædede sig til, hvad der skulle ske.

Glæden blev dog snart afløst af skuffelse og irritation. Der skete nemlig ingenting, og sagen var stadig uafklaret, da denne bog gik i trykken.

Mellem butikstorvet og Stadionvej havde selskabet ladet opsætte en skulptur af Søren Georg Jensen. Som følge af torvets afhændelse er skulpturen nu flyttet hen foran børneinstitutionen Vestervang. I denne bygnings stueetage er der i øvrigt indrettet nogle nydelige selskabslokaler, idet børnehaven er nedlagt, så institutionen kun består af vuggestue og fritidshjem.

Ved juletid på Glostrup Butikstorv, medens dette endnu stod i sin fulde blomstring. Nu minder torvet om en døende by, hvor de erhvervsdrivende, der er tilbage, håber på bedre tider. Butikstorvet er afhændet til et privat konsortium, men de byggeplaner, der har været talt så meget om, er foreløbig forblevet på papiret.

Fra »Globo«s hverdag

Hurtigt udviklede »Globo« sig til at være kommunens største lejerforening. Da det i 1968 lykkedes Volmar Andersen at få amtssygehuset til at tegne medlemskab for de 393 lejligheder, hospitalet disponerede over, kom medlemstallet op over 1.000. De mange medlemmer styrkede naturligvis foreningens økonomi.

I almindelighed forløb generalforsamlingerne ganske fredeligt, og kampvalg til bestyrelsen var sjældne. I 1970 blev gartner Oluf Brink dog opstillet som modkandidat til Volmar Andersen, der imidlertid uden besvær red stormen af, idet han blev genvalgt som formand med 128 stemmer mod Oluf Brinks 71.

Året efter nedlagde Volmar Andersen formandshvervet med den begrundelse, at han savnede fornøden samarbejdsvilje i bestyrelsen. Den hidtidige næstformand, bager Jørgen Kristiansen, blev herefter enstemmigt valgt til formand, og denne post beholdt han til foreningens opløsning i 1976.

Menneskets bedste ven

Allerede på selskabsbestyrelsens møde den 11. juni 1945 behandlede man den første ansøgning fra en lejer, der ønskede at holde hund. Uden betænkning gav man tilladelsen, dog kun så længe de andre beboere ikke klagede. Det gjorde de imidlertid omgående, så allerede måneden efter sagde man definitivt nej til alt, der hed hunde i lejlighederne.

Lige siden har spørgsmålet om hundehold jævnlige sat sindene i bevægelse, idet den kategoriske afvisning fra 1945 slet ikke har kunnet opretholdes. Principielt er det ifølge lejekontrakter-

ne forbudt at holde hund, men det er blevet praksis, at enhver, der ansøger derom, uden videre får dispensation fra forbudet, idet det tilkendegives, at berettigede klager vil medføre inddragelse af dispensationen, den såkaldte hundetilladelse.

De visitkort, som såvel fornemme racehunde som ubestemmelige bastarder anbringer på de mest upassende steder, har affødt utallige klager. I medlemsbladet skrev Volmar Andersen, at ejendomsfunktionærene ofte fik hundeaflald op i ansigtet, når de kørte med motorplæneklippere. Dette var nok lidt overdramatiseret, men det var i hvert fald rigtigt, at beboere, der overværede, hvordan hunde forrettede nødtørft i børnenes sandkasser, slog hænderne sammen i forfærdelse. Forhold som disse bevirkede, at lejerforeningen i 1964 foreslog selskabets bestyrelse, at der ikke blev udstedt flere hundetilladelser end de allerede givne. Selskabsbestyrelsen afslog imidlertid henvendelsen, og da det kom frem, at lejerforeningens repræsentant i bestyrelsen, lærer K. E.

Larsen, ikke havde støttet foreningen i sagen, nedlagde han sit mandat i »Globo«s bestyrelse. Dette mindede lidt om et hundeslagsmål.

Det var ikke sidste gang, lejerforeningen søgte at spænde ben for nye hundetilladelser, men resultatet forblev negativt.

I 1976 blev spørgsmålet om hundehold sendt til urafstemning blandt lejerne i Stadionkvarteret. Af de 1.826 stemmeberettigede gav 662 deres mening til kende. 369 stemte for at bevare den hidtidige ordning, medens 288 ikke ønskede flere hunde i bebyggelsen. 5 stemmesedler var ugyldige.

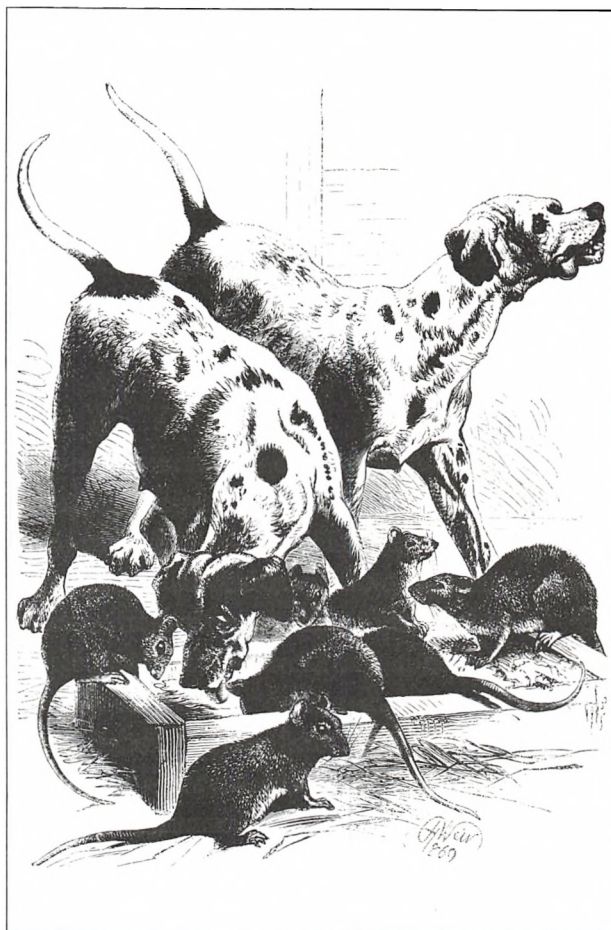
I sit medlemsblad henstillede »Globo« gang på gang i stærke vendinger til hundeejerne at vise hensyn, og det må understreges, at mange fulgte henstillingen, men helt godt blev det aldrig. I bladet »Nyt fra Stadionkvarteret« skrev Jørgen Kristiansen i februar 1981: »Fortove, gangstier og legearealer er tilsyneladende de foretrukne steder for hundeejerne til at lade deres dyr aflevere deres ekskrementer, og det kan da ikke være rigtigt – eller kan det?? Butikstorvet er (Centerforeningen bedes undskyldte!) en svinebutik. - - - Jeg opfordrer afdelingsbestyrelsen, boligselskabets funktionærer og de »lovlydige« hundeejere til at medvirke til, at griseriet nu standses.«

Uønsket dyreliv

I årenes løb fik man i Stadionkvarteret besøg af en hel del uindbudte gæster, som måtte bekymre lejerforeningen. I flere tilfælde havde hele rottefamilier taget ophold i jorden under beplantningerne, og foran »højhuset« på Diget var det en overgang så galt, at man for at komme rotterne til livs måtte fjerne buske og træer ud mod Ndr. Ringvej.

I sit medlemsblad understregede »Globo«, at rotternes tilstedeværelse skyldtes de beboere, der i den bedste mening kastede brød og madrester ud til fuglene. Det kunne også være uheldigt at give sit barn madpakke med ned på legepladsen. De rottereder, man fandt, var nemlig gennemgående fyldt med madpapir.

Fuglene burde kun fodres på altanerne, skrev »Globo«, men det var bestemt ingen garanti for,

Dette kapitel handler ikke mindst om hunde og rotter. Det er sjældent, at disse to dyrearter lever så harmonisk sammen som på dette træsnit fra et engelsk børneblad fra 1871.

at rotterne ikke kunne sætte tand i lækkerierne. En gang blev en rotte, der var omkommet efter at have spist rottegift, fundet på en altan på Hovedvejen i 4. sals højde. Adrætte dyr, de rotter!

Det var ikke blot fuglene, de godhjertede beboere tænkte på, når de lagde mad ud, men også de mange halvville katte, der holdt til i bebyggelserne. »Den, der gemmer til natten, gemmer til katte,« siger ordsproget. Og han gemmer såmænd også til rotten; for en stor del af katteremaden havnede i rottemaver.

I øvrigt synes Glostrup – i hvert fald i perioder – at være hjemsoget af usædvanlig mange vilde katte. Kaj Roholte har oplevet, at hunkatte barslede i halvfærdige lejligheder.

Denne evindelige katteplage besværede kommundyrlæge K. Karlshøj sig over på en generalforsamling i Glostrup Grundejerforening i 1963. Handelsbladets poetiske medarbejder kommenterede den 8. maj 1963 dette i et digt, som vi ikke kan modstå fristelsen til at gengive:

Mjav, mjav!

På Glostrup Grundejerforenings generalforsamling beklagede kommunedyrlæge K. Karlshøj sig over den voksende katteplage.

I Glostrup vrimler det med vilde katte.
De strejfer rundt i byen dagen lang.
Med narrestreger er de sysselsatte.
Ved midnat høres deres elskovssang.
Man finder dem de mærkeligste steder,
men vil man gribe dem, så er de væk.
De filtres ind i vore cykelkæder
og gemmer sig i julemandens sæk.

Hr. Karlshøj er kommunens dyredoktor,
og derfor lader dyr ham aldrig kold.
Han er den sande hygiejnes vogter.
Nu har han væbnet sig med sværd og skjold.
— Til kamp mod denne stygge Glostrup-fauna!
er Karlshøjs krigsråb hele døgnet rundt.
— Det vil tilvisse ikke vække savn, a'
vi kvæler dette lumske kattebundt!

Ak, missekatte er en grusom plage!
Hr. Karlshøj hævder, det er meget slemt.
Har konen fødselsdag, og man vil flage,
så ligger der en kat i flaget gemt.
De parrer sig i selve Rådhushaven
og rutscher op og ned ad kirkens tag.
De kilder vor borgmester midt på maven —
ja, de skal sørme ha' det glatte lag!

Hvis man vil hente brændsel i sin kælder,
bli'r spanden fuld af dyr, der siger „mjav“!
De stjæler både laks og frikadeller
og spørger meget sjældent om forlov.
De væltede forleden hos min tante
et gammelt skab i renæssance-stil.
De har skræmt livet af en guvernante.
Og tænk: de tisser på hr. Karlshøjs bil!

Nu står hr. Karlshøj med sin dragne sabel
og trutter i en skinnende trompet.
Hans tapperhed er ganske formidabel.
Oh, katte, vær på undergang beredt!
Men måske (vil jeg gerne sammenfatte)
er misserne trods alt en vis fidus.
Er Glostrup „Byen med de mange katte“,
er den vel også „Byen uden mus“.

Ironimus.

Hærværk og anden bedrøvelighed

Mange af de klager, »Globo« modtog, drejede sig om småting, som kunne klares ved en opringing til boligselskabet. Værre var det hærværk, der – som i alle andre bebyggelser – var en hyppig foreteelse, der navnlig gik ud over beplantningen. Også i kældergangene kunne det være galt. Således blev der i 1964 på en enkelt dag knust ikke mindre end 200 lyspærer. I et andet tilfælde var seks lyskontakter brækket itu, så ledningerne hang løse. Hvis en intetanende beboer i mørket havde famlet efter en kontakt, kunne det værste være sket.

Et betydeligt irritationsmoment var den megen cykelkørsel på butikstorvet, som officielt var forbeholdt fodgængere. Enhver, der kender forholdene på de københavnske gågader, vil imidlertid vide, at det er umuligt at holde cyklisterne væk.

»Globo« gjorde sit bedste for at appellere til folks bedre jeg. Ikke mindst henstillede man til forældrene at søge at påvirke deres håbefulde pointer til at blive hensynfulde samfundsborgere.

Al den ufred!

I foråret 1968 sendte beboerne i bebyggelserne Elmehusene og Platanhaven i Herstedvester vrede blikke over kommunegrænsen til Glostrup. Årsagen var, at Glostrup Boligselskab havde opsat et drabeligt, to meter højt pigtrådshegn ved sin bebyggelse på Sportsvej – et hegn, der afskar de nærmestboende herstedfolk fra bekvem forbindelse til butikker m.m. i Glostrup. Et tidligere hegn var brutalt blevet trampet ned, og det ville boligselskabet ikke finde sig i.

Ved forhandling mellem selskabet og de to kommuner blev problemerne efterhånden løst ved, at Trippendalsvej blev ført igennem til Sportsvej, men forinden havde boligselskabet – som Volmar Andersen skrev i Folkebladet den 7. juni 1968 – været udsat for en kampagne, som der sjældent var set magen til: »Vi havde sat Elmehusenes beboere i koncentrationslejr ved at afskære disse fra indkøbsmuligheder osv., osv. Dygtige fotografer støttede journalisternes skriverier, så-

ledes at alle næsten uden at læse kunne forstå, hvor slette de folk i Glostrup Boligselskab måtte være.« Den virkelig skyldige, nemlig Herstedernes Kommune, blev derimod ikke nævnt.

En fotograf havde tilbudt en dame 75 kr., hvis hun med barn og barnevogn ville tage opstilling ved hegnet og se fortvivlet ud, fordi hun ikke kunne komme ind i Glostrup og handle.

Pigtrådshegnet blev ligefrem landskendt ved at komme i fjernsynet, hvor Flemming Madsen ironiserede over al den ufred, der dog findes i verden!

Legepladser, blomster og juletræer

I 1968 tog »Globo« initiativet til nedsættelse af et udvalg, der i et par år havde indflydelse på anlæg og udformning af legepladserne i Stadionkvarteret. En gang kom udvalget dog til kort. Efter henvendelse fra 21 lejere på Sportsvej var der projekteret en pædagogisk korrekt legeplads, og arbejdet var ved at gå i gang. Da indløb en protest fra 30 lejere i naboejendommen, og da man naturligvis måtte bøje sig for flertallet, fik direktør Chris Bagge travlt med at annullere de afgivne ordrer på materialeleverancer.

I nogle år var det tradition, at der blev udskrevet konkurrencer om de smukkeste altankasser. Antallet af præmier var ret betydeligt – i 1966 således 51 og i 1968 58. Initiativet bidrog til at forskønne husene – og dermed Glostrup. Et væld af blomster!

Stor succes havde »Globo« med sine juletræsfester. Det virkede nærmest pudsigt, da et medlem på en generalforsamling tog ordet for at kalde både altankassekonkurrencerne og juletræsfesterne »barnlige, latterlige og helt forældede«. Det var en ensom røst i ørkenen. Beboerne var glade for disse arrangementer.

Der afholdes stadig juletræsfester i selskabets mange bebyggelser, men nu arrangeres de normalt af afdelingsbestyrelserne.

Status på halvvejen

I december 1968 fejrede selskabet sit 25 års jubilæum, og pressen ofrede adskillig spalteplass på at fortælle om de opnåede resultater.

Selskabet var – blev det fremhævet – begyndt på bar bund uden en øre i kassen, men havde nu bygget for 74 millioner kroner. Det samlede antal opførte lejligheder androg 1.485, hvortil kom Glostrup Butikstorv, butikkerne på Hovedvejen og Brøndbyvestervej, nogle garagekomplekser samt børneinstitutionen på Diget.

De 1.485 lejligheder fordelte sig således:

Nordre Ringvej/Vestervej	114 lejligheder
Brøndbyvestervej 21-29	22 lejligheder
Brøndbyvestervej 26-28 og Gyvelvej	66 lejligheder
Hovedvejen 121-131	69 lejligheder
Stadionkvarteret	<u>1.214 lejligheder</u>
I alt	1.485 lejligheder

I disse 1.485 lejligheder boede efter selskabets opgørelse 3.963 personer, hvoraf 1.266 var under 16 år. Det vil sige, at der i selskabets ejendomme boede lige så mange mennesker som i købstæderne Ebeltoft og Hasle tilsammen. Eller for at sige det på en anden måde: selskabet havde nogenlunde lige så mange »indbyggere« som de største danske købstæder, Helsingør eller Aalborg, på svenskekrigenes tid.

Der var ikke mange flytninger fra selskabets ejendomme, og skønt boligmangelen var betydelig, var der ikke store muligheder for at gøre no-

get føleligt indhug i den lange ekspektanceliste, der omfattede flere hundrede navne. Nyt byggeri var særdeles påkrævet.

Det havde været overvejet at udgive et jubilæumsskrift, men denne tanke var opgivet. I stedet udsendte lejerforeningen »Globo« et præsentabelt særnummer af sit medlemsblad med en række artikler, der kastede blikket frem og tilbage. Som det er almindeligt i tryksager af denne art, sparede man ikke på venlige ord til og om hinanden: N. G. Sortsø takkede og roste Vald. Hansen, Volmar Andersen og alle selskabets medarbejdere, og til gengæld roste Volmar Andersen både Vald. Hansen og Chris Bagge. Herren forbyde, at nogen skulle føle sig forbigået!

Lørdag den 7. december var der reception på selskabets kontor, hvor bestyrelsen var ved at drukne i blomster og andre gaver (der var i alt 62), og lørdag den 21. december havde »Globo« inviteret alle sine medlemmer – dvs. så mange der var plads til – til en storstilet jubilæumsjulefest i Glostruphallen med masser af underholdning, godteposer, is og sodavand til børnene, kaffe med kage til de voksne og bal for alle aldersklasser lige til midnat. Orkesteret var på ti mand, så tonerne trængte igennem. Ifølge Handelsbladet var der henvend 1.500 deltagere. Festen var bestemt ikke billig, men boligselskabet havde spyttet godt i bøssen.

Besjælet af optimisme tog selskabet hul på de næste 25 år. Bortset fra de uundgåelige startvanskeligheder og den af krigen affødte materiale-mangel havde selskabet ikke været ude i nævneværdig modvind. Men problemerne ventede lige om hjørnet. Få år efter skulle tæppet gå op for det nervepirrende drama, der passende kunne kaldes »Rødkælkevej i oprør«.

De senere formænd

Boligselskabets hidtil skildrede virke udsplænde sig i Vald. Hansens og N. G. Sortsøs formandstid.

Et formandsskifte nærmede sig imidlertid, og inden vi går over til at fortælle om selskabets videre aktiviteter, vil det være naturligt at omtale de to formænd, der sammenlagt har siddet ved roret i det meste af det sidste kvarte århundrede, nemlig Martin Nielsen og Gunner Larsen.

Inden Martin Nielsen blev formand for boligselskabet, havde der imidlertid været et intermezzo, som ingen havde kunnet forudse, og som sent vil gå i glemmebogen.

Et dramatisk borgmestervalg

Længe blev det betragtet som en selvfølge, at formanden for Glostrup Boligselskab var identisk med borgmesteren. Sådan havde det været under Vald. Hansen, og således var det under Sortsø. Da Sortsø af helbredsmæssige grunde trak sig tilbage fra borgmesterposten i 1968, blev traditionen imidlertid brudt, idet der skete et borgmestervalg, der vakte en del opsigt landet over. Ved afstemningen i kommunalbestyrelsen om, hvem der skulle være ny borgmester, stemte venstresocialisten, civilingeniør Preben Ikkala på den konservative retsassessor F. A. Elmerkjær i stedet for på den socialdemokratiske viceborgmester Bjarne Jensen. Da Ikkala var tungen på vægtskålen, blev Elmerkjær valgt – til umådelig overraskelse for alle. At en kommunalpolitiker langt til venstre for Socialdemokratiet skulle skaffe Glostrup en konservativ borgmester – det havde de færreste haft fantasi til at forestille sig, selv om de indviede var på det rene med, at Ikkala ikke kunne fordrage Bjarne Jensen.

For boligselskabet fik borgmesterskiftet ingen direkte konsekvenser, idet Sortsø ikke havde ønsket at trække sig tilbage fra selskabets bestyrelse. Han blev siddende som formand til 1970, og borgmester Elmerkjær, der siden 1. april 1958 havde haft sæde i selskabets bestyrelse, måtte nøjes med rollen som menigt bestyrelsesmedlem.

Et dramatisk formandsvalg

Det mindede stærkt om en skandale, at en socialdemokratisk borgmesterkandidat var blevet vraget, og det skabte nogen uro i den lokale parti-forening. Dønningerne lagde sig først efter kommunevalget 1970. En helt ny mand gjorde sin entré på den kommunale scene: socialdemokraten Martin Nielsen. Selv om han ikke tidligere havde været medlem af kommunalbestyrelsen, blev han valgt til borgmester – et ubeskrevet blad i kommunal henseende, men en dreven organisationsmand med en hæderfuld karriere i fagbevægelsen.

F. A. Elmerkjærs gæsteoptræden på borgmestertolen blev således kort, men alligevel opnåede han den sjældne ære at blive malet hele to gange. Forklaringen var, at det første maleri efter de flestes mening var så elendigt, at det ikke var til at holde ud at se på. Det blev kasseret, og i stedet blev Elmerkjær malet af den udmærkede kunstner Viggo Kragh-Hansen. Dette sidste billede har fundet en varig plads på rådhuset.

Der skulle nu vælges ny formand for boligselskabet. Som naturligt var, foreslog socialdemokraterne den nye borgmester, men den konservative gruppe var i drillehjørnet. Ganske overraskende foreslog den forbundsformand Bjarne

Borgmester Martin Nielsen måtte kæmpe med to store problemer i sine første år som borgmester og boligselskabsformand: den voldsomme kritik af Rødkælkevejbebyggelsen og det altoverskyggende spørgsmål om, hvorvidt Glostrup Kommune skulle opsluges af Brøndby. Glostrup bevarede sin selvstændighed, men måtte i 1974 afstå Avedøreområdet til Hvidovre. Martin Nielsen trak sig tilbage som borgmester i 1983 og har siden været direktør for boligselskabet.

Jensen til posten, så to socialdemokrater var opstillet mod hinanden. Elmerkjær motiverede sin gruppes stilling med, at Bjarne Jensen, der havde været medlem af boligselskabets bestyrelse siden 1966, havde større erfaring i boligspørgsmål end den uprøvede Martin Nielsen. Hele tre afstemninger måtte man igennem, inden sagen var afgjort. Otte medlemmer stemte på Martin Nielsen og syv på Bjarne Jensen. To medlemmer, herunder Bjarne Jensen, stemte blankt.

Martin Nielsen var herefter valgt. Traditionen var genoprettet: Borgmesteren var igen formand for boligselskabet.

Martin Nielsen – den store overraskelse

Han kom som et lyn fra en klar himmel. Pludselig var han der: Martin Nielsen. Ude i byen spurgte folk: – »Hvad er det dog for en mand? Kan han virkelig klare jobbet?«

Overraskelsen var nok størst hos Martin Nielsen selv. Han havde svære sjælekvaler, inden han sagde ja til at modtage en fremtrædende post, han aldrig havde tragtet efter. Hans hidtidige for-

bindelse med den lokale politik havde været så periferisk, at det var en enorm udfordring, han tog imod.

Martin Nielsen blev født den 7. november 1927 i Smidstrup syd for Vejle. Tre dage efter sin konfirmation kom han ud at tjene, og senere kom han i lære som mejerist, men det var først, da han efter militærtjenesten fik ansættelse som reservepostbud i København, at hans løbebane begyndte at tegne sig. Tillidsmand, fællestillidsmand, bestyrelsesmedlem i Københavns Postbudeforening, hovedbestyrelsesmedlem i Dansk Postforbund – det var stadier på hans vej. Da udnævnelsen til borgmester kom, var hans officielle stilling overpakmester, men han var heldagsbeskæftiget som næstformand i postbudeforeningen. Hans smidighed som forhandler var eminent, og for så vidt var han glimrende udrustet til at blive borgmester, men det var der ikke mange, der havde nogen anelse om. Ved kommunevalget i 1970 havde han kun fået 71 personlige stemmer, hvilket ikke var bemærkelsesværdigt. Af de 71 vælgere, der havde sat kryds ved ham, var der måske ingen, der anede, at de havde stemt på byens kommende førstemand.

Hurtigt stod det imidlertid klart, at han som borgmester befandt sig i sit rette element – og be-

Borgmester Gunner Larsen, der var forgrundsfigur, da Glostrup i 1991 fejrede sit 800 års byjubilæum, er som formand for Glostrup Boligselskab også i centrum ved dettes jubilæum i 1993.

Den stramme økonomi, som Glostrup og mange andre kommuner må brydes med i disse år, passer ham ikke særlig godt. Han har masser af ideer, som kun vil kunne realiseres under det store økonomiske opsving, som det er hans lønlige håb at opleve.

fandt sig strålende. På det konstituerende møde i kommunalbestyrelsen indbød han de andre partier til et vidtgående samarbejde. Overalt hvor det var muligt, tilstræbte han bred enighed for at finde frem til de bedste løsninger.

Tretten år sad han i borgmesterstolen, og laurbær høstede han. Ikke mindst vil hans feltherretalent under »Slaget om Avedøre« sent blive glemt.

Den 1. marts 1983 trådte han tilbage som borgmester, ikke for at nyde sit otium, men for at overtage stillingen som direktør for Glostrup Boligselskab – en stilling, der var blevet ledig ved Chris Bagges pensionering.

Ved afskedsreceptionen for den afgangende borgmester bragte ingeniør Knud E. Aarup på den borgerlige gruppes vegne denne poetiske hilsen:

*Oh, Martin, vi vil hylde dig på stribe
ved denne milepæl, som jo er stor,
og derfor bringer vi dig denne pibe
med et par pæne, borgerlige ord.*

De »borgerlige ord« i de følgende to vers viste sig at være yderst elskværdige. Deklameret af en politisk modstander siger sådanne linier noget om Martin Nielsens anseelse.

Ingen kunne være bedre kvalificeret til direktørjobbet end Martin Nielsen. I sin tid som formand for boligselskabet havde han fået et dybtgående kendskab til dets virke, og i dag er den komplicerede boliglovgivning hans lille tabel.

Både som borgmester og formand for boligselskabet blev han efterfulgt af Gunner Larsen, der havde et godt kendskab til selskabet, af hvis bestyrelse han – med et enkelt års afbrydelse – havde været medlem siden den 1. april 1971.

Gunner Larsen – en lykkens pamfilius

Modsat Martin Nielsen blev Gunner Larsen ikke kaldt ind fra gaden for at blive anvist plads i borgmesterstolen. Han var i forvejen en kendt skikkelse i Glostrup.

Han blev født den 30. marts 1938 i Valby sogn. Få måneder efter flyttede familien til Glostrup. Det ærgrer ham en lille smule, at han ikke kan sige, at han er født i byen og altså er fuldblods glostrupper.

Allerede som dreng begyndte han på aktiviteter, der blev grundlaget for et liv i politik. I De

Unge Idræt (der nu hedder DUI – Leg og Virke) kom han hurtigt til at spille en rolle, og sammen med nuværende viceborgmester Bent Wolff genvakte han det indslumrede socialdemokratiske ungdomsarbejde i Glostrup.

En dag henvendte den håbefulde Gunner sig til bogtrykker F. Togsverd-Hansen, Folkebladet, og spurgte, om han måske kunne blive bydreng. Det kunne han ikke, svarede bogtrykkeren, men han var velkommen som typograflærling. Det var en af de første appelsiner, der faldt i Gunners turban!

Gunner Larsen har aldrig haft bil, men i 1958 købte han sig en knallert. Da han første gang dirstede sig til at bestige den, havde han endnu ikke lært at bremse, så turen endte i hækken til rådhusgården på Kildevej. Fra lattermilde venner har han måttet høre for, at han på et så tidligt tidspunkt satte kursen mod byens kommunale centrum!

I årene 1965-68 var han formand for den socialdemokratiske partiforening, og i 1966 kom han ind i kommunalbestyrelsen. DSU havde trykt valgplakater, hvori det hed: »Stem personligt på ungdommens kandidat Gunner Larsen, der garanterer, at ungdommens interesser bliver varetaget fremover...« På plakaten smilede en nydelig ung mand elskværdigt og tillidsvækkende til beskueren.

Fire år efter blev han ansat som fritidskonsulent ved kommunen. Også på denne post blev det i overvejende grad de unge, han fik at gøre med.

Hans virke i kommunalbestyrelsen høstede anerkendelse fra alle sider. Blandt meget andet har han været formand for skolekommissionen, ungdomsnævnet, bygge- og ejendomsudvalget og det kulturelle udvalg. Ikke mindst var sidstnævnte udvalg hans hjertebarn. Gunner Larsen er dybt kulturelt interesseret.

Da han den 1. marts 1983 blev borgmester, var kommunens anstrengte økonomi hans største bekymring. »Jeg bliver Glostrups sparemand,« sukede han. Det ville have passet ham bedre at være borgmester i de glade tresser, da der ikke var lavvande i kassen.

Var der en og anden, der tvivlede på, at han ville blive en værdig arvtager efter Martin Nielsen, blev de hurtigt gjort til skamme. I eminent grad

voksede han med opgaven, og i dag er hans position og popularitet urokkelig. Han forstår at lytte til folk. De fleste vil huske, hvordan han resolut fejede de første planer til Glostrups bymidte af bordet, da protesterne – navnlig formidlet af læge Claus Ferrolfs nystiftede forening »Bevar det gamle Glostrup« – blev højrøstede. En helt anden udformning af bymidten blev resultatet af de påfølgende forhandlinger.

Som formand for foreningen Nordens lokalafdeling har han styrket det nordiske venskabsbysamarbejde. Efter Sovjetunionens sammenbrud har han været levende engageret i etablering af venskabsforbindelse med byen Talsi i Letland.

I hans egenskab af formand for de fælleskommunale interessentskaber Vestforbrænding og Vestegnens Brandvæsen rækker hans indflydelse ud over Glostrup Kommunes grænser, og formandsposten i Glostrup Boligselskab bringer ham i høj grad i kontakt med Hvidovre Kommune.

I 1987 blev han malet af Viggo Kragh-Hansen. Det lyse og festlige billede blev afsløret på Glostrup Rådhus den 16. juni 1987 og har senere været udstillet på Charlottenborg.

Da han i 1991 kunne fejre sit 25 års jubilæum som medlem af Glostrup Kommunalbestyrelse, sang man ved fester på rådhuset og i partiforeningen:

*Boligselskabsformandsjobbet
er et fint og langstrakt ord.
Gunnars flid bli'r aldrig stoppet;
for hans byggelyst er stor.
Folk i Hvissinge kan høre
hammerslag i sol og slud –
ja, og selv i Avedøre
strækkes Gunnars scepter ud.*

Det passede ham fint at sidde til højbords, da Glostrup fejrede sit 800 års byjubilæum. Da han den 13. august 1991 førte kronprins Frederik ind i det fornemme telt, der var rejst i præstegårdshaven, følte han utvivlsomt, at der nu var faldet så mange appelsiner i hans turban, at det ikke var helt ved siden af at kalde ham en lykkens pamfilius.

Rødkælkevej

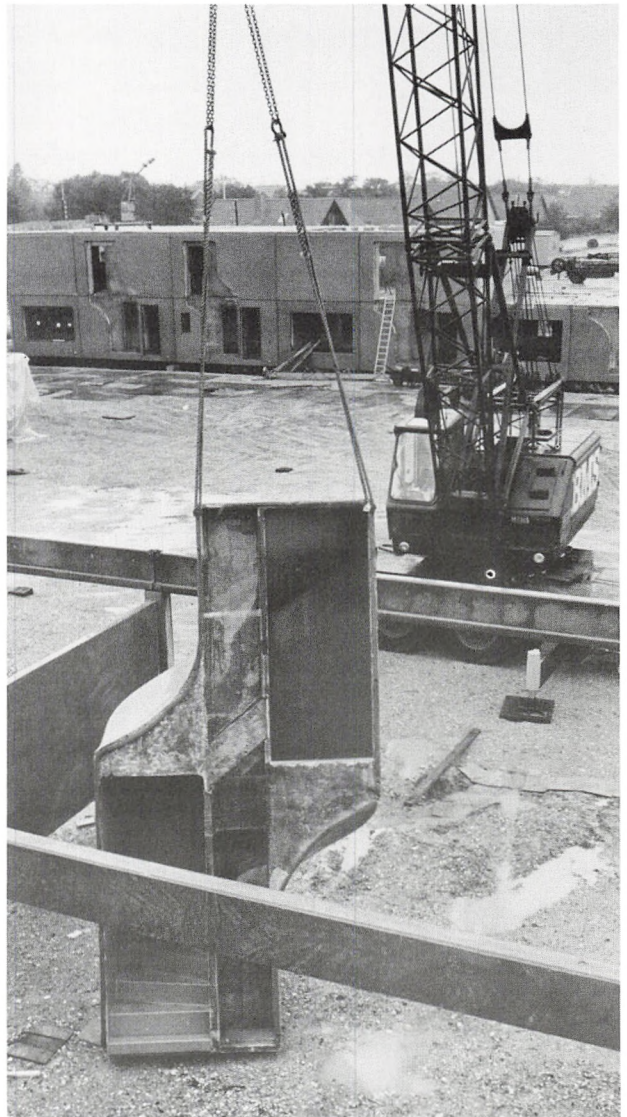
- haveby og problembarn

Et stort og lovende projekt, der desværre en overgang skulle skaffe boligselskabet en mindre smigrende omtale i pressen, blev påbegyndt i 1969. I 8-9 år havde bestyrelsen arbejdet på en bebyggelsesplan for et fra kommunen erhvervet areal nord for Rødkælkevej. Oprindeligt havde man tænkt sig en etagebebyggelse, men dette strandede på protester fra beboerne, der ønskede bydelens præg af villakvarter bibeholdt. Efter en række omgående bevægelser havde man fundet frem til et projekt til 193 rækkehuse, hvortil kom en børneinstitution med vuggestue og børnehave – et projekt, der blev anslået til at koste 40 mio. kr.

Planen omfattede et særdeles utraditionelt byggeri bestående af rummelige boliger med indvendig gårdhave og en stor solterrasse med pergola. Der var tale om præfabrikerede toetagers rækkehuse af to typer på henholdsvis 70 og 120 m². Byggematerialet var beton, idet trappehuse, badekabiner og gæstetoiletter dog var af farvet polyester. Husene var konstrueret af Glostrupfirmaet Larsen & Nielsen Constructor A/S i samarbejde med arkitektfirmaet Skaarup & Jespersen, altså en form for industriprodukt i skarp kontrast til traditionelt håndværksarbejde. Dette skulle gøre opførelsen billigere, uden at der blev slækket på kvalitetskravene.

Mod Ringvejen skulle opføres en fire meter høj, beplantet jordvold for at dæmpe trafikstøjen.

En haveby kaldte man bebyggelsen. For at understrege dette var husene holdt så lave som muligt, så gårdene fik rigeligt med sol. For at gøre det hele hyggeligt og beboervenligt var der lagt

Da opførelsen af de 193 rækkehuse ved Rødkælkevej påbegyndtes i 1969, lå projektet i et rosenrødt skær. Der var tale om en utraditionel haveby med mange spændende nydannelser - rigtig en lækkerbidsken på boligmarkedet. Ingen havde nogen anelse om de ubehagelige problemer, der snart ville tårne sig op.

Her er opførelsen godt i gang.

Ved juletid 1971 skrev Folkebladet i en overskrift: »Fantastisk byggesjusk på Rødkælkevej«. I de følgende uger havde bestyrelsen det slet ikke morsomt. En trommeild af presseangreb satte ind, og Berlingske Tidende skrev ligefrem om »lynchstemning«. Selv om Martin Nielsen ikke engang havde været bestyrelsesmedlem, da entreprenørfirmaet blev engageret, var det i første række ham, der måtte stå for skud. De fornødne udbedringer blev dog snart foretaget, så sindene faldt til ro. Her ses bebyggelsen ved Rødkælkevej fra luften. Foto o. 1972.

stor vægt på en tiltalende udformning af det fodgængerstrøg, hvorom husene samlede sig. Her skulle anlægges legepladser for børnene og siddegrupper for de voksne, ligesom der ville blive kælet for beplantningen.

Et avanceret og fleksibelt byggeri skulle det være, ideelle boliger for familier med børn – et byggeri for fremtiden. Bestyrelsen hørte englens syngende, medens man arbejdede med disse forjættende planer.

Endnu inden byggeriet var kommet i gang, havde man besluttet at udvide projektet til det dobbelte, idet man regnede med at afkøbe kommunen et yderligere areal nord for det allerede erhvervede. I første omgang skulle dog kun de 193 boliger opføres, og det gik man i gang med i december 1969.

Byggeriet gik hurtigt fra hånden, men som bekendt er hastværk undertiden lastværk.

Angrebene begynder

I januar 1971 kunne de første lejere af rækkehusene flytte ind. Lejen androg 1.600 kr. månedlig plus varme. Det var temmelig mange penge dengang, hvilket bestyrelsen til trivialitet skulle få at vide, efterhånden som problemerne meldte sig.

Året 1971 hældede dybt i sin gang. De 193 huse var alle blevet færdige, og indflytningen havde fundet sted. Gik man en tur gennem kvarteret, så alting pænt og nydeligt ud, men bag facaderne gærede utilfredsheden.

Kører man i dag forbi husene på Rødkælkevej, tænker man nok sjældent på den voldsomme uro i bebyggelsen kort efter opførelsen. I dag er der fredeligt. Foto 1993.

Folkebladet gav bolden op: – »Fantastisk byggesjusk på Rødkælkevej i Glostrup« lød overskriften på en omfangsrig artikel den 21. december 1971. Allerede de først indflyttede familier havde kunnet konstatere, at det regnede ind ad døre og vinduer, ligesom store mængder af vand sivede ned gennem de flade tage og løb ned ad alle vægge, hed det i artiklen. Hos flere familier var børn blevet syge af træk og fugtighed. Fra badeværelserne, der var støbt i glasfiber, var der overhovedet intet afløb. I nogle dage havde en familie ligefrem måttet forlade sin bolig og bo på hotel. Åbnede man en dør, faldt den øverste del af indfatningen ned – osv., osv. Emnet blev udpenslet i alle detaljer. Artiklen var skrevet af redaktør Jens A. Petersen, der på denne måde gav Martin Nielsen en uforglemmelig julegave.

I løbet af kort tid blev Folkebladet sekunderet af en del andre blade. Typisk er en overskrift som denne i B.T. den 31. december: – »Usandsynligt byggesjusk: Familier flygter og børn bliver syge af fugt«. I samme artikel citeredes en lejer for at sige: »Først troede jeg, at vores søn havde kastet op, men så fandt jeg ud af, at det var gulvet, der lugtede. Der er simpelthen så fugtigt, at man kan pille gulvbelægningen af.« B.T. var i øvrigt den mest krigslystne avis, men hverken Ekstra Bladet eller morgenbladene holdt sig tilbage.

Pressefotograferne havde en rig jagtmark og sørgede for, at fugtpletterne kom til at fremtræde med lysende klarhed. De fik kærkommen hjælp af en eller flere beboere, der forbedrede motiverne ved at sprøjte vand på loft og vægge, lige inden en fotograf skulle dukke op. Volmar Andersen erindrer, at en forarget dame ringede til ham for at sige, at det virkelig var for galt, at man ville

hente vand i hendes køkken for at give en væg i nærheden en douche.

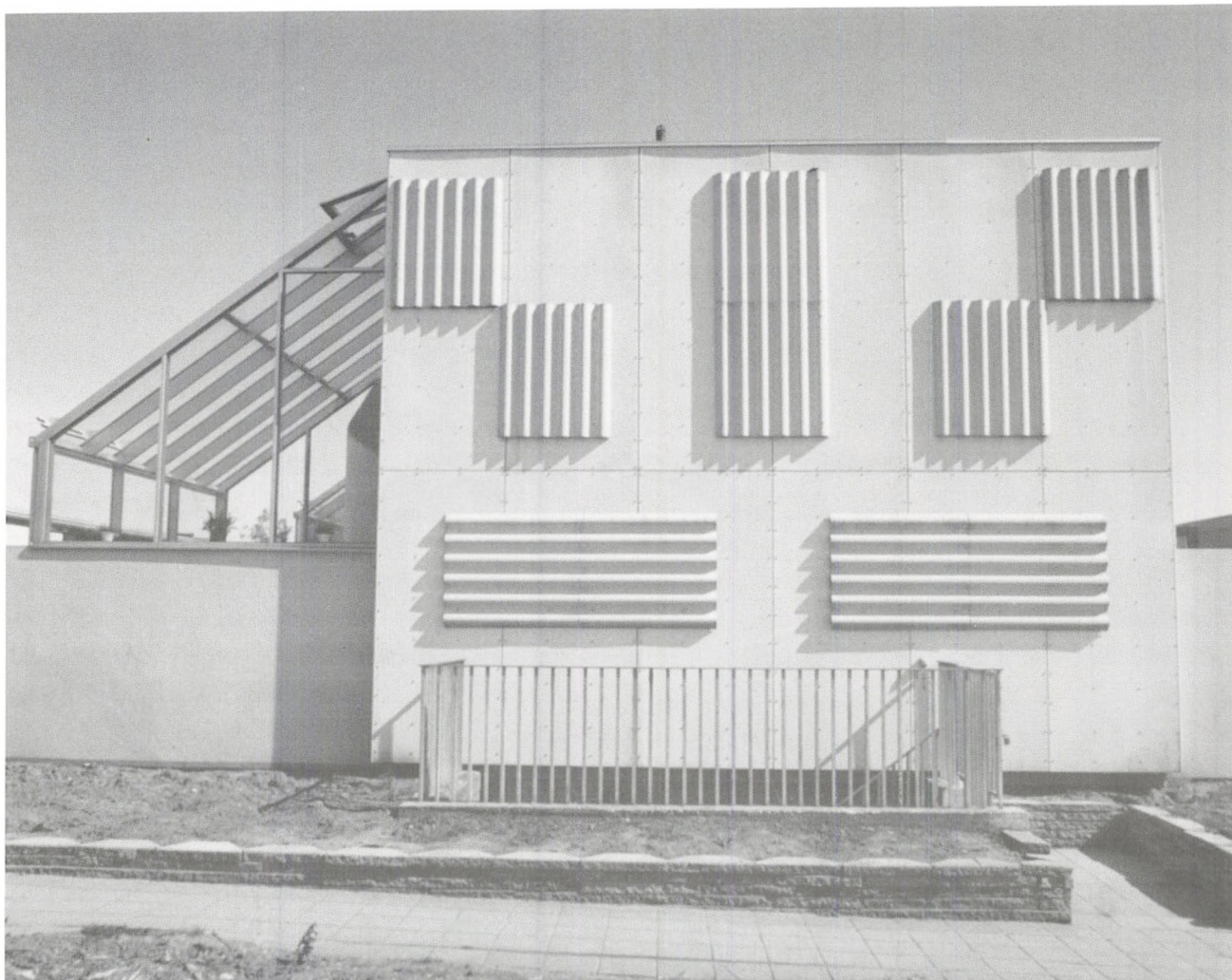
Naturligvis var boligselskabet lydøret over for indsigelserne, hvis berettigelse man i vid udstrækning anerkendte, hvilket også var lejerforeningen »Globo«s standpunkt (det var i Jørgen Kristiansens formandstid). Der blev indledt forhandlinger, men selskabet skulle gennem en større presse-mæssig skærsild, inden sagen blev bilagt. Entreprenørfirmaet kunne ikke lide ordet »byggesjusk«, men nægtede ikke, at der havde været problemer af teknisk art, og udbedring ville snarest finde sted.

I en rigt illustreret artikel under overskriften »Vrede lejere i nybygget slum« omtalte Berlingske Tidende et af et beboerudvalg ønsket møde med boligselskabet den 13. januar 1972. »Der er lynch-stemning på Rødkælkevej, og der er lagt brænde i kakkellovnen til et hedt møde i morgen i Nordvangskolens aula«, sluttede artiklen. Teksten til et af de billeder, Berlingske Tidende bragte, lød: – »Dette kunststykke af rørsammensætninger kan ses i entreen i en af lejlighederne på Rødkælkevej. Hverken Storm P. eller Robert Jacobsen kunne have gjort det bedre.«

Heller ikke Politiken lagde fingrene imellem. Om byggeriet hed det: – »Det blev taget i brug for mindre end et år siden. I dag har det samme skavanker, som kendetegner slumkvarterer på Nørrebro og Vesterbro i København.«

Det var faktisk ikke morsomt for Martin Nielsen at være formand for boligselskabet i disse dage. Englesangen var helt forstummet.

Ved den seneste renovering af Rødkælkevejbebyggelsen fik gavlene en særpræget dekorativ udformning, forskellig for de enkelte ejendomme. Her ses et eksempel. Foto 1993.

»Nu skal journalisterne skiftes ud«

Den 13. januar oprandt. Om formiddagen bragte B.T. et foto af en familie, der passende belæst med bagage forlod deres bolig for at flytte på hotel. Det var anskuelsesundervisning, enhver kunne forstå!

Om aftenen afvikledes mødet på Nordvangskolen. Det skete under stor opmærksomhed fra hovedstadspressens side, og forløbet blev mere end livligt. Selskabet var repræsenteret af borgmester Martin Nielsen og inspektør Kaj Roholte, der på alle tider af døgnet blev kimet ned af lejere, der ville brokke sig.

Henved tre hundrede vrede beboere var tropet op, og Martin Nielsen fik sin sag for. Ikke mindst blev en række fejlkonstruktioner ved byggeriet påtalt.

»Du bliver ved at vaske hænder og finde på forklaringer, men vi er ved at være trætte af de mange undskyldninger og af at være forsøgskaniner for nogle plasticfabrikanter,« udtalte en af deltagerne henvendt til borgmesteren.

Med en finte til de mange avisskriverier bebudede Martin Nielsen, at manglerne snarest ville blive udbedret: »Nu skal journalisterne skiftes ud med håndværkere. Det vil hjælpe!«

Folkebladets redaktør, Jens A. Petersen, der i sit referat af mødet var uhyre skarp, blev dybt fornærmet over denne bemærkning. Han konkluderede, at det snarere måtte være Martin Nielsen, der burde skiftes ud.

Med denne opfattelse stod Jens A. Petersen nok temmelig alene. Faktisk kunne Martin Niel-

sen ikke gøre for, at et entreprenørfirma havde svigtet, og i øvrigt havde han slet ikke været medlem af boligselskabets bestyrelse, dengang firmaet blev engageret.

Fredelig afslutning

Den megen ballade sluttede på værdig og fordragelig måde. Manglerne blev udbedret i rekordtempo, og boligselskabet enedes med lejerne om, at hver af dem ville få en erstatning på 1.000 kr. for de ulemper, de havde haft. De 193.000 kr., den samlede udgift beløb sig til, blev refunderet af Larsen & Nielsen, der godt kunne indse, at firmaets chancer for at vinde en retssag lå i betænkelig nærhed af nulpunktet.

For yderligere at gyde olie på de oprørte bølger vedtog boligselskabets bestyrelse at afholde sælæret til en advokat, beboerudvalget havde antaget.

Hermed sluttede den pinlige sag, og ingen kan fortænke selskabet i, at man opgav den påtænkte udvidelse af bebyggelsen med endnu et par hundrede huse. Man skulle ikke have rendt sig flere stavere i livet.

Nye problemer

Byggeriet på Rødkælkevej vedblev at være noget af et smertensbarn. En snes år efter opførelsen var det galt igen. Der var konstateret omfattende byggeskader, som Martin Nielsen ikke ville karakterisere som byggesjusk, selv om miseren kunne minde om noget sådant. Forklaringen var imidlertid en helt anden, nemlig at beton ikke er nær så holdbar, som man tidligere har troet. Går man med brændingens brus i ørerne en tur langs den jyske vestkyst og betragter de tyske bunkers fra krigens tid, kan man let få indtrykket af, at beton er et uforgængeligt materiale, men sådan forholder det sig slet ikke. Mange boligselskaber har haft problemer med deres betonbyggeri.

På Rødkælkevej var en meget omfattende udbedring nødvendig – en foranstaltning, der kom til at koste omtrent 48 mio. kr. Det er forståeligt, hvis en og anden lejer fik nervøse trækninger i ansigtet. Der vankede nemlig en lejeforhøjelse på 880 kr. månedlig, men så fik lejerne dog også nogle store havestuer i tilgift.

Og som sædvanlig var boligselskabet uskyldigt som et nyfødt lam. Ingen kunne have forudset, at det ville gå, som det gik.

Avedøre - en kæmpeopgave

Omkring 1970 udstraktes selskabets virkefelt til Avedøre, hvor en enorm opgave lå og ventede.

Ofte nok har der været gjort forsøg på at forklare, hvorfor Avedøre gennem århundreder hørte til Glostrup, selv om området lå som en enklave mellem Brøndby og Hvidovre nede ved Køge Bugt, men rent nøgternt må vi nøjes med at konstatere, at baggrunden for det særprægede tilhørsforhold fortaber sig i middelalderens mørke. Naturligvis måtte kommunens tvedeling give problemer, efterhånden som beboerne i Avedøre med stigende styrke krævede samme faciliteter som de mere begunstigede medborgere i kommunens nordlige del, og et par år efter afslutningen af anden verdenskrig skete der noget epokegørende.

I 1947 udsendte Egnsplankontoret en plan for hovedstadsområdets udvikling og vækst, den såkaldte »Fingerplan«, der blandt andet opererede med, at udbygningen skulle ske omkring en S-bane til Køge. Her kom Avedøre ind i billedet, og at en betydelig udvikling forestod i dette område, var herefter en selvfølge. I en årrække koncentrerede Glostrup Kommunalbestyrelse sine kræfter om at planlægge det nye Avedøre på bedste måde. Omkring den kommende S-station projekteredes en stationsby med et par tusinde boliger, og hertil kom, at der nede ved Køge Bugt på initiativ af Industrirådet og Landsforeningen Dansk Arbejde foregik vældige inddæmningsarbejder, der ved Avedøre Holme skabte landets største industriområde – et prædikat, som Industricentrum Herstedøster hidtil havde kunnet smykke sig med. I ramme alvor blev det ligefrem antydet, at Industrikvarteret Avedøre Holme kunne blive en værdig konkurrent til Rotterdam og Hamborg, idet Avedøre måske ville få landets femte-

største havn. Den tilbagetrukne stilling, som Avedøre siden vikingetiden havde indtaget, ville snart være et tilbagelagt stadium.

Det stod skrevet i stjernerne, at Avedøre på et eller andet tidspunkt skulle tilfalde Hvidovre, men det kunne man jo foreløbig ikke vide noget om her på jorden.

Det er derfor naturligt at spørge, om beboerne i Avedøre gennem århundrederne var tilfredse med at høre til Glostrup. Svaret må blive, at det var de stort set. Enkelte løsrivelsestendenser havde der været, men de blev hurtigt glemt.

Noget helt andet er, at politikerne i Brøndby og Hvidovre selvsagt af og til sendte længselsfulde blikke mod Avedøre, som de godt kunne tænke sig indlemmet i deres respektive kommuner. Navnlig Hvidovre, der stort set var udbygget, havde stærkt behov for en udvidelse.

De mest markante træk i det nye Avedøre er Avedøre Holme og Avedøre Stationsby. Her ses Avedøre Holme fra luften i 1982. Det er landets største industriområde, skabt ved omfattende inddæmningsarbejder. »En verden stiger af havet«, skrev Folkebladet.

Fæstningsbyen

I begyndelsen af 1968 nedsatte Glostrup og Københavns kommuner et fælles embedsmandsudvalg, der skulle udarbejde en betænkning om, hvordan den kommende Avedøre Stationsby skulle udformes. Når København kom ind i billedet, skyldtes det, at København ejede størstedelen af arealerne. Der var behov for et samlet areal på 69 hektarer, hvoraf København ejede 45 og Glostrup 8, medens resten var på private hænder.

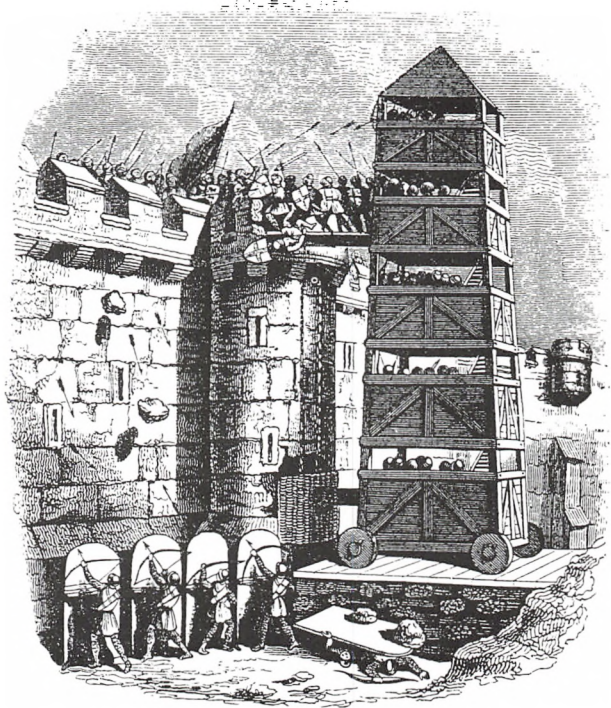
I maj 1969 blev betænkningen forelagt politikerne, og derefter udarbejdede byplanarkitekterne Skaarup & Jespersen en bebyggelsesplan, der den 30. oktober 1969 var så langt fremme, at overborgmester Urban Hansen og borgmester F. A. Elmerkjær på et pressemøde på Glostrup Rådhus kunne redegøre for de omfattende planer.

»Tak for behageligt samarbejde!« sagde Elmerkjær til overborgmesteren med tanke på de lykkeligt afsluttede forhandlinger om erhvervelse af Københavns arealer. Urban Hansen forstod godt den elmerkjærskes tilfredshed. Glostrup skulle betale 23,9 mio. kr., hvilket svarede til 60 kr. pr. kvadratmeter – en pris, som overborgmesteren mente lå i underkanten af markedsprisen. Så billigt kunne København ikke selv købe jord.

Et usædvanligt projekt var det. Efter pressemødet kunne deltagerne spørge sig selv, hvorfra fjenden ville komme. Var hans kolonner ved at marchere op nede ved Avedøre Holme? Blinkede solen i riddernes rustninger og fjerprydede hjelme? Var fodfolket ved at rulle belejringstårnene frem og sætte bliderne i stilling?

Når man passende kunne spørge sådan, var grunden, at det kommende bysamfund blev karakteriseret som en slags fæstningsby, bygget efter middelalderlige principper. Arkitekterne lagde ikke skjul på, at de havde hentet inspiration i Dubrovnik ved Adriaterhavet – en by, der rummer kvaliteter, som også moderne byplanlæggere altså kunne fængsles af.

I en højde af 8-10 meter skulle hele byen omgives af en ringmur, der kun skulle gennembrydes et par enkelte steder. Muren skulle dog ikke bestå af massivt murværk med skydeskår og vagttårne, men af etageejendomme indeholdende i alt 1.050 lejligheder.

Ordet »fæstningsby« kan lede tanken hen på scener som denne, hvor en middelalderby angribes, men forsvarsteknisk hensyn gjorde sig absolut ikke gældende ved planlægningen af Avedøre Stationsby. Hensigten var derimod at genskabe atmosfæren fra en provinsby fjernt fra storbysamfundet. Træsnit fra en engelsk udgave fra 1839 af Froissarts krønike

Tæt ved stationen skulle der knejse et højhus, fra hvis øverste etager man mageligt skulle kunne se til Sverige!

Hensigten med at planlægge en by på godt en kilometer i diameter, delvis isoleret fra den omgivende verden, havde været at give beboerne en stærkere fornemmelse af at bo i et bysamfund. Man søgte – som det også er blevet udtrykt – i videst muligt omfang at overføre stemningen fra en middelstor, mere eller mindre selvforsynende provinsby.

Naturligvis var institutioner og alt andet planlagt efter de mest moderne principper. Det var vissevis ikke middelalder det hele! Ca. 8.000 indbyggere regnede man med.

Indflettet i et varieret gadesystem for den kørende trafik skulle der anlægges et udstrakt stisystem for gående og cyklende, der skulle kunne bevæge sig i hele området uden at møde biler.

Som kuriosum kan nævnes, at denne bebyggelse, der med et skævt smil blev kaldt en fæstningsby, grænsede op til et regulært militæranlæg, nemlig det rekreative område Vestvolden, der i

provisorietiden opførtes som et led i Københavns meget omdiskuterede befæstning. »Den kønne, stilfærdige Vestvold« kaldte boligselskabet den i sine brochurer.

Stationsbyen skulle opføres af Glostrup Boligselskab og Arbejdernes kooperative Byggeforening (AKB), således at de to selskaber delte den store opgave. Selskaberne havde tilsagn om at kunne erhverve arealerne fra de respektive kommuner. Arkitekt og hovedentreprenør skulle være Kooperativ Byggeindustri A/S (KBI).

Den spæde begyndelse til Glostrup Boligselskabs byggeri i Avedøre var i øvrigt en børneinstitution på Ærtebjergvej. Den blev taget i brug i 1971 og drives fortsat som en selvejende institution.

I februar 1972 gav Glostrup Kommunalbestyrelse grønt lys for ydelse af regaranti til den sydlige del af den store bebyggelse. Helt uden diskussion skete dette ikke. Således gav den socialdemokratiske ordfører, fritidskonsulent Gunner Larsen, udtryk for en vis bekymring for økonomien i betragtning af, at nabokommunerne havde store problemer med at få det dyre nybyggeri udlejet, men på visse betingelser sagde kommunalbestyrelsen dog ja. I dette byggeafsnit indgik det planlagte højhus, kaldet »Store Hus«, der hørte til Glostrup Boligselskabs andel i byggeriet.

»Danmarks mest spændende byggeri« blev projektet kaldt i Folkebladet.

Tordenen ruller

I løbet af sommeren 1972 gik KBI i gang med første etape af stationsbyen, og den 30. september blev Køge Bugt-banen og dermed også Avedøre Station indviet. Det skete med pomp og pragt. Et æreskompagni fra Avedørelejren præsenterede gevær, medens regentparret skridtede fronten af. Et militærorkester spillede, og børnene råbte hurra og viftede med en skov af dannebrogflag.

For Avedøre var 1972 i allerhøjeste grad et skelsættende år.

Når boligselskabets formand, Martin Nielsen, kørte gennem Avedøre, hvor han i sin egenskab af borgmester naturligvis ofte havde ærinde, kun-

ne han glæde sig over kontrasten mellem den bevarede idyl omkring det gamle gadekær og den hektiske aktivitet en mængde andre steder, ikke mindst i de mange nye virksomheder på Avedøre Holme. Det påbegyndte byggeri i stationsbyen inspicerede han selvfølgelig med største interesse, selv om det foreløbig kun var AKB's andel, der arbejdedes på. Højhuset, som Glostrup Boligselskab i første omgang tegnede sig for, kom først senere i gang, bl.a. fordi det blev forsinket af et bygge- og anlægsstop, som regeringen den 12. april 1973 vedtog at iværksætte.

Avedøre, der havde sovet tornerosesøvn i tusind år, var for alvor ved at vågne op. Alting forekom lyst og solbeskinnet.

Men ude i horisonten begyndte mørke skyer at tårne sig op, og tordenen rullede i det fjerne. Det havde Martin Nielsen længe været forberedt på, men at uvejret ville blive så voldsomt, som tilfældet blev – det havde han ikke ventet.

Slaget om Avedøre

Et helt nyt Danmarkskort så dagens lys den 1. april 1970, dvs. hvad den kommunale inddeling angik. Et meget stort antal sammenlægninger havde reduceret antallet af kommuner fra 1.389 til 277, men i Københavns Amt var der endnu intet sket. Først den 7. juni 1972 udstedtes en lov om en revision af den kommunale inddeling i Københavns Amtsrådsreds, og heri hed det, at det skulle tilstræbes, at lokalt samhørende områder kom til at ligge i samme kommune. Hvis en del af en kommune geografisk var adskilt fra den øvrige del af kommunen, burde en grænseregulering finde sted. Mellem linierne stod der ganske tydeligt: »Avedøre skal udskilles fra Glostrup«.

Naturligvis ville Glostrup ikke uden sværdslag give afkald på et område, i hvis fremtidige udvikling man havde investeret megen arbejdskraft og ganske betydelige beløb. Med alle tænkelige argumenter søgte man at overbevise den statslige kommunalreformkommission, der arbejdede med disse spørgsmål, om, at der ikke var nogen saglig begrundelse for at skille Glostrup og Avedøre ad. De trivedes udmærket som tvillinger.

Til en vis grad må det vel siges, at kommunalreformkommissionen bøjede sig for denne ret overbevisende argumentation, men man gjorde det på en højst ejendommelig måde. Ganske chokerende fremkom kommissionen med et udspil om, at Glostrup og Brøndby kommuner skulle lægges sammen. På denne måde blev Avedøre »landfast« med Glostrup, så den kommunale samhørighed kunne bevares, men så måtte Brøndby tages med i købet.

Det følte som et bombenedslag, da dette forslag blev kendt. Hverken befolkning eller politikere i Glostrup ville finde sig i at blive slået sammen med Brøndby. Så hellere sige farvel til Avedøre! Af to onder må man vælge det mindste.

I spidsen for den glostrupske kamp for at bevare selvstændigheden stod borgmester Martin Nielsen, der sagligt fandt sammenlægningsforslaget tåbeligt, og som rent personligt var klar over, at hans chancer for at bevare borgmestertitlen i en kommende Glostrup-Brøndby storkommune var beskedne. Brøndby havde langt det største indbyggertal, og dér havde borgmester Kjeld Rasmussen vundet en meget stærk position.

Andre politikere, der med stor kamplyst trak i rustning for at prøve en dyst med kommissionen, var den senere borgmester Gunner Larsen og den tidligere borgmester F. A. Elmerkjær – samt naturligvis de tre i Avedøre bosiddende kommunalbestyrelsesmedlemmer: typograf Gunner Gärtner (viceborgmester), fru Leila Nielsen og smedemester Erik Holm. Den enige front mod sammenlægningsforslaget gik på tværs af alle partiskel.

Næsten daglig indløb protester fra foreninger og organisationer. Den socialdemokratiske parti-forening i Avedøre sendte en deputation til indenrigsminister Egon Jensen for at søge Avedøres tilknytning til Glostrup bevaret, og meget andet skete.

I denne situation sad lejerforeningen »Globo«, hvis formand dengang var Jørgen Kristiansen, naturligvis ikke med hænderne i skødet. På en generalforsamling blev der vedtaget en skarp protest mod »dette urimelige og efter vor opfattelse lidet gennemtænkte forslag«.

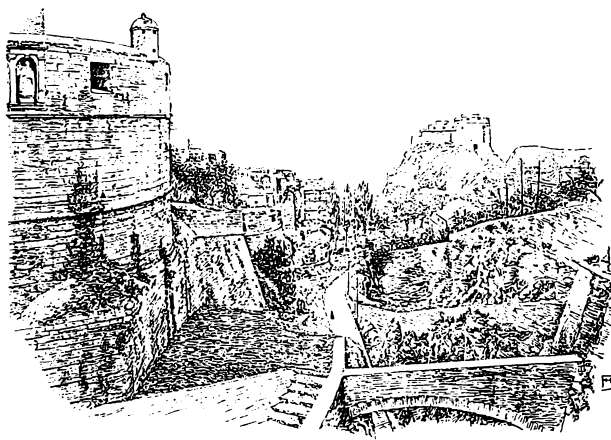
En bredside af denne art fra kommunens største lejerforening vejede naturligvis tungt i bunken af indsigelser.

Efter et stort protestmøde i Glostruphallen den 29. marts 1973 skrev ikke mindre end godt 13.000 personer under på en resolution, der gav sammenlægningsplanerne et kraftigt skud for boven.

Nu var bægeret fuldt og protestbølgen så tordnende, at kommissionen helt skiftede signaler. Glostrup fik lov at bestå som selvstændig kommune, men til gengæld blev Avedøre pr. 1. april 1974 overført til Hvidovre. Den 6. juli 1973 tiltrådte indenrigsministeren kommissionens indstilling herom.

Ved et festligt arrangement i Frydenhøjhallen den 29. marts 1974 tog de tåreblændede Glostruppolitikere afsked med deres sydlige provins. Borgmester Martin Nielsen havde herefter intet at skulle have sagt i Avedøre, altså i sin egenskab af borgmester. I sin anden egenskab – nemlig som formand for Glostrup Boligselskab – bevarede han i høj grad kontakten med området.

Boligselskabet ville nemlig ikke drømme om at lade sine store opgaver i Avedøre løse af et andet boligselskab. Nej, man fortsatte med at føre sine planer ud i livet, som om intet var hændt, selv om dette betød, at man måtte gøre, hvad man aldrig tidligere havde forestillet sig: – at bygge i en fremmed kommune!

Selv om byplanen for Avedøre Stationsby har visse træk til fælles med Dubrovniks, er ligheden mellem de to byer nok hurtigt overset. Denne tegning fra Dubrovnik er udført af F. Hamilton Jackson til bogen »The Shores of the Adriatic« (1908).

Store Hus og andet byggeri

I efteråret 1976 blev selskabets første kompleks i stationsbyen taget i brug, det såkaldte Store Hus, der i høj grad er med til at give byen profil. Der var ikke sparet på eksperimenter, der skulle gøre alle tolv etager attraktive. Man talte ligefrem om en fornyelse af højhusbyggeriet. For så vidt havde planlægningen været en lækkerbid-sken for arkitekterne.

Imidlertid havde Store Hus allerede i projekteringsfasen givet selskabet hovedbrud, fordi en større omprojektering blev nødvendig. Som tidligere nævnt blev projektet ramt af et bygge- og anlægsstop i 1973, og efter afståelsen af Avedøre pr. 1. april 1974 tårnede problemerne sig op. Ifølge de oprindelige planer skulle der i underetagen have været et anseligt rådhusanneks, idet det lille kommunekontor, Glostrup havde haft på Avedøre Tværvej, selvsagt ville være helt utilstrækkeligt til at betjene den store by, der var ved at vokse op. Også bibliotek skulle højhuset have rummet.

Butikker skulle der derimod slet ikke have været i Store Hus. De var tænkt placeret umiddelbart foran dette i et butikscenter.

Efter at Avedøreområdet var gledet Glostrup Kommune af hænde, var et rådhusanneks uaktuelt, idet Hvidovre Kommune ikke ønskede et sådant. Ved omprojekteringen blev butikkerne derfor flyttet ind i Store Hus, som derved i væsentlig grad ændrede karakter.

I forbigående kan nævnes, at Glostrup Kommune havde projekteret en svømmehal foran Store Hus og afholdt licitation inden Avedøres afståelse. Da de to kommuners økonomiske mellemværende i forbindelse med afståelsen blev afgjort, måtte Hvidovre derfor punge ud med 1 million kr. for at holde Glostrup skadesløs for disse

udgifter. I dag findes der et idrætscenter med svømmehal i Avedøre Stationsby, men det ligger i Trædrejerporten, hvilket er et helt andet sted, end Glostrup Kommune havde tænkt sig.

Nå, det var et sidespring. Vi vender tilbage til Store Hus, hvis to nederste etager er indrettet til butikscenter med gågade, medens der i de øvrige ti etager findes 480 toværelses lejligheder, alle på 69,3 kvadratmeter brutto – en lejlighedsstørrelse, der specielt appellerer til enlige beboere eller barnløse par. Blandt attraktionerne kan nævnes, at hver lejlighed er forsynet med både øst- og vestvendt stuevindue, så udsigten er førsteklasses. Der er to typer lejligheder, begge i forskudt plan, således at man fra entreen enten går *op* til rummene eller *ned* til disse. Denne konsekvente niveauforskydning fandt selskabet charmerende og spændende. Nu skulle det vise sig, om de boligsøgende mente det samme.

Det gjorde de stort set! Udlejningen gik ganske glat, hvad lejlighederne angik. Derimod knob det med at finde lejere til butikkerne, og da borgmester Martin Nielsen med en vis stolthed præsenterede det særprægede nybyggeri for offentligheden, anede han ikke, hvor mange bekymringer disse udlejningsproblemer senere skulle give bestyrelsen.

Ingen kan blive overrasket over, at Store Hus blev et bekosteligt byggeri. Anskaffelsessummen beløb sig til ikke mindre end 119,4 mio. kr.

Hjælp – vi vælter!

Da Hvidovre Avis onsdag den 28. marts 1979 nåede frem til Avedøre, løb det koldt ned ad ryggen på en del beboere i Store Hus. Hvad var det

Inden udviklingen tog fart efter anden verdenskrig, var Avedøre et landbrugs- og gartneriområde. At landbruget ikke helt er forsvundet, fremgår af dette billede, hvor en traktor arbejder ved foden af Store Hus. Foto 1993.

dog for noget forfærdeligt, de fede overskrifter forkyndte:

KATASTROFE I AVEDØRE

Hjælp – vi vælter...

Der var endnu flere overskrifter, der udpenslede de dramatiske begivenheder yderligere:

Panikstemning i Avedøre, da højhuset pludselig truede med at vælte om på siden. Øjenvidner skildrer de dramatiske minutter, da ragnarok truede. Vi bringer kommentarer fra de kommunale topfolk.

Avisen sparede ikke på effekterne. Det hed bl.a.: »Aftenfreden hvilede over området, da der pludselig opstod fjern rumlen – nærmest som fjern torden. Sekunder efter begynder højhuset langsomt skælvende at hælde mod syd. Mange af beboerne var allerede gået i seng, og fantastiske scener udspillede sig, især i de øverste lejligheder, hvor hældningen var mest mærkbar. Det vi-

ser sig nu, at højhuset hælder 4,4 meter fra sin lodrette akse, og til sammenligning kan vi oplyse, at det berømte skæve tårn i Pisa hælder 4,3 meter.«

Ikke mindst mange af de ældre, der boede i bygningen, hvis lejligheder specielt egner sig for enlige pensionister, blev grebet af panik. Det var langtfra alle, der straks opfattede, at der var tale om en aprilspøg. Fingerede interviews med lokale politikere og embedsmænd kunne ved første blik virke tilforladelige, men bemærkede man, hvem der ellers udtalte sig til bladet, burde man fatte mistanke. Blandt de interviewede var ingen mindre end overingeniør P. Jank fra firmaet A. Pril & Snar!

Aprilspøgen var ilde anbragt, fordi bladet jo ikke udkom den 1. april, men flere dage forinden.

Formanden for afdelingsbestyrelsen i Store Hus, Connie Jacobsen, udtalte til beboerbladet *Boligen*: »Da jeg kom hjem fra arbejdet, mødte jeg to meget bekymrede ældre, der fortalte, at huset hældede 4,4 meter! Jeg kunne da se, at det ik-

ke var rigtigt, men skyndte mig at ringe til Glostrup Boligselskab, og vi aftalte at sætte sedler op i elevatorerne for at berolige folk.«

Ugen efter dementerede Hvidovre Avis sin malplacerede aprilspøg under overskriften: *Fuld oprejsning til Store Hus!*

Nå dog!

Hjælp – vi går fallit!

Den nyvalgte borgmester Gunner Larsen, der den 1. marts 1983 var blevet formand for boligselskabet, var ved at tabe både kaffekop og cerut, da han en morgen omkring 1. juli 1983 hørte Københavns Radio bringe den overraskende nyhed, at Glostrup Boligselskab var ved at gå fallit.

Dette chokerende postulat var grebet ud af luften. Det var imidlertid Store Hus, der spøgede.

Udlejningsvanskelighederne i butikscntret havde ikke været af forbigående karakter. Medens ledige beboelseslejligheder i højhuset straks kunne genudlejes, blev der ved at være tomme butikker. Efterhånden oparbejdede ejendommen – der udgjorde selskabets afdeling 22 – et underskud på otte mio. kr.

Situationen var gået helt i hårdknude, og hvordan man skulle slippe ud af kniben, kunne hverken Gunner Larsen eller nogen anden vide denne sommerdag i 1983, da stemmen i radioen bebudede selskabets undergang.

Det eneste, Gunner Larsen kunne sige med absolut sikkerhed, var, at selskabet på ingen måde stod foran en konkurs. Selskabets enkelte afdelinger hvilede i sig selv, og bortset fra afdeling 22 havde de alle en særdeles god økonomi.

Bekymrede lejere

Længe havde beboerne i Store Hus været ved at gå ud af deres gode skind over problemerne. Hvis Avedøre var forblevet en del af Glostrup Kommune, ville der have været indrettet rådhusanneks og bibliotek i bygningen, og så ville alt have været i den skønneste orden. Som nævnt ønskede Hvidovre imidlertid ikke noget rådhusanneks, og i Hvidovre Kommunalbestyrelse havde

kommunisterne med støtte fra alle grupper undtagen socialdemokraterne fået gennemtruffet, at kommunen selv skulle bygge bibliotek. Derfor blev der indrettet butikker i højhuset, og nu stod beboerne med et voldsomt underskud, som de ikke kunne se nogen mulighed for at få dækket. Frygtelige lejeforhøjelser truede.

Hele året 1983 gik, uden at der blev fundet en løsning. Gentagne gange rettede boligselskabet henvendelse til ministeriet, men regeringen Schlüter ville ikke hjælpe. Boligminister Niels Bollmann (CD) afviste på det bestemteste, at staten skulle yde økonomisk støtte – og dette til trods for, at en redningsplan for bebyggelsen Blåkildegård i Taastrup havde indebåret et statstilskud på 10 mio. kr. En delegation fra Hvidovre Kommunalbestyrelse prøvede at overbevise Folketingets boligudvalg om, at også Store Hus burde støttes, men vendte hjem med tomme hænder.

Hen imod årets slutning begyndte det at lysne. Der tegnede sig et politisk flertal for at få Folketinget til at træde hjælpende til. Ved nytårstid indkaldtes til et 11-kantet vælgermøde om problemerne mandag den 2. januar 1984 på Avedøre Bibliotek (der skulle være folketingsvalg den 10. januar). Nu skulle det vise sig, om lejerne kunne ånde lettet op.

Skyerne spredes

På det store møde blev det hurtigt klarlagt, at det flertal, lejerne håbede på, var til stede. Både Socialdemokratiet, venstrefløjen og de radikale ønskede at fritage lejerne for at afvikle gælden. Derimod var der ikke støtte at hente fra de to borgerlige partier, der deltog.

Nu var vejen banet for ved et lovgivningsinitiativ at tvinge regeringen til at træde hjælpende til. Den 7. marts 1984 fremsatte Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti følgende forslag til folketingsbeslutning:

»Folketinget opfordrer regeringen til at foranledige gennemført en økonomisk sanering af afdeling »Store Hus« i Avedøre Stationsby, således at beboerne friholdes for at skulle bidrage til dækning af lejetab, som vedrører erhvervsarealerne.

Den økonomiske sanering gennemføres i form af tilskud til afdelingen, herunder af statsmidler, til dækning af afdelingens opsamlede underskud og lejetab vedrørende erhvervsarealerne indtil udgangen af 1989.«

Fejlslagen filosofi?

»Det gør sagen principiel, at Store Hus-bebyggelsen er et monument over en fejlslagen byggefilosofi,« udtalte den radikale Jørgen Estrup, da beslutningsforslaget var til første behandling i Folketinget den 3. april 1984. Han fortsatte: – »Når man i samme afdeling kombinerer bolig- og erhvervslejemål, tvinger man automatisk lejerne til at løbe en erhvervsrisiko.« Da forslaget kun ville hjælpe lidt på problemerne, kunne de radikale ikke støtte det. Boligministeren pointerede, at det fortsat var hans opfattelse, at problemerne måtte løses, uden at statskassen blev impliceret. Ordførerne for Det konservative Folkeparti, Venstre, Centrumdemokraterne og Fremskridtspartiet afviste ligeledes, at staten skulle yde støtte. Fremskridtspartiets Pia Kjærsgaard, der åbenbart ikke vidste, hvor Store Hus lå, bemærkede: – »Er der problemer, som de findes i bebyggelsen i Avedøre Holme (sic!), er det boligselskabets problem og ikke statens.«

De øvrige partier var indstillet på at finde en eller anden løsning, og sagen overgik til behandling i boligudvalget.

Solen bryder frem

Den 8. maj 1984 afgav boligudvalget betænkning over et af boligministeren den 28. marts fremsat forslag om ændring af lov om boligbyggeri. Det var dette lovforslag, der var grundlaget for den tidligere omtalte styrkelse af beboerdemokratiet i sociale boligselskaber. I lovforslaget havde boligudvalgets flertal (S, SF og RV) indført et ændringsforslag, hvorefter boligministeren i særlige tilfælde og på visse betingelser kunne tillade, at erhvervsarealer i en almennyttig boligafdeling kunne udskilles i en selvstændig fast ejendom. En anden bestemmelse sikrede, at der ikke

kunne ske lejeforhøjelser i afdelinger med udlejningsvanskeligheder på grund af kortvarige likviditetsproblemer. Som eksempler herpå nævntes Store Hus og Farum Midtpunkt.

Lovforslaget blev vedtaget. Boligministeren måtte bide i græsset. Lejerne i Store Hus kunne udstøde et lettelsens suk.

Dronningen underskrev loven den 6. juni 1984.

Løsningen

Der var imidlertid et godt stykke vej, inden den endelige løsning tog form. Boligministeriet nedsatte en teknisk arbejdsgruppe, hvori også Martin Nielsen fik sæde, og efter lange og trange forhandlinger blev resultatet, at det store driftsunderskud i Store Hus blev dækket af staten (10 mio. kr.), Boligselskabernes Landsbyggefond (7 mio.), Glostrup Boligselskab (4 mio.), Hovedstadsrådet (3,5 mio.), Hvidovre Kommune (3 mio.) og Forenede Kreditforeninger (3 mio.) – i alt 30,5 mio. kr.

Da forhandlingerne var ved at slutte, så det ud til, at Hvidovre Kommune skulle punge ud med 3,5 mio. kr., men på det sidste møde lykkedes det Hvidovres borgmester, Inge Larsen, at få Hvidovres andel reduceret med en halv mio. kr., der blev pålagt Glostrup Boligselskab.

Da Hvidovre Kommunalbestyrelse bevilgede sit tilskud, undrede et medlem sig over, at Inge Larsen havde fået udvirket, at ordningen blev en halv million billigere for Hvidovre og tilsvarende dyrere for boligselskabet. Hertil svarede borgmesteren ifølge Hvidovre Avis, at det kun var rimeligt, at Glostrup Boligselskab brugte nogle af de penge, som man havde liggende, og som man havde opkrævet for meget i leje.

En sådan bemærkning fra en partifælle måtte selvsagt skurre slemt i ørerne på Gunner Larsen og Martin Nielsen, men ingen af dem var til stede, da Hvidovre Kommunalbestyrelse behandlede sagen.

Store Hus præmieres

Unægtelig havde de slemme Store Hus-bebyggerier givet en vis panderynken i bestyrel-

sen. Til gengæld blev der anledning til store smil, da Hvidovre Kommune i 1988 præmierede selskabet for en netop gennemført facaderenovering, der havde givet Store Hus et nyt og festligt udseende. Ansigtssløftningen havde kostet den nette sum af 46,5 mio. kr.

Frydenhøjparken

Lykkeligvis gav selskabets næste byggeri i Avedøre ikke problemer af nogen art. Det var boligbebyggelsen Frydenhøjparken, beliggende mellem Gammel Køge Landevej og etagebebyggelsen på det tidligere gartneri Frydenhøjs jorder.

Oprindeligt var det tanken, at byggeriet skulle være et såkaldt pilotprojekt for stationsbyen, dvs. en slags pionerbebyggelse, der skulle bevise byggeformens duelighed, men sagens vej gennem boligministeriet blev besværlig, og først i august 1976 kunne man begynde på grundudgravningen.

Bebyggelsen omfattede 110 2 etagers rækkehuse af fem forskellige typer, store og rummelige familieboliger, fordelt i grupper på fra to til fjorten rækkehuse. Endvidere var der 20 enkeltværelser, fordelt i fem andre rækkehuse. Anskaffelsessummen androg ca. 37,4 mio. kr.

Indflytningen fandt sted i efteråret 1977.

En lyd vold, der skærmer for trafikstøj fra landevejen, har her skabt et fredeligt boligområde kun fem minutters gang fra S-togsstationen.

Frydenhøjparken er en fredelig rækkehusbebyggelse tæt ved Avedøre Station. Størstedelen af trafikstøjen fra Gl. Køge Landevej opfanges af en lyd vold. Bebyggelsen omfatter 115 rækkehuse. Foto 1993.

Glostrup Boligselskab havde haft så mange problemer med Store Hus, at det måtte fryde bestyrelsen dobbelt, da Hvidovre Kommune i 1988 præmierede en facaderenovering med dette diplom, der også indeholder et billede af bygningens nye ansigt.

DIPLOM

VEDRØRENDE

PRÆMIERING AF BYGNINGER M. M.

I

HVIDOVRE KOMMUNE

1988.

Facaderenovering

Store Hus, Sadelmagerporten 2 - 4, matr. nr. 13 at, Avedøre.

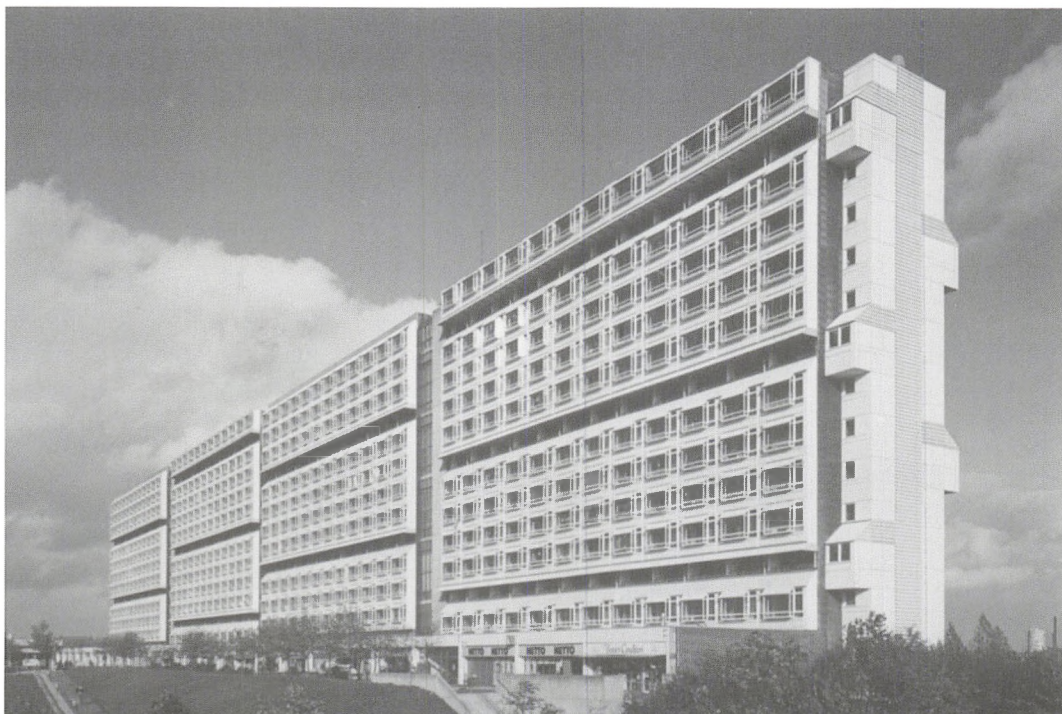
Bygherre: Glostrup Boligselskab
Hovedvejen 121, Glostrup.

Arkitekt: Boldsen Thure Nielsen og Rubow, maa/par
Hermodsgade 24, København N.

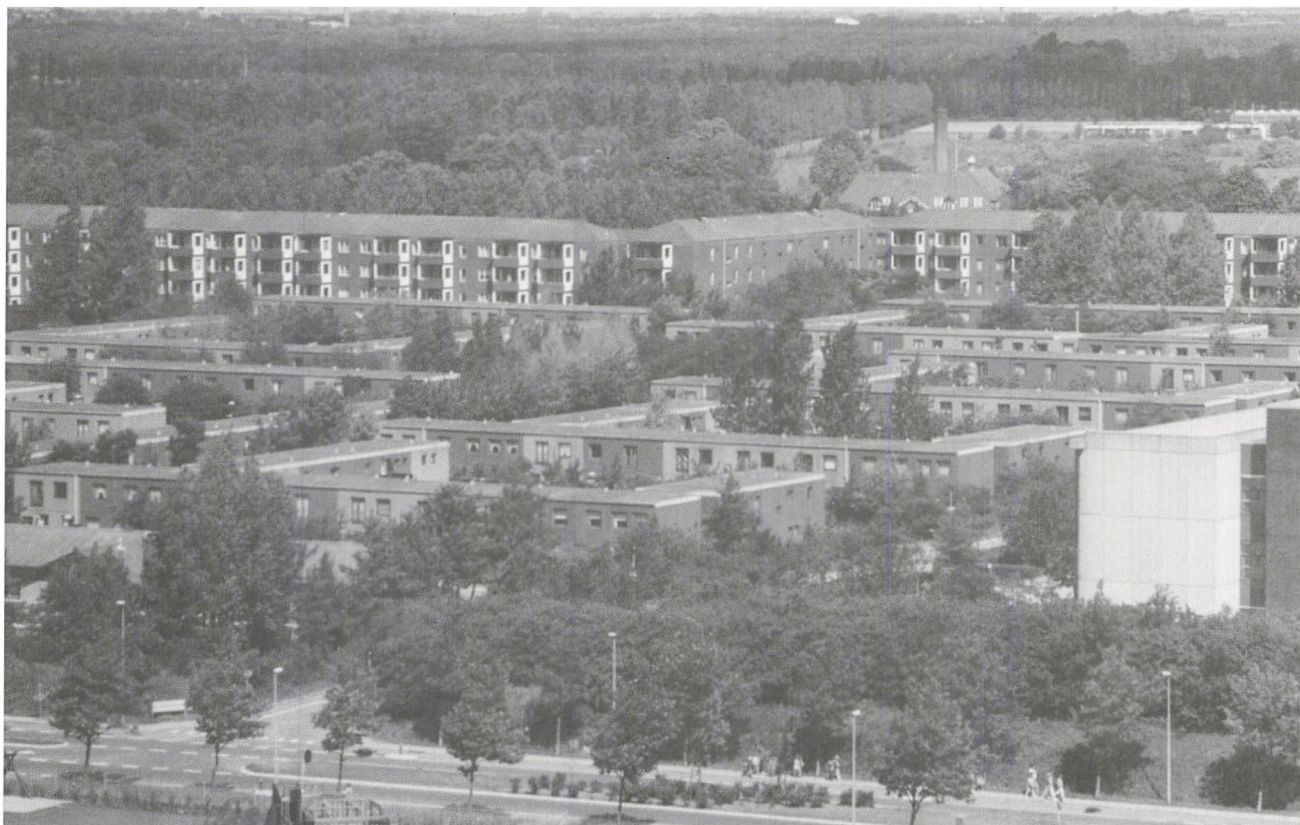
Ingeniør: I-68, Rådgivende ingeniørfirma A/S
Ordrupvej 74 A, Charlottenlund.

J. Clausen
Borgmester

W. P. Jørgensen
Kommunaldirektør

Udsigt fra Store Hus over en del af Avedøre Stationsby. Foto 1993.

Avedøre Nord

Et stort afsnit af stationsbyen med ikke mindre end 1.039 lejligheder og 127 ungdomsboliger blev påbegyndt i november 1977. Oprindeligt var det planen at opføre byggeriet i ét stræk, men økonomiske og politiske forhold medførte en ændret lovgivning, der ikke tillod et så stort samlet byggeri. Det blev derfor nødvendigt at fordele opførelsen på tre etaper, og først i 1981 var projektet fuldført.

Boligerne er fordelt i rækkehuse og firetagers boligblokke. Disse blokke udgør den nordvendte del af »bymuren«, og den vej, de ligger ved, har man med streng konsekvens netop døbt Bymuren. »Fæstningsbyen« er en realitet.

I dette omfattende projekt er de tanker, der lå bag stationsbyens arkitektoniske udformning, kommet til fuld udfoldelse. Det tilstræbtes at bryde storbyggeriets traditionelle monotoni, og med dette for øje spillede arkitekterne på alle de strenge, der stod til deres rådighed. Bebyggelsesplan,

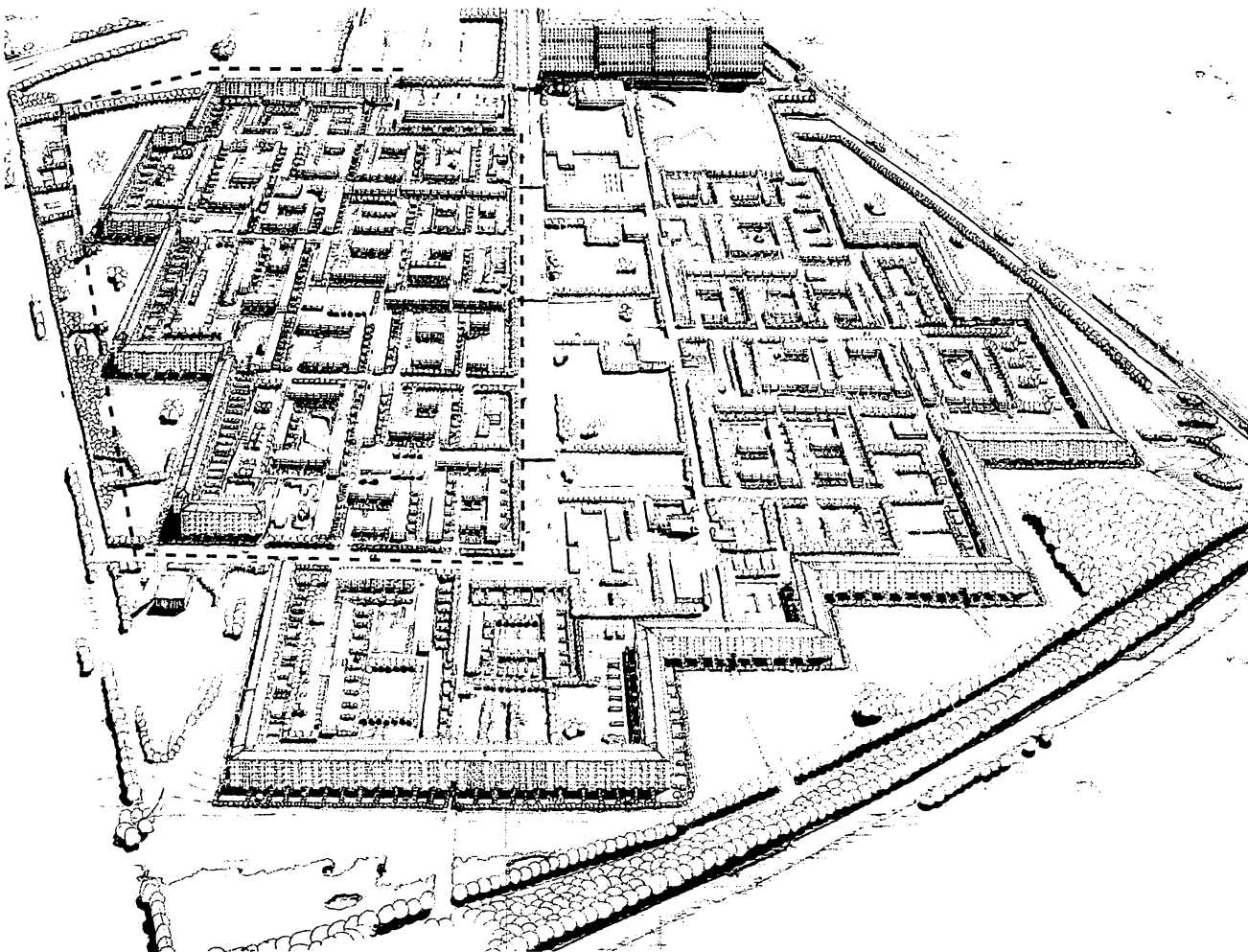
beplantninger, variationen i boligtyper, farvesammensætningerne i husenes grovrillede betonfacader osv. – alt tog sigte på at skabe et harmonisk særpræg.

Anskaffelsessummen androg godt 351 mio. kr.

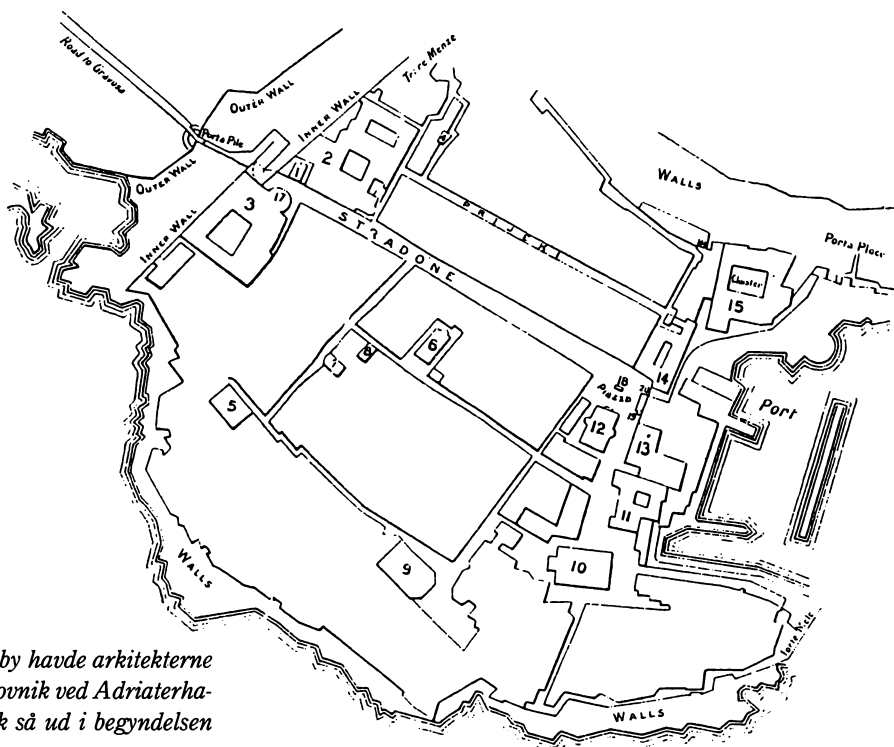
Som det normalt er tilfældet med store byggerarbejder, blev der under detailprojekteringen af stationsbyen foretaget en række ændringer i de oprindelige planer. Da stationsbyen var færdig, indeholdt den 2.312 boliger, 322 enkeltværelser, 6 børneinstitutioner, 7 vaskerier, beboerlokaler, butikcenter, lokalbutik, kirke, gymnasium, skole og bibliotek. Tallene omfatter både AKB's og Glostrup Boligselskabs byggeafsnit samt det offentlige byggeri.

Succes eller fiasko?

Opførelsen af Avedøre Stationsby var en arkitektonisk udfordring og havde i den grad karak-

Panorama over Avedøre Stationsby. Det ses tydeligt, at randbebyggelsens etageejendomme fungerer som en slags bymur, der har gjort betegnelsen »fæstningsby« naturlig. Øverst til højre ses Store Hus, der tilhører Glostrup Boligselskab. Det samme er tilfældet med den del af byen, der i venstre halvdel af billedet er markeret med stiplede linier.

Ved planlægningen af Avedøre Stationsby havde arkitekterne hentet impulser i middelalderbyen Dubrovnik ved Adriaterhavet. Dette kort viser, hvordan Dubrovnik så ud i begyndelsen af dette århundrede.

Denne gårdhave i Blytækkerporten viser, hvor hyggeligt beboerne selv kan indrette sig. Der er spillerum for den enkeltes fantasi. Foto 1993.

ter af et eksperiment, at ingen kunne vide, om byen ville blive en succes eller det modsatte. Som nævnt var arkitekterne søgt helt ned til Adriaterhavet for at finde inspiration, og mentaliteten på Balkan og i Storkøbenhavn er nu engang ikke helt den samme. Det moderne velfærdssamfund har heller ikke meget til fælles med livet bag Dubrovniks tykke mure i en fjern middelalder.

Da byen var færdig, meldte mange spørgsmål sig: Var det lykkedes at skabe et lokalsamfund, der svarede til forventningerne? Ville man undgå en række af de problemer, der forpester dele af det indre København, hvorfra mange af beboerne kom? Var miljøet blevet noget i retning af, hvad arkitekterne havde drømt om?

»Avedøre Stationsby er et rart sted at bo,« skrev Nina Lauritsen i Politiken den 1. juli 1979, »men dyrt, isoleret og dybest set dødkedeligt.« Og derefter hedder det: »Det sidste er en af årsagerne til, at socialarbejdere og enkelte politikere på det seneste er begyndt at råbe meget højt om problemer i stationsbyen. Den er fem år og rum-

mer i øjeblikket omkring 5.000 børn og voksne svarende til cirka 10 pct. af befolkningen i Hvidovre Kommune. På socialkontoret tegner stationsbyen sig imidlertid for 20 pct. af sagerne, og beboernes vanskeligheder er så store, at de lægger beslag på 33 pct. af behandlergruppernes arbejdskraft.« Ifølge artiklen hørte vold, terror, hærværk, alkoholmisbrug, pillemisbrug og »snifning« til børns og unges fritidsbeskæftigelser.

Syv år senere anslog Lili Ochsner langt lysere toner. Det skete i artiklen »Den nye by slår rødder« i Jyllandsposten den 21. september 1986. Kilden til problemerne ridses op med disse klare ord: »8.000 mennesker uden fælles baggrund blev rykket op med rode og plantet i en satellitby uden historie.« Senere hedder det: »Beretningen om det glade 60'er eksperiment »Avedøre Stationsby« kunne let være blevet en sørgelig historie om et betonhelvede for sociale tabere, men i 1982 besluttede beboerne at ansætte deres egen socialrådgiver, og selv om det ikke gav øjeblikkelig idyl, har det i hvert fald betydet, at byen er blevet

et livligt samfund, hvor alle har en chance for at trives, og hvorfra man kun nødig flytter.«

At en enkelt socialrådgiver skulle have hele æren for forbedringen, er nok en overvurdering. Utvivlsomt har også andre gode kræfter gjort sig gældende.

Herom udtaler borgmester Gunner Larsen: »Naturligvis har social rådgivning og lignende foranstaltninger haft deres virkning, men kun i kraft af en helhjertet indsats fra beboerside er det lykkedes at vende en negativ stemning til en positiv. Alle rimelige ønsker – bl.a. om forbedring af de grønne områder – har selskabet søgt at imødekomme, men det kan ikke nægtes, at fraflytningen i perioder har været så stor, at genudlejningen har været vanskelig. Problemerne med de tomme lejligheder er blevet forstærket ved, at Hvidovre Kommune kræver, at boligsøgende skal have en vis minimumsindtægt for at komme i betragtning.

Sociale problemer kan ikke undgås i nye, folkerige bebyggelser, men forholdene har ikke været værre i Avedøre Stationsby end så mange andre steder. Trods alle gode tanker i byplanlægningen

må vi nok erkende, at stationsbyen er lidt for lukket, lidt for isoleret. En så stor, tæt sammenhængende bebyggelse vil vi ikke binde an med en anden gang.

Et mislykket eksperiment har Avedøre Stationsby imidlertid bestemt ikke været. Uendelig trist ville det være, hvis alle nye bebyggelser skulle ligne hinanden som vanddråber. Der skal være plads for nye tanker og friske impulser. Et boligområde må meget gerne have sit individuelle særpræg, således som Avedøre Stationsby har fået.

Den livlige debat, der i sommeren 1993 førtes i medierne, og som ikke mindst satte fokus på Avedøre Stationsby, finder jeg ikke anledning til at gå nærmere ind på. Debatten drejede sig jo om Hvidovre Kommunes boligpolitik, som Glostrup Boligselskab selvsagt må affinde sig med i Avedøre. Der blev skrevet meget om problemerne i stationsbyen, men måske Politiken traf hovedet på sømmet, da man formulerede en overskrift således: Avedøre Stationsby blev ingen drøm – men er bedre end sit rygte.«

Børneinstitutionen »Grævlingen« i Pottemagerporten virker som en lille oase midt i byen. Foto 1993.

Hvissingeplanen - bebyggelsen i skovbrynet

Da Vald. Hansen i 1943 grundlagde Glostrup Boligselskab, forestillede han sig sikkert ikke, at selskabet mange år efter skulle opføre en hel bydel lige syd for en nyanlagt skov på størrelse med Dyrehaven – en bebyggelse så at sige i skovbrynet.

Som de fleste vil vide, ligger Glostrup på Hedeboegnen (populært kaldet »Heden«), der gennem tiderne fik ry for at være et af landets frugtbareste områder. Dette stemmer jo ikke med den traditionelle opfattelse af en hede som en lyngbevokset ødemark, hvor der kun med stor møje kan sættes en plov i jorden. I virkeligheden betyder ordet hede blot et fladt areal uden skovvækst.

Det står således klart, at betegnelsen Hedeboegnen er helt forældet, efter at en af landets største skove er blevet anlagt her: Vestskoven. Den strækker sig gennem Glostrup, Albertslund, Høje-Taastrup og Ledøje-Smørum kommuner.

Ældre folk på egnen havde i deres ungdom næppe drømt om, at en stor skov skulle vokse op her på det lidt trivielle bondeland. Ikke desto mindre lykkedes det tålmodige og initiativrige planlæggere at gøre myndighederne interesseret i det store eksperiment, og i 1967 gav Folketinget grønt lys for de fornødne arealerhvervelser.

I dag har mange af træerne (hvoraf der er 2½ million) nået en anelig højde, og skoven er blevet populær som udflugtsmål, legeplads og terræn for konditure. Det er ikke skovtykning altsammen. Små søer, smilende lysninger og brede sletter skaber afveksling. Vegetationen har usædvanlige islæt. Foruden de gængse træsorter kan man finde arter, som ellers er sjældne gæster i

danske skove, men som her har fået ideelle vækstbetingelser. Endnu mere spændende er dog nok kvæget, navnlig det hårdføre, skotske højlandskvæg. De selvbevidste tyre vejer henved en ton, deres koner kun godt det halve, men til gengæld er konerne de fleste. Der er ingen grund til frygt og bæven, hvis man møder et af de store dyr. De er uhyre fredsommelige – og meget nysgerrige.

Hvor bjerg kun er bakke

En del af Vestskoven – ca. 210 hektar – ligger i Hvissinge, hvor en kunstig bakke, Oxbjerget, byder på en glimrende udsigt. Bakken består af 400.000 kubikmeter overskudsjord, murbrokker og betonklodser fra byggepladser rundt omkring i hovedstadsområdet. Det kostede ikke staten noget at anlægge dette højdedrag, idet alle, der kom kørende med byggeaffald, skulle betale en afgift for at få lov til at læsse af. Her i Grundtvigs fædreland er bjerg jo kun bakke, så det er forståeligt, at man er faldet for fristelsen til at døbe det velvoksne barn Oxbjerget, selv om højden kun er 15 meter. Et stykke mod vest rækker storesøster Herstedhøje sin pande op i en højde af 60 meter, så Oxbjerget rødmer lidt af misundelse og foretrækker at se mod syd, hvor størstedelen af den såkaldte Hvissingeplan nu er ført ud i livet. De fleste af de børn, der leger i skoven omkring Oxbjerget, kommer fra denne bebyggelse.

I nærheden af Oxbjerget ligger Hvissingestenen i en lysning i skoven. Med sine 250 tons er

den Sjællands største vandreblok, ført hertil af isen i en fjern fortid. I dag er den fredet og kan godt lide, at folk kommer for at kigge på den – eller ligefrem klatrer op på dens brede ryg.

Kursus i spekulation

Efter at Avedøre den 1. april 1974 var afstået til Hvidovre, var Hvissinge det eneste tilbageværende område i Glostrup Kommune, hvor der virkelig var plads til at bygge. Det måtte være en selvfølge, at kommunalpolitikere med al omhu ville kæle for udviklingen her. Overvejelserne var dog begyndt, længe inden man mistede Avedøre, og det havde ligget i luften, at Hvissingeplanen skulle være en direkte fortsættelse af opførelsen af Avedøre Stationsby.

Allerede i 1965 var myndighederne i fuld gang med planlægningen af det spændende beboelseskvarter. Efter en række forhandlinger mellem kommunalbestyrelsen og byudviklingsudvalget blev området ved byudviklingsplanen udlagt i inder- og mellemzone med henblik på udnyttelse til det, der i lovsproget kaldes tæt, lav boligbebyggelse med en gennemsnitlig udnyttelsesgrad på 0,25. Da by- og landzoneloven trådte i kraft, blev området inddraget under byzone.

I F. A. Elmerkjærs korte borgmestertid blev der truffet et par meget vigtige beslutninger om Hvissingeområdets fremtid. Den ene drejede sig om arealernes fordeling på de forskellige bebyggelsesformer.

I kommunalbestyrelsen var der i januar 1969 diskussion om, hvorvidt dette spørgsmål skulle behandles for åbne eller lukkede døre. På dagsordenen havde borgmesteren ladet sagen optage på det lukkede møde, men socialdemokraterne ønskede den behandlet i fuld offentlighed.

Herimod protesterede Elmerkjær. Normalt burde borgerne holdes orienteret om, hvad der skete i kommunen, men dette kunne ikke gælde her. Kommunen ejede nemlig kun en mindre del af arealerne, og – udtalte Elmerkjær – »vi vil vel ikke lægge grundejerne i munden, hvad de skal forlange for deres jord. Undervisning i spekulation er ikke noget for os.«

Selv om ingeniør Knud E. Aarup støttede borgmesteren, nærrede den socialdemokratiske grup-

pe ingen frygt for at give eventuelle spekulanter blod på tanden. Gruppen gennemtrufede, at sagen blev overført til det åbne møde, men efter denne lillebitte sejr fusede det hele ud. Ganske vist gav Elmerkjær en kort redegørelse, men den ventede ildfulde debat udeblev ganske.

Store beslutninger

Først på næste møde – i februar 1969 – lukkede kommunalpolitikere munden op, men så skete det også til gavn. Grupperne var nemlig vildt uenige om, hvordan bebyggelsen skulle være. Den socialdemokratiske ordfører, forbundsformand Bjarne Jensen, oplyste, at flertalsgruppen ønskede 75 % etageejendomme, 15 % rækkehuse og 10 % parcelhuse. Fra borgerlig side ønskede man bebyggelsen fordelt med en tredjedel på hver boligtype.

Dette afviste socialdemokraterne skarpt. At kun en tredjedel af det attraktive område skulle bruges til etageejendomme, var helt uantageligt. For dog i nogen grad at nærme sig det borgerlige standpunkt kunne man gå med til 60 % etagebyggeri, 20 % rækkehuse og 20 % parcelhuse, men videre kunne man bestemt ikke strække sig. Disse forsonlige toner fik ikke de borgerlige til at tåle. Man måtte, sagde Knud E. Aarup, have det stigende pres på parcelhusgrunde i erindring.

Resultatet blev, at socialdemokraterne med støtte af løsgængerer, kontorassistent Vagn Schultz gennemtvang, at fordelingen blev 60 % etageejendomme, 20 % rækkehuse og 20 % parcelhuse.

Lige så vigtig var en anden principbeslutning, der blev truffet på samme møde. Socialdemokraterne lagde megen vægt på, at hele bebyggelsen gennemførtes kollektivt – hvilket var en diplomatisk omskrivning af, at man ønskede, at Glostrup Boligselskab skulle bygge det hele. De borgerlige partier havde et helt afvigende standpunkt, idet de ønskede, at i hvert fald parcelhusene skulle være privatejede. Der var ingen mulighed for noget kompromis, og flertalsgruppen fik sin vilje.

Det stod herefter fast, at Hvissingeplanen skulle føres ud i livet af Glostrup Boligselskab, der engagerede KBI til at yde arkitekt- og ingeniørassistance.

Som det går med så mange andre vedtagelser, der træffes i en planlægningsfase, blev den procentvise fordeling på de forskellige arter af bebyggelse senere ændret. Således blev parcelhusernes andel af byggeriet reduceret til 10% i overensstemmelse med, hvad socialdemokraterne oprindeligt havde ønsket.

Programerklæring: forandring fryder!

Et betydeligt projekteringsarbejde skulle udføres af KBI og boligselskabet, inden husene i Hvissinge kunne begynde at rejse sig, og også de nødvendige arealerhvervelser skulle bringes på plads.

Som naturligt var, havde kommunen de senere år erhvervet egnede arealer, når mulighed forelå. Således havde kommunen allerede nytårsaftensdag 1965 overtaget den præsentable Hvissingegård med et areal på hele 50 hektarer. I alt regnede man med at skulle bruge 124 hektarer, så erhvervelsen af Hvissingegården var et vigtigt skridt på vejen.

I 1976 påbegyndte kommunen den overordnede byggemodning af arealet til den første bebyggelse, og i 1978 forelå boligministeriets tilladelse til at gå i gang.

Bestyrelsen, der selvsagt havde holdt et vågent øje med, hvordan det var gået i andre bebyggelser, lagde ikke skjul på, at man betragtede f.eks. Brøndby Strand-kvarteret som et skræmmende eksempel på, hvordan man *ikke* ville bygge – stort, ensartet og halvkedeligt, som det var. I Hvissinge ville man sætte variationen i højsædet for netop derigennem at skabe et miljø, der både var spændende og harmonisk.

Stenager

De navne, hvormed de mange nye veje blev døbt, var i vid udstrækning inspireret af Vestskovens nærhed og kunne give beboerne en illusion af, at de altid var på skovtur: Birkeskoven, Bøgeskoven, Egeskoven, Elmeskoven, Fyrreskoven, Granskoven, Lindeskoven, Lærkeskoven, Pileskoven og Skovsletten. Nogle af vejnav-

nene havde dog forbindelse med fortidens landbrugsforhold. Dette gjaldt således den vej, hvor det første byggeri fandt sted: Stenager. Navnet var hentet fra markbogen til Christian V's matrikel af 28. juli 1682, hvorefter der i »Vester Vang« mellem Herstedøster og Hvissinge landsby lå tolv »Steen Agre« i »Eskilde Kiers Aas«. Navnet tyder på, at der har ligget så mange sten, at det har slået gnister, når plovskæret strejfede dem.

Bebyggelsen ved Stenager, der lå tæt ved det i 1977 ibrugtagne omsorgscenter, omfattede 18 rækkehusblokke med i alt 94 lejligheder og 4 beboelsesblokke med i alt 105 lejligheder, altså sammenlagt 199 lejligheder. Hertil kom en integreret børneinstitution (dvs. en institution med vuggestue, børnehave og fritidshjem). Opførelsen blev påbegyndt i september 1978, og rejsegilde afholdtes fredag den 21. september 1979. På dette tidspunkt var udlejningen godt i gang. Folkebladet kunne fortælle, at en boligsøgende havde sat sig til rette foran selskabets kontor en onsdag aften og tålmodigt ventet, til udlejningen begyndte lørdag morgen! Jo, der var virkelig interesse for lejlighederne. Indflytningen fandt sted i begyndelsen af 1980.

Nogle af lejerne kom naturligvis fra Glostrup, men flertallet var tilflyttere fra hele det storkøbenhavnsske område. Lejen lå på 308 kr. pr. m², hvilket bestemt ikke var gratis, men borgmester Martin Nielsen understregede, at det efterhånden var gået op for folk, at der måtte afsættes et ganske betydeligt beløb på familiens budget, hvis man ønskede at bo godt. Derfor var det let at leje det hele ud.

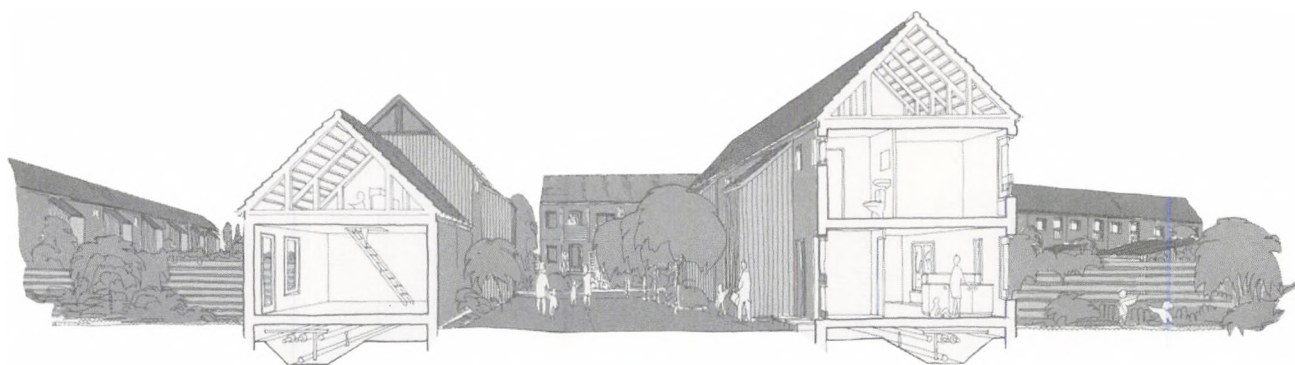
For at tage hensyn til de store omkringliggende grønne områder samt til det tilstødende villakvarter havde man valgt at opføre Stenagerbebyggelsen som 1-etages rækkehuse mod villakvarteret i syd, 2-etagers rækkehuse midt i bebyggelsen og karreer på 2-3 etager mod nord vendende mod Bystien – den vej, der skulle være hovedfærdselsåre for gående og cyklende i hele Hvissingeplanens område.

Opførelsen fandt sted som montagebyggeri med indfarvede betonelementer i en farve, der betegnedes som »frederiksberggul«, så man kom til at tænke på det pæne slot på Valby Bakke. Rækkehusene fik røde tage efter gammel dansk byg-

Bebyggelsen Stenager var første led i realiseringen af den egentlige Hvidovreplan, hvortil Rødskælkevejbebyggelsen nogle år tidligere havde været en ouverture. De ufarvede bygninger i højre halvdel af denne tegning er det store og velindrettede omsorgscenter, som Glostrup Kommune indviede i 1977.

Dette snit fra et stræde i Stenager giver et indtryk af bebyggelsens karakter.

geskik, medens etagehusene fik sorte eternittage.

Anskaffessummen androg henved 69 mio. kr.

Granskoven

Det næste byggeri, selskabet gik i gang med, lå ved Granskoven.

»Deres Bord-Damer kildrede de med Grankogler,« fortæller H. C. Andersen i »Elverhøi«. Det var et par norske småtrolde, der opførte sig så upassende. I den Granskov, vi her taler om, bor der antagelig ingen trolde, og forhåbentlig holder beboerne bordskik. Selv i vor løsslupne tid er det ikke tilrådeligt at kilde borddamer.

Det er heller ikke tilrådeligt at lade nye boligkvarterer rejse sig alt for hurtigt. Det var kommunen og selskabet rørende enige om, og på et tidligt tidspunkt aftaltes det, at udviklingen i Hvissinge Nord, som kvarteret kaldes, ikke burde forceres frem. Andre kommuner har haft næsten uoverskuelige vanskeligheder, fordi man havde ladet byggelysten løbe løbsk. Noget lignende ville man ikke risikere i Hvissinge. Et gennemsnit på omkring hundrede boliger om året – det måtte være en rimelig udbygningstakt. Sener er der kommet restriktioner på dette område, så et gennemsnit på hundrede lejligheder slet ikke kan overholdes.

På sit møde den 8. januar 1980 bevilgede kommunalbestyrelsen den fornødne støtte til byggeriet, der omfattede 98 rækkehusboliger i to etager og 34 etagehusboliger i såkaldte altangangshuse i tre etager – altså i alt 132 lejligheder. Altangangs-

husene opførtes på begge sider af Bystien med dels boliger i stueplan med direkte adgang fra vejen og dels boliger i to etager med adgang via udvendige trapper og altangange. Opførelsen skete i hvide betonelementer, idet gavlene dog muredes i røde sten.

Anskaffessummen var i første omgang anslået til godt 53 mio. kr., men endnu inden gravkøen var gået i gang, var det anslåede beløb steget til 59,5 mio. kr. Den endelige anskaffelsespris blev på ca. 62,5 mio. kr.

Indflytningen fandt sted i begyndelsen af 1982.

Gadager

I april 1983 gik man i gang med tredie etape af byggeriet, beliggende ved Gadager. Igen må vi ty til Christian V's matrikel fra 1682 for at finde oprindelsen til navnet. I Hvissinges nordre vang lå dengang elleve »Gad-agre«. Forleddet »Gad« betyder i virkeligheden »gade« og må henvise til et areal, der på et tidspunkt har været fælles færdselsåre for Hvissingeboerne. I markbogen betegnes disse agre som »ond biug Jord«, dvs. arealer, der kun dårligt egnede sig til dyrkning af byg. Vi kan næsten høre bønderne gå og småbande, medens de magre krikker trækker ploven gennem den elendige jord.

I sit møde den 8. marts 1983 gav kommunalbestyrelsen endeligt tilsagn om støtte. Bebyggelsen, der opførtes af gule mursten og mørkebrune tagsten, omfattede 187 1½-etages rækkehuse, hvoraf de fem var specielt indrettede for bevægelseshæmmede.

Et motiv fra Bystien i 1993. Billedet giver et indtryk af, hvor fredelige boligkvartererne i det nye Hvidovre er. De to cyklister løber ingen risiko for at blive kørt ned af en bilist, der har travlt.

Nedlæggelsen af den første sten var en af Gunner Larsens tidligste opgaver som nyvalgt formand for selskabet. Martin Nielsen, der i mellem-tiden var blevet direktør, stod ved siden af og tilbød tjenstvilligt undervisning i kunsten at lægge stenen fagmæssigt på plads.

»Min bedstefader var murer,« bemærkede Gunner Larsen. »Jeg tror, jeg endnu kan huske, hvordan han bar sig ad.«

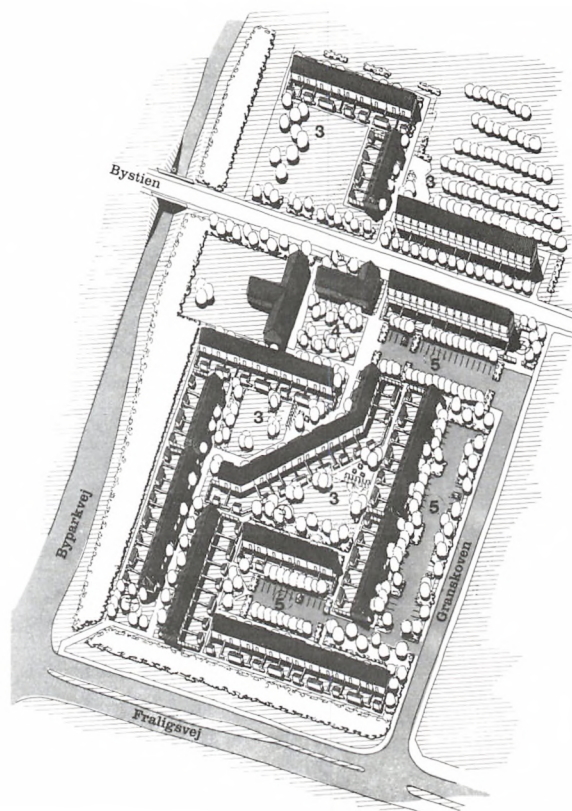
Med skarpe øjne og spøgefulde bemærkninger mønstrede Martin Nielsen kritisk arbejdet, da det var udført. Lå stenen nu pinligt vandret – eller kunne man indvende et eller andet?

»Hvis der senere opstår fejl i byggeriet, kan vi klandre borgmesteren derfor,« var direktørens afsluttende kommentar.

De to herrer morede sig ganske godt.

Projektet var anslået til at koste godt 111 mio. kr. Da det endelige byggeregnskab forelå i april 1985, viste det sig glædeligvis, at udgifterne var lavere end forventet, nemlig på godt 103 mio. kr. Både håndværkerregningerne og byggelånsrenterne havde været mindre, end man havde regnet med.

Indflytningen fandt sted i 1984.

Bebyggelsen Granskoven opførtes 1980/81 og omfatter 132 boliger i rækkehusene og såkaldte altangangshuse. Som det ses på denne tegning, er rækkehusene samlet i grupper omkring mindre lege- og opholdsarealer. Lignende arealer er etableret ved altangangshusene ved Bystien.

Gadager, der var tredje etape af bebyggelsen i Hvidovre Nord, omfatter 187 rækkehuse. Dette billede er taget fra Præstestien i 1993.

Lindeskoven

Stormende jubel vakte hun alle vegne, hvor hun optrådte. I den københavnske forlystelsesverden var hun kendt som Lisbeth, en uhyre populær sangerinde. Hendes borgerlige navn, Elisabeth Christensen, brugtes sjældent. Sammen med sin mand og kollega, Frederik Christensen, stifteren af Dansk Skuespillerforbund, boede hun på Mellemvej 4 i Glostrup, dengang byen i 1905 blev ramt af en storbrand, der bl.a. lagde præstegården i aske.

*Under de lysegrønne lindetræer
mødtes vi først og fik hinanden kær,*

sang hun omkring 1890. Lindetræet har smukke, hjerteformede blade, og den smukke sangerinde greb publikum om hjertet med denne succesvise, der er trykt i andet bind af Politikens Visebog.

Man skulle næsten tro, at boligselskabets bestyrelse havde sangen om de lysegrønne lindetræer i tankerne, da man planlagde byggeriet i Lindeskoven, syd for Bystien. Lette, lyse farver skulle præge det hele: lysegrå tage, gule og hvide facader og udbygninger i bløde jordfarver. Lisbeth ville måske have følt sig hjemme her.

Støtte til byggeriet blev bevilget af kommunalbestyrelsen den 14. maj 1985. Bebyggelsen indeholder 173 lejligheder. Hertil kommer 30 ungdomsboliger, såkaldte hybler, der skulle administreres af den senere så herostratisk berømte landsforening Ungbo. Efter dennes konkurs har selskabet selv overtaget administrationen af disse boliger, og det samme er tilfældet med 149 hybler, som findes i selskabets byggeri i Avedøre.

Byggeriet påbegyndtes i maj 1985 og var afsluttet i efteråret 1986.

Anskaffelsessummen blev på godt 123 mio. kr., hvilket var 225.000 kr. mindre end oprindeligt anslået.

Truende uvejrsskyer over bebyggelsen Birkeskoven/Bøgeskoven 1993.

Glostrup Boligselskab kan godt lide lyse, glade farver, hvilket tydeligt ses her i Lindeskoven. Ole Christensens granitskulptur er fra 1987 og hedder kort og godt »To«. De røde roser spiller stilfærdigt med i farvesymfonien. Fotos 1993.

Lige siden 1978 har der praktisk talt uafbrudt været en byggeplads et eller andet sted i Hvissingeområdet. Her er det bebyggelsen Bøgeskoven, der er ved at rejse sig i 1990.

Birkeskoven/Bøgeskoven

Birken med den herlige lyse bark og det danske nationaltræ bøgen har givet navn til den bebyggelse, som de senere år er opført nord for Bystien i den østlige del af området. Det er kørevejene, der hedder Birkeskoven og Bøgeskoven. Som overalt i kvarteret er cykliste og fodgængere henvist til det interne stisystem.

Gennem et halvt århundrede har boligselskabet måttet kæmpe mod restriktioner af vidt forskellig art. I en årrække, hvor regeringen har gjort sit bedste for at svinge sparekniven, er der ført streng kontrol med, hvor mange almennyttige boliger der opføres i de enkelte kommuner.

Da Glostrup Boligselskab i 1988 søgte boligministeriet om tilladelse til at opføre 275 boliger, fik man således at vide, at et samlet byggeri af dette omfang slet ikke kunne accepteres. Som følge heraf måtte opførelsen ske i etaper – i alt fire – i årene 1988-92.

De tildelte byggekvote var gennemgående mindre, end kommunen og selskabet syntes om, men man kunne i hvert fald glæde sig over, at man trods alt var bedre stillet end Vordingborg, der skulle i gang med opførelsen af 125 lejligheder, og som det første år allernådigst havde fået tildelt en kvote på én bolig – et prøvehus.

I alt kom bebyggelsen i Birke- og Bøgeskoven til at omfatte etage- og rækkehuse med i alt 240 lejligheder og 8 ungdomsboliger. Som nævnt lægger boligselskabet afgørende vægt på at gøre byggeriet i Hvissinge så afvekslende som muligt, og dette gælder også her. Både bebyggelsesplan, facadeudformning og farvevalg tilsigter at give bebyggelsen individualitet.

Anskaffelsessummen har andraget godt 187 mio. kr.

Egeskoven

Egeskoven er Hvissingeplanens yngste datter.

Da borgmester Gunner Larsen den 27. september 1991 bød velkommen til rejsegildet på fjerde og sidste etape af byggeriet Birkeskoven/Bøgeskoven, bemærkede han med et suk, at Glostrup Kommune nok ikke foreløbig kunne regne med byggekvote af betydning, så der ville næppe blive mulighed for at invitere til noget rejsegilde de nærmeste år.

Det er sjældent, at vi mennesker er særlig begejstrede for at æde vore ord i os igen. Ikke desto mindre var Gunner Larsen særdeles veltilfreds, da han fjorten måneder senere kunne dementere den pessimisme, han havde givet udtryk for. Der havde nemlig alligevel vist sig mulighed for at komme til at bygge.

Forklaringen er kompliceret nok. Den hænger sammen med, at boligministeriet havde reserveret en mindre byggekvote til såkaldte udviklingsprojekter, dvs. forsøgsbyggeri. Som et sådant var Egeskoven på tale, idet det var foreslået, at bebyggelsen skulle indeholde både ejerboliger, andelsboliger og lejeboliger, og Glostrup Boligselskab og Glostrup Kommune deltog derfor sammen med Statens Byggeforskningsinstitut m.fl. i et udvalgsarbejde herom (et forsøgsprojekt med blandede boligformer, som det blev formuleret). Tanken måtte imidlertid opgives, men i stedet fik Glostrup Boligselskab tildelt en forsøgskvote på

Glade miner ved rejsegildet på Bøgeskovens sidste etape den 27. september 1991. Yderst til venstre: borgmester Gunner Larsen. Næstyderst til højre: direktør Martin Nielsen.

Selskabet stræber efter at bevare dekorative træer i alle tilfælde, hvor de naturligt kan indgå i de nye bebyggelser. Dette eksempel er fra Birkeskoven/Bøgeskoven. Foto 1990.

48 boliger, som KKS Enterprise A/S (Kampmann, Kierulff & Saxild A/S) agtede at opføre for at udvikle et nyt dansk byggesystem, der er særdeles velegnet til eksport. Kort fortalt rejses der et stålskelet, hvorpå præfabrikerede gipselementer anbringes – en procedure, der skulle muliggøre byggeri i rekordtempo. Det blev altså KKS og ikke KBI, der realiserede denne del af Hvissingeplanen, men ved rejsegildet på Egeskovsbyggeriet den 20. november 1992 udtalte Gunner Larsen, at Glostrup Boligselskab var stolt over at være med i dette stykke udviklingsarbejde.

Også på anden måde var byggeriet særdeles u-traditionelt. Stuelejlighederne er i ét plan, medens første og anden sal er indrettet til lejligheder i to planer. Man kan sige, at en slags to-etagers rækkehus er placeret i første sals højde!

Indflytningen fandt sted i foråret 1993, og anskaffelsessummen beløb sig til ca. 36 mio. kr.

Da der tillige var mulighed for at opnå en vis byggekvote til opførelse af andelsboliger, har

Bikubens datterselskab KUBEN nu opført 30 lejligheder som andelsboliger i den vestlige del af Egeskoven.

Det dynamiske Hvissinge

Boligselskabet var selvsagt i stadig og frugtbar kontakt med kommunen for at sikre, at de fornødne institutioner opførtes i takt med den øvrige bebyggelse. Som sædvanlig var skolevæsenet noget af det vigtigste, og i 1979 begyndte et skolebyggeudvalg at forberede opførelse af en skole af passende størrelse. Der blev udskrevet en arkitektkonkurrence, der blev vundet af Hans Dall og Torben Lindhardtzen, og resultatet blev fint. Skovvangskolen stod færdig i 1987, og arkitektonisk blev det et byggeri, kommunen kunne være stolt af.

Ved Bystien, vest for Skovvangskolen, er skabt et lille torv – Hvissingetorvet – med et dekorativt springvand i midten. Nord herfor har kommunen opført Hvissingehallen, der blev taget i brug i

Den smukke og særprægede Skovvangskole er sæde for mange aktiviteter, navnlig fordi den energiske forening Hvissinge Kulturcenter har lokaler her. Billedet er fra afsløringen af Erik Heides skulptur »Stor stenfugl« i 1987.

1990. Bygningen, der både rummer idrætsfaciliteter (navnlig en sportshal på størrelse med Glostruphallen) og mødelokaler, påregnes også benyttet af beboere fra Ejby og Dalvangskvarteret.

Sociale problemer har man naturligvis ikke helt undgået. Herom bragte Folkebladet en artikelserie i efteråret 1992. De mørke skygger er dog ikke fremtrædende, og sammenlignet med kalamiteterne i talrige andre nybebyggelser må Hvissinge vist siges at være nådigt sluppet.

I kommunens kulturelle liv er Hvissinges indsats bemærkelsesværdig. Den årlige Hvissingefestival, i hvis tilrettelæggelse ikke mindst afdelingsbestyrelserne i boligselskabets ejendomme er engageret, er blevet en solid succes, og en fin indsats ydes af Hvissinge Kulturcenter, der disponerer over lokaler på Skovvangskolen. Hvissinge Kulturcenter er en forening, hvis kontingent er lavt, men hvis aktivitetsniveau til gengæld er højt.

En nydannelse er et bydelsråd, der er etableret i samarbejde med boligafdelinger, grundejerfor-

eninger, børne- og ungdomsorganisationer og Hvissinge Kulturcenter. Der er i teorien ingen grænser for, hvad rådet kan beskæftige sig med – hvis blot der kan opnås enighed derom.

Ved Granskoven har det kendte rådgivende ingeniørfirma Carl Bro hovedsæde, og det betragtes af mange som et aktiv, at et verdensfirma af dette format har domicil i den nye bydel. Firmaet støtter det lokale kulturliv økonomisk.

I samarbejde med Carl Bro er der for nylig etableret endnu et torv – Brotorvet – lige ved gangbroerne mellem firmaets bygninger, et nyt samlingssted for beboerne.

Også de beboerhuse med selskabslokaler, som boligselskabet har opført passende steder i bebyggelsen, er med til at skabe liv. Talrige arrangementer – først og fremmest naturligvis familiefester – afvikles her.

Der er beboerhuse i Stenager, Granskoven og Østre Lindeskov. Det kan nævnes, at beboerhuset i Granskoven er udsmykket af den nu afdøde kunstner Arno Christiansen, der har udført et far-

Et rigt kulturelt liv udfolder sig i Hvissingeområdet, hvor også beboeraktiviteter, der tilstræber at skabe fest i gaden, er populære. Her befinder vi os i Granskoven.

verigt gipsrelief på 2,5 × 8 meter. Samme kunstner har udført en stor, farvelagt skulptur med det vidtfavnende navn »Verden«. Den er opstillet udendørs tæt ved Fraligsvej.

Eftertidens dom

»Byggeriet i Hvissinge Nord vil utvivlsomt kunne stå for eftertidens dom,« udtaler borgmester Gunner Larsen. »Det har været spændende at arbejde med så varierende byggeformer som her, og byggetempoet har været afpasset, så de indflyttede kunne nå at falde til, inden gravkoven igen gik i gang. De nye bygninger har rejst sig i en takt, der har fået dem til at glide harmonisk ind i helheden.

Naturligvis har beboerne ofte haft en byggeplads lige i nærheden, hvilket næppe har været nogen fornøjelse, men alternativet – at hele områ-

det blev bebygget på én gang – ville være helt uantageligt. Sporene fra visse andre kommuner skræmmer. Investerings- og udlejningsproblemerne ville være vokset os over hovedet. I øvrigt er de store projekters tid nok forbi med Avedøre Stationsby. Nu lever vi i de små byggekvotes æra.

Et byområde, der ligger lidt isoleret, kan undertiden have tendens til at udvikle sig til en stat i staten – eller skal vi sige en by i byen. En snert heraf kan fornemmes i Hvissinge, men heri kan også ligge noget opmuntrende. Det blomstrende kulturliv, der udfolder sig i kvarteret, er en fryd for øjet.»

Gunner Larsen afrunder sin bedømmelse med ordene: – »Afvekslende og hensigtsmæssigt, lige ved Vestskoven, tæt ved Vestvolden – jo, Glostrup Boligselskab har virkelig skabt et attraktivt boligområde, der i positiv forstand er noget for sig selv.«

Når man slentrer rundt i Hvissinge Nord, falder øjet af og til på et kunstværk. I Gadager ses dette keramiske relief af Tue Poulsen, afsløret 1987. Foto 1993.

Også dette keramiske relief blev afsløret i Gadager i 1987. Det er udført af Birgit Krogh. Foto 1993.

Arno Christiansens særprægede skulptur »Verden« i Gran-skoven. Foto 1993.

Fremtiden

Gennem et halvt århundrede har Glostrup Boligselskab sat sit præg på Glostrup Kommune – og efter Avedøres afståelse også på en del af Hvidovre Kommune. Hvis selskabet aldrig havde set dagens lys, ville andre være trådt til, og byggeaktiviteten ville vel have haft nogenlunde samme omfang. Men den lokale indflydelse ville have været langt mindre, og udformningen af de mange bebyggelser ville have været anderledes.

I lokalhistorisk perspektiv har Glostrup Boligselskab derfor i høj grad indlagt sig fortjeneste.

Den 1. januar 1993 rummede selskabets ejendomme 4.291 lejligheder, 183 ungdomsboliger, 156 garager, 23 erhvervslejemål, 5 børneinstitutioner, 6 selskabslokaler samt forskelligt andet. De 24 lejligheder, der fandtes i selskabets første ejendom, har i sandhed formeret sig ved knop-skydning!

Hvordan så med fremtiden?

Stort set er det kun i Hvissinge, der er plads til yderligere byggeri af betydning, og en dag – vel først efter år 2000 – vil området være udbygget.

Er alle muligheder dermed udtømt? Vil Glostrup Boligselskab blive reduceret til et administrations-selskab for de bygninger, der allerede er opført?

»Nej, der vil stadig være behov for byggeri,« udtaler borgmester Gunner Larsen. »Udviklingen går hurtigt i vort samfund, og kravene til en højere boligstandard vil melde sig med stadig stigende styrke.

Inden for en overskuelig årrække er der ingen tvivl om, at en af opgaverne bliver at påbegynde modernisering af vore ældste bebyggelser og de tilhørende grønne arealer.

Under mottoet: »Nyt liv i ældre ejendomme« vil vi fortsat sætte alle kræfter ind på at skabe boliger, der kan bidrage til at give både voksne og børn den bedst mulige livskvalitet.

Vi kommer ikke til at sidde med hænderne i skødet.«

Det må være rimeligt at lade selskabets formand få det sidste ord.

Kilder

Asbæk, Kr. (red.): Et dansk boligselskabs historie. Københavns almindelige Boligselskab og KAB-koncernen 1920-1945 (1945).

Beboerblade fra Glostrup Boligselskabs bebyggelser, forskellige.

Boligen, beboerbladet.

Byens Stemme. Medlemsblad for de socialdemokratiske foreninger i Glostrup og Avedøre.

Folketingstidende.

Funch, Egon: Den tvedelte kommune. Om Avedøres kirkelige og kommunale forbindelse med Glostrup gennem tiderne (1984).

Funch, Egon: Det skete i 1905 (1988).

Funch, Egon: De tunge dage. Besættelsen i Glostrup 1940-45 (1981).

»Globo«. Medlemsblad for Foreningen af Lejere under Glostrup Boligselskab.

Glostrup Bladet (udkom 7. maj 1943 – 2. august 1944).

Glostrup Boligselskabs arkiv.

Glostrup Kommunes arkiv.

Glostrup Kommunes årsberetninger.

Glostrup og Omegns Folkeblad, nu Folkebladet for Glostrup, Brøndby og Vallensbæk.

Handelsbladet for Glostrup og Omegn.

Hvidovre Avis.

Høilund, Børge: Beboerdemokrati – en håndbog om boligselskaber, beboere og boliglovgivning (1987).

Høyer, Poul: Vessinge jorder før udskiftningen (i Glostrupbogen, I, 1948-52).

Jørgensen, Bent (udg.): Stednavne i Københavns Amt, Smørum Herred – sydlige del (1988).

Jørgensen, E. Laumann: Vestskoven (1982).

KAB-koncernens bygge- og boligvirksomhed 1950-1955 (1955).

Kraks blå bog.

Oplysninger fra Volmar Andersen, Ethly Bagge, Axel Graff, Kaj Roholte m.fl.

Smith, Otto: Hedeboegnen (1919). I serien Danske byer og deres mænd.

Tofte, Ejvind: Det allerældste Glostrup var en sø (i Folkebladets særnummer af 6. marts 1991 i anledning af Glostrups 800 års byjubilæum).

Tofte, Ejvind: I slægternes spor. Glostrups historie, I (1971).

Tofte, Ejvind: Fra stationsbyens saga. Glostrups historie, II (1976).

Register

Adelgade, København 22
Adellund, M., installatør 19
Adriaterhavet 59, 69f
AKB 60, 68
Albertslund 72
Amalienborg Slotsplads 13f
Amtssygehuset i Gentofte 16
Amtssygehuset i Glostrup 16, 37ff, 43f
Andersen, H. C., digter 41, 76
Andersen, Poul, herreekviperingshandler 32
Andersen, Søren P., tromlefører 12
Andersen, Volmar, assurandør 27, 33ff, 44, 47 f, 55
Arbejdernes Idræts Club 25
Arbejdernes kooperative Byggeforening 60, 68
Arvig, K., postmester 32
Avedøre 36, 50, 52, 58ff, 73, 78, 86
Avedøre Bibliotek 62, 64
Avedøre Holme 58ff, 65
Avedøre Kloakværk 24
Avedørelejren 60
Avedøre Nord 68ff
Avedøre Skole 24
Avedøre Station 58, 60, 66
Avedøre Stationsby 58ff, 73, 84
Avedøre Tværvej 62

Bagge, Chris, direktør 27f, 34, 47f, 51
Bagge, Ethly, fru 28
Ballerup 13
Beier, N. T., ingeniør 13
Bevar det gamle Glostrup, foreningen 52
Bikuben 82
Birkeskoven 74, 79, 80, 82
Bjørn-Larsen, Henrik, ingeniør 35f
Blytækkerporten 70
Blåkildegård 64
Boligministeriet 33f, 65f, 80
Boligselskabernes Landsbygefond 65
Bollmann, Niels, boligminister 64f
Borgergade, København 22
Bornholm 9
Brandt, Chr., muremester 26
Brandt, Johs., terrazzoarbejder 12
Bragtjerd, Roland, værktøjsmager 35f
Brinken 39
Brink, Oluf, gartner 44
Bro, Carl, rådg. ingeniørfirma 83
Brotorvet 83
Bryggergårdsvej 30
Brøndby 26, 50, 58, 61
Brøndby Strand 74
Brøndbyvestervej 25f, 28, 48
Bymuren 68
Byparken, restaurant 24
Bystien 74, 76ff, 80, 82
Byudviklingsudvalget 73
Bärenholdt, H. C., kunstmaler 19
Bogeskoven 74, 79ff

Chaplin, Charles, filmskuespiller 16
Charlottenborg 52
Christensen, Elisabeth, sangerinde 78
Christensen, Frederik, skuespiller 78
Christensen, Jørgen Bruun, socialrådgiver 35f
Christensen, N. A., farvehandler 10, 32
Christensen, P. Bruun, manufakturhandler 32ff
Christian V 74, 76
Christian X 13
Christiansen, Anders, gårdejer 25
Christiansen, Arno, kunstmaler 83ff
Christiansen, H. P., konsulents 9
Christiansen, Henry, maler 10
Christiansen, Ole, lagerekspedient 35f
Christina, dronning 13

Dall, Hans, arkitekt 82
Dalvangskvarteret 83
Dansk Arbejde, landsforeningen 58
Dansk Postforbund 36, 50
Dansk Skuespillerforbund 78
Dansk Telegrafforbund 18
Dencker, Rudolf, arkitekt 34
De Unges Idræt 52
Diget 29, 38f, 43, 45, 48
Dubrovnik 59, 61, 69

DUI - Leg og Virke 52
Dyrehaven 72

Ebeltoft 48
Egeskoven 74, 80, 82
Egnsplankontoret 58
Ejby 83
Elmehusene 47
Elmerkjær, F. A., borgmester 34, 49f, 59, 61, 73
Elmeskoven 74
Emborg, H., arkitekt 25f, 38
Engbrydeparken 15
Estrup, Jørgen, politiker 65

Falkentorp, Ole, arkitekt 13
Falster 18
Farum Midtpunkt 65
Ferrolld, Claus, læge 52
»Fingerplanen« 58
Forenede Kreditforeninger 65
Foreningen af Lejere under Glostrup Boligselskab, se »Globo«
Forstædernes Bank 26
Fraligsvej 84
Frederik IX 38
Frederik, kronprins 52
Frederiksberg Slot 74
Froissart, Jean, krønikeskriver 59
Frydenhøj, gartneriet 66
Frydenhøjhallen 61
Frydenhøjparken 66
Fyrreskoven 74

Gadager 76, 78, 85
Gammel Køge Landevej 66
Gasværksvej 17
Gentofte 16
»Globo« 26f, 32ff, 44f, 47f, 55, 61
Glostrup Asylforening 39
Glostrup Bio 29, 31, 40
Glostrup Borgerforening 21
Glostrup Brugsforening 18, 42f
Glostrup Butikstov 42f, 47f
Glostrup Friluftsbad 19
Glostrup Grundejerforening 45f
Glostruphallen 48, 61, 83
Glostrup Kirke 31
Glostrup Kirkegård 17
Glostrup Møbellager 29, 31
Glostrup Postkontor 18
Glostrup Rådhus 9, 12, 27, 49, 52, 59
Glostrup Sogneråd/Kommunalbestyrelse 7, 9f, 12, 16f, 19, 22f, 25f, 32, 58ff, 73
Glostrup tekniske Skole 24
Glostrup Vestergård 40
Godthåbsvejens Station 9
Graff, Axel, landsretssagfører 11f, 27
Granhøj, Carl, viceskoleinspektør 33f
Granskoven 74, 76f, 83, 85
Graul, Johs., administrator 35f
Grundtvig, N. F. S., digter 72
»Grævelingen«, børneinstitutionen 71
Gustav, prins 13
Gyvelvej 26, 48
Gærdet 39
Gärtner, Gunner, typograf 61

Hamborg 58
Hansen, Axel, brygger 25
Hansen, E. Breth, arkitekt 26
Hansen, Edv., fhv. kommunelærer 11f, 21f, 32
Hansen, Urban, overborgmester 59
Hansen, Vald., borgmester 9ff, 15ff, 24, 27f, 32, 37f, 40, 48f, 72
Hasle 48
Hedeboegnen 72
Hegnet 28, 39, 42
Heide, Erik, billedhugger 83
Helsingør 48
Herstederne 47
Herstedhøje 72
Herstedvester 16, 47
Herstedøster 74
Holbæk Dommerkontor 27
Holm, Erik, smedemester 61
Holte 13
Hovedbanegården 9
Hovedstadsrådet 65
Hovedvejen 26, 29f, 42f, 45, 48
Hvidkjær, Børge, arkitekt 38
Hvidovre 50, 52, 58, 61f, 64ff, 70f, 73, 86
Hvissinge 52, 72ff
Hvissingegården 74
Hvissingehallen 82
Hvissinge Kulturcenter 83

Hvissinge Nord 72ff
Hvissingeplanen 72ff
Hvissingestenen 72
Hvissingetorvet 82
Høilund, Børge, direktør 36
Høje-Taastrup 72
Høyer, Poul, ingeniør 22
Haagerup, J. T., blikkenslagermester 19, 25

Ikkala, Preben, civilingeniør 49
Indenrigsministeriet 20f, 23, 32
Industricentrum Herstedøster 58
Industrirådet 58
Ingrid, dronning 38

Jackson, F. Hamilton, forfatter 61
Jacobsen, Connie 63f
Jacobsen, Robert, billedhugger 55
Jensen, Bjarne, forbundsformand 34, 49f, 73
Jensen, Egon, indenrigsminister 61
Jensen, Karl, kunstmaler 30
Jensen, Søren Georg, billedhugger 43
Jensen, Th., malermester 12, 19
Jensen, V. K., arkitekt 10, 24f, 31, 38, 40
Johannesson, J. N., sognefoged 9ff, 17f, 20, 32

KAB 13ff, 40
Kampmann, Kierulff & Saxild A/S 82
Karlsbhøj, K., kommunedyrlæge 45f
KBI 60, 73f, 82
Kildevej 42, 52
Kirkebrohus, gartneriet 26
Kjærsgaard, Pia, politiker 65
Kjøbenhavns Motorvæddeløbsbane A/S 13
KKS Entreprise A/S 82
Knudsen, E. Krog, arkitekt 38
Knudsen, Eli Kjær, murermester 25
Kommunalreformkommissionen 60f
Den kongelige Mønt 20
Kooperativ Byggeindustri A/S 60, 73f, 82
Kragh-Hansen, Viggo, kunstmaler 49, 52
Kristensen, Else, økonomichef 35
Kristensen, Svend, efterlønsmødtager 35f
Kristiansen, Jørgen, bager 33f, 43ff, 55, 61
Krogh, Birgit, kunstner 85
Krontoft, Karl, arbejdsmand 12
Kuben 82
Kvickly 43
København 9, 18, 22, 24, 50, 55, 59
Københavns almindelige Boligselskab 13ff, 40
Københavns Amt 60
Københavns Amtsråd 16, 19
Københavns Amts Sygehus, se amtssygehuset
Københavns Postbudeforening 50
Køge 58
Køge Bugt 58
Køge Bugt-banen 58, 60

Larsen, Gunner, borgmester 7, 35f, 49, 51f, 60f, 64f, 71, 77, 80ff, 84, 86
Larsen, Inge, borgmester 65
Larsen, K. E., kommunelærer 33, 44f
Larsen, Ove, stiftamtmand 37f
Larsen & Nielsen Constructor A/S 53ff
Lauritsen, Nina, journalist 70
Leddet 39
Ledøje-Smørum 72
Lindenskov, Connie, bogholder 35f
Lindeskoven 74, 78f, 83
Lindhardsen, Torben, arkitekt 82
Ludvigsen, Elisabeth, fru 11f
Lærkeskoven 74

Madsen, Flemming, journalist 47
Magnoliavej 25
Margrethe II 38, 60
Markussen, Erling K., ingeniør 32f
Mellemtoftevej 15
Mellemvej 78
Motorbanen 13ff
Murerforbundet 16
Mussolini, Benito, diktor 9

Nakskov 28
Nedermark, Charles, provst 20
Nielsen, Heidi 37
Nielsen, Leila, fru 61
Nielsen, Martin, borgmester 35f, 49ff, 54ff, 60ff, 65, 74, 77, 81
Nielsen, Peter, arkitekt 13
Norden, foreningen 52
Nordre Ringvej 10, 20f, 23f, 31f, 38f, 45, 48, 53
Nordvangskolen 13, 24, 55f
Nørre Allé 13f
Nørrebro 55

Ochsner, Lili, journalist 70
Olav V 38
Olsen, Aage, tømrermester 19f
Omsorgscentret i Hvissinge 74f
Oxbjerget 72

Pedersen, Henry, tømrermester 25
Pedersen, Jørgen A., bagermester 26
Petersen, Helge, stadsingeniør 24, 31
Petersen, Jens A., redaktør 55f
Piazza del Popolo 13ff
Pleskoven 74
Pisa 63
Platanhaven 47
Pottmagerporten 71
Poulsen, Tue, kunstner 85
Præstegårdshaven 52

Rasmussen, Karen, fru 34
Rasmussen, Kjeld, borgmester 61
Roholte, Kaj, inspektør 28, 45, 56
Rom 13ff
Rotterdam 58
Rødkilde Håndværkerhøjskole 16
Rødkælkevej 48, 50, 53ff, 75
Rømming, H. P., fhv. overbetjent 32
Rørvig 36

Schaub, Chr., tobakshandler 32ff
Schlüter, Poul, statsminister 64
Schultz, Vagn, kontorassistent 73
Sirikit, dronning 38
Sjukov, Georgij, marskal 9
Skarup, E., kontorchef 34
Skellet 39
Skovsletten 74
Skovvangskolen 82f
Skaarup & Jespersen, arkitektfirmaet 53, 59
Slagelse 27
Slot, Georg, tømrer 12
Smidstrup 50
Smolensk 9
Sofielundsvej 15
Solvangvej 10
Sortsa, N. G., borgmester 9f, 18f, 21, 34, 42, 48f
Sportsvej 38, 47
Stadionkvarteret 37ff, 48
Stadionvej 43
Stalingrad 9
Statens Byggeforskningsinstitut 80
Statshospitalet i Glostrup 38f
Stauning, Kaj, ingeniør 35f
Stenager 74f, 83
Stockholm, Poul, administrationschef 37
Store Hus 36, 60, 62ff
Storm Petersen, Robert, tegner 55
Stubben 39
Søndervangskolen 24
Søndervangskvarteret 17
Sørensen, Frank, pædagog 35f

Talsi 52
Tarm 20
Teknologisk Institut 16
Teytaud, Aug., ingeniør 26
Thomsen, S. M., murermester 12, 19, 22
Togsverd-Hansen, F., bogtrykker 52
Torkildstrup 18
Trippendalscentret 43
Trippendalsvej 47
Trædrejerporten 62
Taastrup 64

Ungbo, landsforeningen 78

Valby 51, 74
Vasi, Giuseppe, kobberstikker 15
Vejele 50
Vestegnens Brandvæsen 52
Vesterbro 55
Vestervang, børneinstitutionen 39, 43, 48
Vestervangskolen 24, 40
Vestervej 23f, 32, 48
Vestforbrænding 52
Vestskoven 72, 74, 84
Vestvolden 59f, 84
Viltoft, Frode, landsretssagfører 10, 20, 27
Vordingborg 80

Wolff, Bent, bygningssnedker 35f, 52

Ærtebjergvej 60

Aalborg 48
Aalholm Plads 9
Aarup, Knud E., ingeniør 51, 73

